

Παράρτημα Γ: Παρουσίαση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στην δημόσια διαβούλευση αναφορικά με την επιβολή υποχρεώσεων στην Αγορά Τερματισμού Κλήσεων σε Κινητά Δίκτυα

EETT
Μάιος 2006

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρόν κείμενο περιέχει τις παρατηρήσεις των τηλεπικοινωνιακών παρόχων που συμμετείχαν στην δημόσια διαβούλευση σχετικά με την επιβολή υποχρεώσεων στην Αγορά Τερματισμού Κλήσεων σε κινητά δίκτυα.

Στη δημόσια διαβούλευση, που διενεργήθηκε μεταξύ 11 Φεβρουαρίου 2004 και 18 Μαρτίου 2004, συμμετείχαν οι τηλεπικοινωνιακοί πάροχοι: ΟΤΕ, VODAFONE, TIM, COSMOTE, NETONE, TELEPASSPORT, VIVODI, ACN, FORTHNET, KINETIX, TELLAS, ALGONET & LANNET.

Ένας πάροχος απάντησε εκπρόθεσμα στην δημόσια διαβούλευση αναφορικά με την επιβολή υποχρεώσεων στην αγορά τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα και οι παρατηρήσεις του δεν συμπεριλαμβάνονται στην παρουσίαση των απαντήσεων που ακολουθεί.

Η παρουσίαση των παρατηρήσεων/ απαντήσεων των συμμετεχόντων στην δημόσια διαβούλευση αναφορικά με την επιβολή υποχρεώσεων στην αγορά τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα περιγράφεται ακολούθως:

- **Ενότητα Α:** Παρουσίαση των γενικών παρατηρήσεων των συμμετεχόντων αναφορικά με την επιβολή υποχρεώσεων στην αγορά τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα
- **Ενότητα Β:** Παρουσίαση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις που τέθηκαν κατά την δημόσια διαβούλευση επιβολής ρυθμιστικών υποχρεώσεων όσον αφορά την Αγορά τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα

ΕΝΟΤΗΤΑ Α

Παρουσίαση των γενικών παρατηρήσεων των συμμετεχόντων αναφορικά με την επιβολή υποχρεώσεων στην αγορά τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα

Πέντε συμμετέχοντες απάντησαν με γενικά σχόλια τα οποία παρουσιάζονται κατωτέρω:

Ένας από τους συμμετέχοντες έκανε τα παρακάτω σχόλια:

1. Γενικές παρατηρήσεις

Όπως έχει ήδη επισημανθεί στις παρατηρήσεις του συμμετέχοντος σχετικά με τον ορισμό της Αγοράς Τερματισμού Κλήσεων σε κινητά δίκτυα και την ανάλυση του επιπέδου του ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά, ο συμμετέχων εκτιμά ότι η αγορά λειτουργεί αποτελεσματικά και κατά συνέπεια δεν υπάρχει ανάγκη ρυθμιστικής παρέμβασης της ΕΕΤΤ.

Η αιτιολογική σκέψη 27 της Οδηγίας Πλαίσιο¹ αναφέρει ότι «είναι απαραίτητο οι εκ των προτέρων κανονιστικές υποχρεώσεις να μην επιβάλλονται παρά μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν υπάρχει ουσιαστικός ανταγωνισμός, δηλαδή σε αγορές στις οποίες μια ή περισσότερες επιχειρήσεις διαθέτουν σημαντική ισχύ στην αγορά, και όπου τα μέτρα αποκατάστασης, στο πλαίσιο του εθνικού και κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση του προβλήματος».

Για να προσδιορισθεί ότι μια αγορά δεν λειτουργεί αποτελεσματικά και κατά συνέπεια υπάρχει ανάγκη ex ante ρυθμιστικής παρέμβασης απαιτούνται να ληφθούν υπόψη τα τρία παρακάτω συγκεκριμένα σωρευτικά κριτήρια²:

- Η παρουσία υψηλών και μη παροδικών φραγμών για την είσοδο στην αγορά αυτή είτε πρόκειται για διαρθρωτικούς φραγμούς είτε για νομικούς ή κανονιστικούς φραγμούς,

¹ Οδηγία 2002/21/ΕΚ για το κοινό κανονιστικό πλαίσιο δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών

² Σύσταση της Επιτροπής για τις σχετικές αγορές παρ. 3.2

- Η συγκεκριμένη αγορά να έχει τα χαρακτηριστικά εκείνα που δεν θα της επιτρέψουν να τείνει προς αποτελεσματικό ανταγωνισμό χωρίς εκ των προτέρων ρυθμιστική παρέμβαση,
- Η εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού να μην επαρκεί για να μειώσει ή να άρει τους φραγμούς για την είσοδο στην αγορά αυτή ή να επαναφέρει τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό.

Ωστόσο, όπως έχει ήδη εκθέσει στην προηγούμενη τοποθέτησή του ο συμμετέχων, μια συνολική ανασκόπηση της αγοράς κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα δείχνει αυξημένη ανταγωνιστικότητα μεταξύ των εταιριών με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, υψηλό ποσοστό ικανοποίησης των πελατών, αλλά και μεγάλο ποσοστό μετακίνησης μεταξύ των δικτύων, γεγονός το οποίο αποδεικνύει ότι δεν υπάρχουν αδυναμίες στην εν λόγω αγορά. Εξάλλου η είσοδος με ιδιαίτερη επιτυχία της τέταρτης εταιρίας κινητής τηλεφωνίας στην αγορά μόλις πριν 2 χρόνια τεκμηριώνει την ύπαρξη βιώσιμου και αποτελεσματικού ανταγωνισμού και την απουσία φραγμών.

Η ΕΕΤΤ αν και απορρίπτει τα ως άνω επιχειρήματα επικαλούμενη ότι αυτά δεν εγγυώνται ανταγωνιστικότητα στο επίπεδο χονδρικής της αγοράς, το οποίο δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ενοποιημένο σύνολο με το επίπεδο λιανικής, εντούτοις προσεγγίζει την αγορά τερματισμού κλήσεων κινητής τηλεφωνίας λαμβάνοντας υπόψη της τον ανταγωνισμό στην αγορά της λιανικής. Στην πραγματικότητα υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ των τιμών λιανικής και των τιμών χονδρικής (τέλη τερματισμού κλήσεων). Η τιμολόγηση των τελών χονδρικής επηρεάζει τη συμπεριφορά τόσο των παρόχων κινητής τηλεφωνίας όσο και των καταναλωτών σε επίπεδο λιανικής και αντίστροφα.

Οι εταιρίες κινητής τηλεφωνίας προσφέρουν ένα σύνολο υπηρεσιών το οποίο περιλαμβάνει εκκίνηση και τερματισμό κλήσεων, ενώ οι συνδρομητές επιλέγουν πακέτα σύνδεσης, τα οποία περιέχουν συνδυασμό παρεχόμενων υπηρεσιών όπως εξερχόμενες και εισερχόμενες κλήσεις αλλά και αποστολή SMS. Οι πάροχοι όταν σχεδιάζουν την τιμολογιακή τους πολιτική και καθορίζουν τα τέλη των μεμονωμένων υπηρεσιών, προσπαθούν να εξισορροπήσουν τη ζήτηση εισερχομένων και

εξερχομένων κλήσεων, επιδιώκοντας να πετύχουν τον καλύτερο δυνατό συνδυασμό μεταξύ των τελών λιανικής και των τελών χονδρικής. Τα πακέτα τελών κινητής τηλεφωνίας πρέπει να ενθαρρύνουν τους συνδρομητές των παρόχων να κάνουν αποτελεσματική χρήση του δικτύου τους, ενώ ταυτόχρονα το σύνολο των εσόδων τους να εξασφαλίζει την κάλυψη των δαπανών τους.

Σε αυτό το πλαίσιο οι εταιρίες κινητής τηλεφωνίας προσφέρουν εμπορικά πακέτα τελών τα οποία περιλαμβάνουν δωρεάν χρόνο ομιλίας εξερχομένων κλήσεων. Οι πελάτες όταν επιλέγουν να αγοράσουν ένα τέτοιο πακέτο υπηρεσιών λαμβάνουν υπόψη τους το ύψος της συνδρομής και τον αριθμό των δωρεάν λεπτών εξερχομένων κλήσεων για ένα χρονικό διάστημα. Ωστόσο ο δωρεάν χρόνος ομιλίας που προσφέρεται από τους παρόχους στους συνδρομητές τους σχετίζεται άμεσα με το ύψος των τελών τερματισμού που καλούνται να καταβάλλουν για τις κλήσεις των πελατών τους προς τους πελάτες των άλλων παρόχων. Όταν ένας πάροχος κινητής τηλεφωνίας επιλέγει να διατηρεί υψηλά τα τέλη τερματισμού κλήσεων στο δίκτυό του τότε οι άλλοι πάροχοι αναγκάζονται να διαφοροποιούν τις χρεώσεις κλήσεων προς αυτόν και αφενός αυξάνουν την λιανική τιμή για κλήσεις προς το δίκτυο του εν λόγω παρόχου ενώ αφετέρου εξαιρούν τις κλήσεις αυτές από τον δωρεάν χρόνο ομιλίας που προσφέρουν στα πακέτα τελών για τους συνδρομητές τους. Το γεγονός αυτό λαμβάνεται πάντα υπόψη από τους παρόχους κινητής τηλεφωνίας όταν αποφασίζουν να καθορίσουν τα τέλη χονδρικής, δεδομένου ότι επηρεάζει άμεσα τόσο τη συμπεριφορά των συνδρομητών τους, όσο και τη θέση του δικτύου στην ευρύτερη αγορά της κινητής τηλεφωνίας.

Είναι εύλογο λοιπόν το συμπέρασμα ότι οι τιμές των διαφόρων υπηρεσιών (συνδρομή, εξερχόμενες και εισερχόμενες κλήσεις) αλληλοεπηρεάζονται σε τέτοιο βαθμό ώστε οι εταιρίες να συνδυάζουν πάντα το ύψος των τελών τερματισμού κλήσεων με τις τιμές λιανικής και τον όγκο εξερχόμενης και εισερχόμενης κίνησης στο δίκτυό τους. Για να διαπιστωθεί αποτυχία της αγοράς οι πάροχοι θα έπρεπε να μονοπωλούν την παροχή όλων των ως άνω υπηρεσιών ώστε να μπορούν να απολαμβάνουν σημαντικά πλεονεκτήματα έναντι των υπολοίπων παρόχων προκαλώντας έτσι στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό.

Δεδομένου ότι η τιμολογιακή πολιτική κάθε παρόχου κινητής τηλεφωνίας εξαρτάται άμεσα από την τιμολογιακή πολιτική των ανταγωνιστών του, είναι προφανές ότι ο συμμετέχων δεν διαθέτει Σημαντική Ισχύ στη σχετική Αγορά αφού δεν μπορεί να λειτουργεί ανεξάρτητα έχοντας την απόλυτη ελευθερία επιλογών να ορίζει μονομερώς τα τέλη τερματισμού κλήσεων στο δίκτυό του χωρίς να λαμβάνει υπόψη τους ανταγωνιστές του.

Η έννοια της δεσπόζουσας θέσης έχει κατ' επανάληψη προσδιορισθεί από το ΔΕΚ. Στην υπόθεση United Brands κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων³ το Δικαστήριο έκρινε ότι *«the dominant position referred to in this article [82] relates to a position of economic strength enjoyed by an undertaking which enables it to prevent effective competition being maintained on the relevant market by giving it the power to behave to an appreciable extent independently of its competitors, customers and ultimately of its consumers»* (παρ. 65). Στην υπόθεση Hoffmann - La Roche κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων⁴ το ΔΕΚ όρισε ότι η ελευθερία δράσης είναι το βασικό χαρακτηριστικό της δεσπόζουσας θέσης (παρ. 41). Η ανάλυση όμως της αγοράς αποδεικνύει την έλλειψη τέτοιας ελευθερίας δράσης των παρόχων κινητής τηλεφωνίας, γεγονός που επιβεβαιώνει την εκτίμησή του συμμετέχοντος ότι η αγορά λειτουργεί αποτελεσματικά.

Αυτό επιβεβαιώνεται άλλωστε και από τις σημαντικές μειώσεις των τελών που καταγράφηκαν κατά το 2003 στην αγορά τερματισμού κλήσεων και από τις 4 εταιρίες κινητής τηλεφωνίας. Οι μειώσεις αυτές αφορούσαν τόσο τον τερματισμό κλήσεων από σταθερά σε κινητά τηλέφωνα όσο και από κινητά σε κινητά (off-net). Στην περίπτωση του συμμετέχοντος οι μειώσεις στα τέλη τερματισμού κλήσεων από σταθερά σε κινητά τηλέφωνα του συμμετέχοντος μέσα στο 2003 έφθασαν στο ποσοστό του 59,5%. Αντίστοιχες μειώσεις αποφασίσθηκαν και από τις άλλες τρεις εταιρίες κινητής τηλεφωνίας.

³ Απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουάριου 1978, United Brands Company και United Brands Centraal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Μπανάνες "Τσικιτά". Υπόθεση 27/76. Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1978 σελίδα 207

⁴ Απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουάριου 1979. Hoffmann - La Roche & Co AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Υπόθεση 85/76. Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1979 σελίδα 461

Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω ο συμμετέχων πιστεύει ότι υπάρχει αποτελεσματικός ανταγωνισμός στην αγορά και συνεπώς δεν κρίνεται απαραίτητη η εκ των προτέρων κανονιστική παρέμβαση της ΕΕΤΤ.

2. Κανονιστικές Υποχρεώσεις

Αν σε αντίθεση με τις ως άνω εκτιμήσεις η ΕΕΤΤ αποφασίσει τελικά να εφαρμόσει ex ante ρυθμιστικές υποχρεώσεις, τότε αυτές θα πρέπει να είναι αποτελεσματικές και αναλογικές με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Η ΕΕΤΤ στο κείμενο Δημόσιας Διαβούλευσης προτείνει να επιβληθούν όλες οι υποχρεώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 9 έως 13 της Οδηγίας για την πρόσβαση δηλαδή λογιστικός διαχωρισμός, υποχρέωση παροχής διασύνδεσης και πρόσβασης στο δίκτυο, υποχρέωση δημοσίευσης προσφοράς αναφοράς, υποχρέωση αποφυγής συμπεριφορών διακριτικής μεταχείρισης και τιμολόγηση με βάση το κόστος.

Το άρθρο 8 παρ. 4 της Οδηγίας για την πρόσβαση ορίζει σαφώς ότι οι επιβαλλόμενες υποχρεώσεις πρέπει να είναι αντικειμενικά δικαιολογημένες. Η ΕΕΤΤ εντούτοις αδυνατεί να αιτιολογήσει επαρκώς την ανάγκη επιβολής όλων των εκ των προτέρων ρυθμιστικών υποχρεώσεων. Για παράδειγμα δεν προκύπτει πουθενά από την τοποθέτηση της ΕΕΤΤ η ανάγκη επιβολής της υποχρέωσης δημοσίευσης προσφοράς αναφοράς δεδομένου ότι ο συμμετέχων ανεξάρτητα από το γεγονός ότι είχε ορισθεί ως έχουσα Σημαντική Ισχύ στην Αγορά της Διασύνδεσης με βάση το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο, κοινοποιούσε πάντα όλες τις συμφωνίες διασύνδεσης που υπέγραφε στην ΕΕΤΤ.

Σχολιάζονται παρακάτω κάποιες από τις εκ των προτέρων κανονιστικές υποχρεώσεις που προτείνει η ΕΕΤΤ.

2.1 Υποχρέωση Δημοσίευσης Προσφοράς Αναφοράς

Ο συμμετέχων εκτιμά ότι η προτεινόμενη από την ΕΕΤΤ υποχρέωση δεν είναι αντικειμενικά αιτιολογημένη και δεν είναι αναλογική με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Η υποχρέωση διαφάνειας τηρείται σήμερα ικανοποιητικά αφενός με την εκ των προτέρων δημοσίευση των τιμών και αφετέρου με την κοινοποίηση στην

ΕΕΤΤ όλων των συμφωνιών διασύνδεσης. Εξάλλου ο συμμετέχων δεν αρνήθηκε ποτέ να κοινοποιήσει το σχέδιο σύμβασης διασύνδεσης με το δίκτυό του σε όποιον πάροχο του υπέβαλλε σχετικό αίτημα.

Η ΕΕΤΤ επικαλείται ότι υπάρχει «έλλειψη αποτελεσματικού ανταγωνισμού στον οποίο να υπόκεινται οι ΠΔΚ για την παροχή υπηρεσιών τερματισμού κλήσεων»⁵ και ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχει διαφάνεια της τιμολόγησης σε σχέση με τους πελάτες λιανικής για κλήσεις σε κινητά. Ο συμμετέχων δεν κατανοεί συνεπώς πως θα θεραπευθεί αυτό με την εφαρμογή υποχρέωσης δημοσίευσης προσφοράς αναφοράς. Αν η έλλειψη διαφάνειας καταγράφεται στο επίπεδο λιανικής – εκτίμηση με την οποία διαφωνεί – τότε η δημοσίευση προσφοράς αναφοράς, η οποία αφορά την αγορά χονδρικής δεν πρόκειται να αποδώσει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Επιπλέον η δημοσίευση προσφοράς αναφοράς επιφέρει την εκ των προτέρων δημοσιοποίηση των ιδίων τιμών, όρων και προϋποθέσεων σε όλους τους ενδιαφερόμενους να διασυνδεθούν παρόχους σταθερής και κινητής τηλεφωνίας. Αυτό όμως έρχεται σε αντίθεση με την δυνατότητα που προτείνει η ΕΕΤΤ στο κείμενό της να υπάρξει ελαστικότητα στα τέλη τερματισμού για κλήσεις από κινητό σε κινητό⁶.

Σε κάθε περίπτωση η εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου δεν πρόκειται να αυξήσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις στα τέλη τερματισμού κλήσεων και κατά συνέπεια ο συμμετέχων εκτιμά ότι δεν είναι αποτελεσματικό, αναλογικό και αντικειμενικά αιτιολογημένο.

2.2 Υποχρέωση παροχής διασύνδεσης και πρόσβασης στο δίκτυο του συμμετέχοντος
Καταρχήν ο συμμετέχων δεν διαφωνεί με την υποχρέωση να ικανοποιεί κάθε εύλογο αίτημα για διασύνδεση και πρόσβαση στο δίκτυό του. Ωστόσο η υποχρέωση αυτή υφίσταται ήδη και δεσμεύει όλους τους παρόχους σταθερής και κινητής τηλεφωνίας. Η νέα Οδηγία για την πρόσβαση⁷ ορίζει στο άρθρο 4 παρ.1 ότι «οι φορείς εκμετάλλευσης δημόσιων δικτύων επικοινωνιών έχουν το δικαίωμα και όταν ζητείται

⁵ σελ. 26

⁶ σελ. 30

⁷ Οδηγία 2002/19/ΕΚ της 7ης Μαΐου 2002 σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες καθώς και με τη διασύνδεσή τους

από άλλες επιχειρήσεις που διαθέτουν άδεια την υποχρέωση να διαπραγματεύονται τη μεταξύ τους διασύνδεση για την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών που είναι διαθέσιμες στο κοινό, προκειμένου να εξασφαλίζεται η παροχή και η διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών σε ολόκληρη την Κοινότητα».

Δεν κατανοεί συνεπώς τον λόγο επιβολής μιας περαιτέρω ex ante υποχρέωσης από την ΕΕΤΤ τη στιγμή που η εν λόγω υποχρέωση υφίσταται ήδη και σε κάθε περίπτωση τηρείται από την εταιρία του. Εξάλλου η προτεινόμενη αυτή ρύθμιση από την ΕΕΤΤ δεν είναι αιτιολογημένη αφού δεν προκύπτει από την ανάλυση της αγοράς ότι οι ΠΔΚ έχουν αρνηθεί την παροχή πρόσβασης και διασύνδεσης στο δίκτυό τους.

2.3 Υποχρέωση αποφυγής συμπεριφορών διακριτικής μεταχείρισης

Ο συμμετέχων εκτιμά ότι η επιβολή της προτεινόμενης υποχρέωσης δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη, ενώ το περιεχόμενο της εν λόγω υποχρέωσης δεν προσδιορίζεται από την ΕΕΤΤ. Σε κάθε περίπτωση η υποχρέωση αποφυγής διακρίσεων καθορίζεται στο άρθρο 10, παρ. 2 της Οδηγίας για την πρόσβαση όπου αναφέρεται ότι «οι υποχρεώσεις αμεροληψίας διασφαλίζουν, ιδίως, ότι ο φορέας εκμετάλλευσης εφαρμόζει ισοδύναμους όρους, σε ισοδύναμες περιστάσεις, σε άλλες επιχειρήσεις που παρέχουν ισοδύναμες υπηρεσίες, και παρέχει υπηρεσίες και πληροφορίες σε τρίτους υπό τους ίδιους όρους και της ίδιας ποιότητας με τις παρεχόμενες για τις δικές τους υπηρεσίες ή τις υπηρεσίες των θυγατρικών τους ή των εταίρων τους».

Κατά την επιβολή της εν λόγω υποχρέωσης η ΕΕΤΤ θα πρέπει να παρέχει στους ΠΔΚ την απαραίτητη ευελιξία να προσφέρουν διαφορετικές λύσεις σε διαφορετικές περιστάσεις όπως είναι η διασύνδεση με δίκτυα παρόχων κινητής τηλεφωνίας και η διασύνδεση με δίκτυα παρόχων σταθερής τηλεφωνίας. Μια τέτοια διαφορετική αντιμετώπιση δεν παραβιάζει την υποχρέωση αμεροληψίας των παρόχων και αιτιολογεί τη θέση του συμμετέχοντος ότι δεν είναι σκόπιμη η επιβολή της υποχρέωσης δημοσίευσης προσφοράς αναφοράς.

Στο πλαίσιο αυτό εκτιμάται ότι δεν υπάρχει ανάγκη εφαρμογής ελεγχόμενων τιμών στον τερματισμό κλήσεων μεταξύ κινητών δικτύων. Η ΕΕΤΤ αποδέχεται στο κείμενό της τις διαφορετικές δυναμικές που επηρεάζουν τις διαπραγματεύσεις για τα τέλη τερματισμού κλήσεων μεταξύ σταθερών και κινητών παρόχων αφενός και μεταξύ κινητών παρόχων αφετέρου. Ο συμμετέχων συμφωνεί με την ΕΕΤΤ και προτείνει οι συμφωνίες διασύνδεσης μεταξύ κινητών παρόχων να εξαιρεθούν από τον μηχανισμό ελεγχόμενων τιμών που προτείνει η ΕΕΤΤ και να είναι αποτέλεσμα διμερών διαπραγματεύσεων. Η λύση αυτή αφενός είναι σύμφωνη με την ανάλυση της αγοράς όπου φαίνεται σαφώς ότι ο ανταγωνισμός λειτουργεί αποτελεσματικά μεταξύ κινητών παρόχων, ενώ αφετέρου δεν παραβιάζει την υποχρέωση αμεροληψίας.

2.4 Υποχρέωση κοστοστρέφειας – Μηχανισμός ελεγχόμενων τιμών

Ο συμμετέχων δεν είναι αντίθετος με την επιβολή μηχανισμού ελεγχόμενων τιμών στα τέλη τερματισμού κλήσεων από σταθερά σε κινητά δίκτυα. Εκτιμάται ωστόσο ότι η επιβολή της υποχρέωσης αυτής – όπως επισημαίνεται ανωτέρω - δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη όσον αφορά τα τέλη τερματισμού κλήσεων μεταξύ κινητών παρόχων, όπου φαίνεται ότι ο ανταγωνισμός μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά μέσω διμερών διαπραγματεύσεων.

Λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα της ΕΕΤΤ σχετικά με τον μηχανισμό ελεγχόμενων τιμών, ο συμμετέχων συμφωνεί:

με την εκτίμηση της ΕΕΤΤ ότι η αγορά τερματισμού πρέπει να θεωρηθεί ενιαία για ΠΔΚ που διαθέτουν δίκτυα 2ης και 3ης γενιάς και κατά συνέπεια το κόστος τερματισμού για αυτούς θα πρέπει να προκύπτει από το σταθμισμένο κόστος τερματισμού σε κάθε δίκτυο,

με την εκτίμηση της ΕΕΤΤ ότι μακροπρόθεσμα, το επαυξητικό κόστος τερματισμού ανά μονάδα στο δίκτυο 3ης γενιάς θα είναι μικρότερο από το αντίστοιχο κόστος ενός δικτύου 2ης γενιάς. Επεκτείνοντας τον συλλογισμό ακόμα περισσότερο, αποδέχεται και την υπόθεση ότι τελικά το σταθμισμένο κόστος για έναν ΠΔΚ που διαθέτει δίκτυα 2ης και 3ης θα είναι μικρότερο από εκείνο που ο ίδιος ΠΔΚ θα είχε αν διέθετε μόνο δίκτυο 2ης γενιάς. Αυτός είναι άλλωστε και ένας βασικός λόγος για τον οποίο τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε διεθνές επίπεδο οι ΠΔΚ επένδυσαν στην τεχνολογία

3ης γενιάς, η οποία αναμένεται κατά γενική ομολογία να επιφέρει αύξηση του συνολικού κοινωνικού οφέλους,

με την άποψη της ΕΕΤΤ ότι η όποια αναπροσαρμογή των υφιστάμενων τελών τερματισμού προς την κατεύθυνση των κοστοστρεφών επιπέδων θα πρέπει να γίνει σταδιακά μέσα σε περίοδο τουλάχιστον 3 ετών έτσι ώστε να μην προκληθούν διαταράξεις στις λιανικές τιμές της κινητής τηλεφωνίας με αποτέλεσμα την μείωση της συνολικής ωφέλειας των συνδρομητών.

Εντούτοις, η άποψη της ΕΕΤΤ ότι το ενδεχομένως «υψηλότερο κόστος από την εισαγωγή της τεχνολογίας 3ης γενιάς δεν μπορεί να ανακτηθεί από τον τερματισμό φωνητικών κλήσεων για την οποία υπάρχει μια περισσότερο αποδοτική τεχνολογία (2η γενιά)...» αλλά «...θα πρέπει να ανακτηθεί από υπηρεσίες δεδομένων και τις λιανικές τιμές των υπηρεσιών εκκίνησης» βρίσκεται σε διάσταση με τις προαναφερθείσες θέσεις, οι οποίες, κατά την ίδια την Επιτροπή, στοχεύουν στην προστασία της αγοράς και την αύξηση του κοινωνικού οφέλους.

Τα βασικά (και προφανή) επιχειρήματα του συμμετέχοντος έναντι μιας τέτοιας άποψης είναι ότι:

τα δίκτυα που βασίζονται σε τεχνολογία 3ης γενιάς προσφέρουν στο κοινωνικό σύνολο μια σειρά από προηγμένες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες δεδομένων, παράλληλα, η χρήση της νέας τεχνολογίας θα επιφέρει μακροπρόθεσμα μείωση του κόστους όλων των φωνητικών κλήσεων (συμπεριλαμβανομένου και του τερματισμού φωνητικών κλήσεων),

οι επενδύσεις για τις οποίες έχουν δεσμευτεί ήδη οι ΠΔΚ, προκειμένου να λειτουργήσουν δίκτυα 3ης γενιάς με συγκεκριμένες τεχνικές προδιαγραφές και υποχρεώσεις κάλυψης, αφορούν σε εξοπλισμό που θα εξυπηρετεί από κοινού τόσο υπηρεσίες δεδομένων όσο και υπηρεσίες φωνής. Επομένως δεν είναι εύκολος ο διαχωρισμός του κόστους που θα πρέπει να ανακτηθεί από κάθε υπηρεσία ξεχωριστά, η άρνηση της ΕΕΤΤ να ανακτηθούν τα σχετικά κόστη με αναλογικό τρόπο από όλες τις υπηρεσίες στις οποίες αφορούν (συμπεριλαμβανομένου και του τερματισμού φωνητικών κλήσεων), αποτελεί μια θέση που απομακρύνεται τόσο από τη συνολική

φιλοσοφία της επιχειρούμενης ρύθμισης, όσο και από την αντίστοιχη διεθνή πρακτική (βλέπε σχετική οδηγία Ευρωπαϊκής Επιτροπής),

τα πιθανά ενδεχόμενα μιας τέτοιας ρύθμισης είναι δύο: είτε τα «υπολειπόμενα» κόστη να ανακτηθούν μέσω υπερχρέωσης άλλων υπηρεσιών, είτε να μην ανακτηθούν καθόλου από τους ΠΔΚ,

το πρώτο ενδεχόμενο επαναφέρει τον κίνδυνο της διατάραξης των τιμών λιανικής, που η ίδια η ΕΕΤΤ προσπαθεί να αποφύγει με την υιοθέτηση της βαθμιαίας μείωσης (glide-path). Επιπλέον, πιστεύει ότι θα επιβραδύνει σημαντικά την διείσδυση και διάδοση των υπηρεσιών δεδομένων, καθώς αυτές θα πρέπει να χρεώνονται υπερβολικά,

το δεύτερο ενδεχόμενο αποθαρρύνει τους ΠΔΚ από την έρευνα / ανάπτυξη και υιοθέτηση καινοτόμων τεχνολογιών προς όφελος του τελικού καταναλωτή.

Στο σημείο αυτό ο συμμετέχων παραθέτει και μέσω ενός σχεδιαγραμματικού παραδείγματος τους ενδοιασμούς του για την προτεινόμενη από την ΕΕΤΤ ρύθμιση.

Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζονται οι καμπύλες κόστους

- του υφιστάμενου μοντέλου LRIC για δίκτυο 2ης γενιάς (το οποίο βρίσκεται ακόμα υπό διαδικασία διαβούλευσης), καθώς και
- του σταθμισμένου κόστους για ΠΔΚ με δίκτυο 2ης και 3ης γενιάς.

Επίσης απεικονίζεται το Ελεγχόμενο Τέλος, όπως αυτό προτείνεται από την ΕΕΤΤ (δηλ. να βασιστεί στην καμπύλη κόστους του υφιστάμενου μοντέλου).

Όλες οι τιμές είναι προφανώς υποθετικές, αλλά η συμπεριφορά των καμπυλών κόστους ανταποκρίνεται στην γενικότερη εκτίμηση ότι το σταθμισμένο κόστος ενός ΠΔΚ με δίκτυο 2ης και 3ης γενιάς θα είναι αρχικά υψηλότερο και θα συγκλίνει βαθμιαία προς το κόστος ενός αντίστοιχου ΠΔΚ με δίκτυο 2ης γενιάς, για να γίνει τελικά χαμηλότερο καθώς η νέα τεχνολογία 3ης γενιάς θα γίνεται αποδοτικότερη.

Το πόσο και το πότε ο συμμετέχων δεν είναι σε θέση να το πει με βεβαιότητα καθώς εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων όπως:

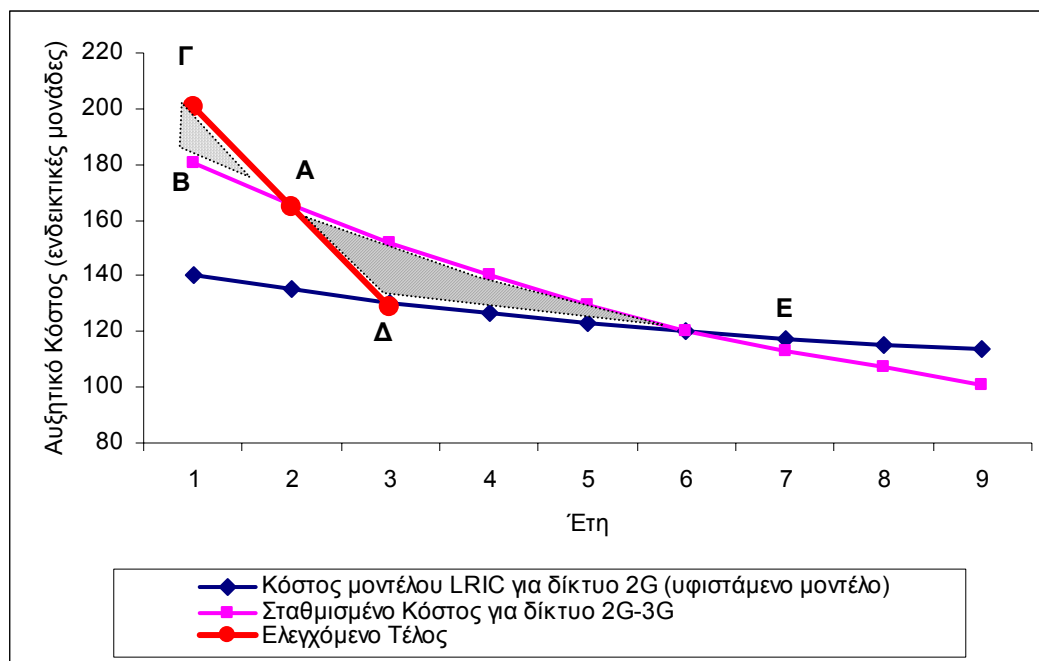
- ο ρυθμός επενδύσεων προκειμένου να επιτευχθεί η απαιτούμενη κάλυψη

- η δυνατότητα εκμετάλλευσης συνεργιών λόγω της ήδη εγκατεστημένης υποδομής
- το προφίλ και ο ρυθμός μετατόπισης της κίνησης από το δίκτυο 2ης γενιάς στο δίκτυο 3ης γενιάς, κλπ.

Στην απεικονιζόμενη υποθετική ρύθμιση, υιοθετείται περίοδος σύγκλισης (glide-path) 3 ετών με βάση το μοντέλο LRIC για δίκτυο 2ης γενιάς και στη συνέχεια το πλαφόν διατηρείται. Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα, ο ΠΔΚ πραγματοποιεί υπερβάλλοντα κέρδη κατά την πρώτη περίοδο (βλέπε περιοχή ΑΒΓ), ενώ στη συνέχεια αδυνατεί να ανακτήσει τα κόστη του με αποτέλεσμα να πραγματοποιεί απώλειες (βλέπε γραμμοσκιασμένη περιοχή ΑΔΕ).

Είναι φανερό ότι σε κάθε περίπτωση η ρύθμιση είναι ανεπαρκής καθώς παράγει συστηματικά στρεβλώσεις. Επιπλέον, το αν το τελικό ισοζύγιο (κέρδους-απώλειας) είναι επωφελές ή επιβλαβές για τον ΠΔΚ θα παραμένει άγνωστο καθώς εξαρτάται από το ποτέ και πόσο οι δύο καμπύλες κόστους συγκλίνουν.

Ο συμμετέχων εκτιμά ότι μια τέτοια ρύθμιση είναι απαράδεκτη και αντίθετη με τους αντικειμενικούς στόχους της ΕΕΤΤ.

Συνοπτικά, ο συμμετέχων προτείνει:

Να προσδιοριστεί το σταθμισμένο μακροπρόθεσμο επαυξητικό κόστος (LRIC) τερματισμού βάσει ενός νέου μοντέλου που θα περιλαμβάνει εξίσου τον τερματισμό σε δίκτυα 2ης και 3ης γενιάς,

Το «ελεγχόμενο τέλος» να είναι διαφορετικό για κάθε ΠΔΚ, ανεξάρτητο του τύπου του δικτύου τερματισμού (2ης ή 3ης γενιάς) και να βασιστεί στο σταθμισμένο κόστος.

Οι όποιες ρυθμίσεις να λαμβάνουν υπόψη την απόσταση των σημερινών επιπέδων τελών τερματισμού από τις κοστοστρεφείς τιμές και να εξασφαλίζουν την ομαλή μετάβαση σε αυτές.

2.5 Υποχρέωση μη διακριτικής μεταχείρισης ως ενδιάμεση κανονιστική υποχρέωση

Ο συμμετέχων διαφωνεί με την πρόθεση της ΕΕΤΤ να επιβάλλει τη μη διακριτική μεταχείριση, ως ενδιάμεση κανονιστική υποχρέωση, υποχρεώνοντας τους παρόχους κινητής τηλεφωνίας να επιτρέπουν τον τερματισμό κλήσεων που παραδίδονται στο δίκτυό τους μέσω GSM-Gateways και να μην εμποδίζουν τους πελάτες τους να χρησιμοποιούν τον εξοπλισμό αυτό. Ειδικότερα παρατηρεί τα ακόλουθα:

Η δρομολόγηση κλήσεων από εναλλακτικούς παρόχους σταθερής τηλεφωνίας στο δίκτυο του συμμετέχοντος χρησιμοποιώντας FCTs ή GSM-Gateways δεν άπτεται της υπό ρύθμιση αγοράς τερματισμού κλήσεων. Καίτοι ενδεχομένως ένα μέρος της λειτουργίας των κλήσεων αυτών αφορά τον τερματισμό, σε καμία περίπτωση δεν εξαντλείται σε αυτόν, αλλά εμπεριέχει και ισοδύναμα στοιχεία εκκίνησης κλήσεων. Επομένως, η ΕΕΤΤ δεν δύναται με την παρούσα δημόσια διαβούλευση να επιβάλλει ρυθμιστικές υποχρεώσεις σε μία αγορά που δεν έχει καν ορίσει και αναλύσει, εκκρεμούσης μάλιστα και της απόφασης της ΕΕΤΤ επί της δημόσιας διαβούλευσης σχετικά με τη λειτουργία και τη χρήση των GSM-Gateways στην Ελληνική αγορά τηλεπικοινωνιών.

Υπό το προεκτεθέν πρίσμα, η αγορά λιανικής στην οποία σαφώς εμπίπτουν οι on-net τιμές παραμένει ελεύθερα διαμορφούμενη από τους παρόχους κινητής τηλεφωνίας

και οποιαδήποτε επιβολή σχετικής υποχρέωσης, απαγόρευσης ή περιορισμού είναι άκυρη, σύμφωνα με το νέο Ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο.

Εξάλλου, ακόμα και εάν ο συμμετέχων δεχθεί ότι θα μπορούσε η ΕΕΤΤ να ρυθμίσει κανονιστικά το θέμα στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας τότε:

α) η υιοθέτηση της ενδιάμεσης κανονιστικής υποχρέωσης θα αντιστρατεύεται ευθέως την υιοθέτηση της βαθμιαίας μείωσης (glide-path), στον βαθμό που τα δύο μέτρα δεν είναι συμπληρωματικά. Επιπροσθέτως, η ΕΕΤΤ οφείλει να υιοθετεί το ελάχιστο προσήκον μέτρο που κατά περίπτωση είναι αναλογικό και δικαιολογημένο. Η αντίθετη περίπτωση της σύγχρονης επιβολής δύο ρυθμιστικών υποχρεώσεων θα οδηγήσει στο άτοπο συμπέρασμα να υφίστανται δύο διαφορετικά τέλη τερματισμού για την ίδια υπηρεσία,

β) το μέτρο της μη διακριτικής μεταχείρισης αποσκοπεί να διασφαλίσει «ότι ο φορέας εκμετάλλευσης εφαρμόζει ισοδύναμους όρους, σε ισοδύναμες περιστάσεις, σε άλλες επιχειρήσεις που παρέχουν ισοδύναμες υπηρεσίες»⁸. Εντούτοις δεν προκύπτει από την ανάλυση της αγοράς ότι οι πάροχοι κινητής τηλεφωνίας προβαίνουν σε διακριτική μεταχείριση μεταξύ των παρόχων σταθερής τηλεφωνίας. Αντιθέτως με την εφαρμογή του εν λόγω μέτρου η ΕΕΤΤ επιβάλλει αυτό ακριβώς που επιδιώκει να πατάξει - τη διακριτική μεταχείριση!

Δεν πρέπει ακόμη να παραβλέπεται το γεγονός ότι η εν λόγω δραστηριοποίηση των εναλλακτικών σταθερών παρόχων, την οποία η ΕΕΤΤ επιδιώκει να ρυθμίσει κανονιστικά μέσω της αγοράς τερματισμού, αμφισβητείται σθεναρά από τους παρόχους κινητής τηλεφωνίας ως προς τη νομιμότητά της και μάλιστα, ενώπιον της ίδιας της ΕΕΤΤ. Επιβάλλοντας λοιπόν μια ρυθμιστική υποχρέωση που ευθέως αντιμετωπίζει το θέμα της χρήσης FCT ή GSM-Gateway ως χρήζον προστασίας, η ΕΕΤΤ κατά τρόπο έμμεσο, πλην όμως ουσιαστικό, αποφαινεται και επί της νομιμότητας της χρήσης τους με σκοπό την εμπορική εκμετάλλευση του GSM φάσματος από παρόχους σταθερής τηλεφωνίας, αγνοώντας τόσο τα νομικά επιχειρήματα όσο και την πρακτική που ακολουθήθηκε σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.

⁸ Άρθρο 10 παρ. 2 της Οδηγίας για την πρόσβαση. Επίσης βλ. ανωτέρω παρ. 3.3

Ένας από τους συμμετέχοντες έκανε τα παρακάτω σχόλια:

1. Η εξαιρετική σπουδαιότητα των θεμάτων που κρίνονται και οι βραχυπρόθεσμες συνέπειες πιθανών Κανονιστικών παρεμβάσεων, απαιτούν συνθήκες διαβούλευσης με την αγορά οι οποίες θα δίνουν δυνατότητα ουσιαστικής ανταλλαγής επιχειρημάτων.

Σε ένα ώριμο θεσμικά περιβάλλον, και δεδομένης της ανάγκης εξέτασης όλων των παραμέτρων η απαίτηση ανάπτυξης διαρκούς και ουσιαστικού διαλόγου, ειδικά επί των θεμάτων εκείνων για τα οποία επιβάλλεται διαβούλευση από το Ευρωπαϊκό Θεσμικό Πλαίσιο, δεν μπορεί να περιορίζεται απλά και μόνο στην διατύπωση των απόψεων των εμπλεκομένων φορέων. Αντίθετα αναμένεται ότι ένας ουσιαστικός διάλογος θα δώσει την ευκαιρία να υπάρχει καλύτερη τεκμηρίωση και ορθότερη τελικά αξιολόγηση για το εάν θα πρέπει να υπάρχει και σε ποιον βαθμό, κάθε φορά, ρυθμιστική παρέμβαση.

Σε συνέχεια λοιπόν των αποτελεσμάτων της 1ης Δημόσιας Διαβούλευσης αναφορικά με την ανάλυση της εν λόγω αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος, ο συμμετέχων εκτιμά ότι τα σχόλια και οι επισημάνσεις του όχι μόνο δεν ελήφθησαν υπόψη, αλλά ταυτόχρονα δεν δόθηκε καμία ευκαιρία αυτά να γίνουν αντικείμενο ουσιαστικού διαλόγου στο πλαίσιο του παρόντος κύκλου Διαβουλεύσεων.

Επιπλέον, η παρούσα διαβούλευση αναλύει ελάχιστα αυτό που προβάλλει ως κύριο αντικείμενό της, δηλαδή τις προτεινόμενες ρυθμιστικές υποχρεώσεις, ενώ επαναφέρει τα θέματα που τέθηκαν κατά την πρώτη δημόσια διαβούλευση σχετικά με την ανάλυση της αγοράς.

2. Στην εισαγωγή του κειμένου, αναφέρεται ότι «η ΕΕΤΤ προέβη στον ορισμό μιας σχετικής αγοράς για τον «τερματισμό κλήσεων σε ξεχωριστά δίκτυα κινητών» και όρισε τις επιχειρήσεις που κατέχουν Σημαντική Ισχύ στην Αγορά (ΣΙΑ) αυτή.». Επιπλέον , προστίθεται ότι « η ΕΕΤΤ προχωρεί, στη διαδικασία ορισμού και επιβολής των κατάλληλων κανονιστικών υποχρεώσεων για τις επιχειρήσεις που ορίστηκαν ως κατέχουσες Σημαντική Ισχύ (ΣΙΑ) στην ως άνω αγορά».

Δεδομένου ότι με ένα κείμενο Δημόσιας Διαβούλευσης αναφορικά με την ανάλυση αγοράς και τον ορισμό των παρόχων με Σημαντική Ισχύ δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι έχει ληφθεί κάποιο Κανονιστικό μέτρο με δεσμευτική ισχύ, ο συμμετέχων θεωρεί ότι αυτό που αναφέρεται είναι ανακριβές.

Επομένως το παρόν κείμενο ΔΔ αφού έχει λάβει ως δεδομένα Κανονιστικά μέτρα τα ανωτέρω θεωρείται ότι δεν στηρίζεται στην σωστή βάση ανάλυσης για τα θέματα που καταγράφει.

Συνεπώς ο συμμετέχων αναμένει ότι στο παρόν στάδιο, και μετά την ολοκλήρωση της ΔΔ η ΕΕΤΤ θα προβεί στην παρουσίαση ενός Σχεδίου Κοινοποίησης προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από το Ευρωπαϊκό Κανονιστικό Πλαίσιο.

Ο ίδιος συμμετέχων αναφέρει επίσης ότι:

Α. Αναφορικά με το θέμα της «σταδιακής/βαθμιαίας πορείας (glide path) των τελών τερματισμού”:

Ο έλεγχος των τιμών θα πρέπει να διαρκέσει για διάστημα που θα υπερβαίνει τα πέντε (5) έτη. Θα πρέπει να εφαρμοστούν συγκεκριμένα, αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια για την χρονική διάρκεια που θα ισχύσουν τα “ελεγχόμενα τέλη”, σχεδιασμένα με τέτοιον τρόπο ώστε να προκύπτει σαφής διαφοροποίηση ανάλογα με την αποδεδειγμένη ισχύ της κάθε εταιρίας στην σχετική αγορά.

Β. Όσον αφορά την πρόταση της ΕΕΤΤ σχετικά με την επιβολή μιας ενδιάμεσης κανονιστικής υποχρέωσης για τον τερματισμό κλήσεων μέσω FCT ή GSM gateway, αναφέρονται τα εξής:

Ο συμμετέχων κρίνει ως άστοχη την αναφορά στη χρήση FCT καθώς και την έμμεση αποδοχή αυτής ως τρόπο τερματισμού κίνησης διασύνδεσης ενόσω εκκρεμεί η επίσημη θέση και απόφαση της ΕΕΤΤ στη σχετική διαβούλευση που διενεργήθηκε. Στη συγκεκριμένη διαβούλευση τέθηκαν και παραμένουν αναπάντητα σημαντικά ερωτήματα που αφορούν την τεχνική, την ποιοτική καθώς και την οικονομική διάσταση της χρήσης των FCT.

Είναι σκόπιμο η ΕΕΤΤ να αποφανθεί με σαφήνεια στην αντίστοιχη διαβούλευση προτού εντάξει τα FCT στις υποχρεώσεις για ίση μεταχείριση. Ο συμμετέχων θεωρεί ότι όταν ξεκαθαρίσει το τοπίο επίσημα και τελεσίδικα σχετικά με την υπόσταση των FCT στην αγορά της διασύνδεσης, θα μπορεί η ΕΕΤΤ να θεωρήσει ότι εκπληρώνουν το ρόλο ενός μέσου διευκόλυνσης για "arbitrage" της αγοράς όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην εν λόγω παράγραφο.

Ο συμμετέχων θεωρεί ότι μια ρυθμιστική παρέμβαση σχετικά με την υποχρέωση τερματισμού κλήσεων μέσω των FCT, θα στρεβλώσει πραγματικά (σε αντίθεση με τη επιθυμία της ΕΕΤΤ για αποφυγή στρεβλώσεων της αγοράς), την αγορά τερματισμού εις βάρος του τελικού καταναλωτή και της ποιότητας που θα του προσφέρεται. Η εν λόγω παράγραφος, εφ' όσον υιοθετηθεί, θα μεταφραστεί από κάποιους ως de facto αναγνώριση της χρήσης των FCT ως μέσο διασύνδεσης. Στην περίπτωση αυτή, κάθε κινητός πάροχος όχι μόνο θα πρέπει να επιτρέπει την πρόσβαση μέσω των FCT αλλά θα μπορεί και ο ίδιος εγκαταστήσει και λειτουργήσει τις δικές του συστάδες από FCT για να τερματίζει κίνηση σε άλλους ΠΔΚ. Επιπλέον, ο ίδιος ο πάροχος σταθερής τηλεφωνίας θα έχει το δικαίωμα να "διασυνδεθεί" μέσω FCT έστω και προσωρινά μέχρι να παρέλθει η περίοδος των τριών χρόνων.

Με την έμμεση αποδοχή της λειτουργίας των FCT, γίνεται προσπάθεια να τεθεί μια ακόμα κανονιστική υποχρέωση προκειμένου να επιτευχθεί η ρύθμιση της αγοράς τερματισμού. Όμως, επί του παρόντος τουλάχιστον, οι ρυθμιστικές υποχρεώσεις που μπορούν να επιβληθούν είναι κάποιες ή όλες από αυτές που αναφέρονται στη σελίδα 23 του κειμένου της διαβούλευσης και η ρύθμιση της αγοράς μέσω αποδοχής των FCT δεν είναι εξ αυτών.

Από την φύση της λοιπόν, για να επιβληθεί μια νέα κανονιστική ρύθμιση υπάγεται στα προβλεπόμενα στο άρθρο 9 παρ.3 την Οδηγίας για την Πρόσβαση, για την περίπτωση δηλαδή που πρόκειται για μία ρύθμιση διαφορετική από εκείνες που περιοριστικά αναφέρονται στα Άρθρα 9 έως 13 της ανωτέρω Οδηγίας. Εφόσον η ΕΕΤΤ προτίθεται να προβεί στην θέσπιση ρύθμισης που θα συμπεριλάβει και το ανωτέρω μέτρο τότε αναμένεται ότι θα ακολουθήσει την διαδικασία κατάθεσης

συγκεκριμένου αιτήματος προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 7 της σχετικής Σύστασης (βλ. σημείο 8).

Ενώ είναι γνωστό και έχουν γίνει εκτεταμένες αναφορές σχετικά με την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται με τα FCT, εντούτοις, με την παράγραφο αυτή, ουσιαστικά ενθαρρύνεται η εκτεταμένη χρήση αυτών και ειδικά ενώ πλησιάζει η περίοδος των ολυμπιακών αγώνων όπου η ποιότητα των υπηρεσιών πρέπει να είναι πρωταρχικής σημασίας.

Πολλοί από τους εναλλακτικούς παρόχους χρησιμοποιούν FCT ως υποκατάστατο τερματισμού διεθνούς κίνησης. Περαιτέρω χρήση τους και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των ολυμπιακών αγώνων, ελλοχεύει κινδύνους διασυσμού της χώρας δεδομένου ότι στις διεθνείς κλήσεις προς επισκέπτες των ελληνικών δικτύων, τα ποσοστά αποτυχίας μερικές φορές αγγίζουν το 100%.

Γ. Αναφορικά με την επιβολή του συνόλου των ρυθμιστικών υποχρεώσεων:

Έχοντας ως δεδομένη την ρητά προβλεπόμενη αρχή της αναλογικότητας [άρθρο 9 παρ. 4 της Οδηγίας για την Πρόσβαση (2002/19)] και τον δικαιολογητικό λόγο θέσπισής της, θεωρείται ότι δεν είναι αναγκαίο να εφαρμοστεί το σύνολο των προτεινόμενων υποχρεώσεων σε όλους ανεξαιρέτως τους παρόχους. Εφόσον ο συμμετέχων αποδεχτεί ότι τα αποτελέσματα της προηγούμενης Δημόσιας Διαβούλευσης θα πρέπει να επιβεβαιωθούν, δηλαδή πιθανόν να οριστεί ότι κάθε πάροχος θα οριστεί ότι κατέχει Σημαντική Ισχύ στην αγορά τερματισμού κλήσεων στα κινητά δίκτυα, αυτό το γεγονός θα οδηγήσει στην επιβολή υποχρεώσεων σε όλους τους παρόχους. Ωστόσο αυτή η περίπτωση αναφέρεται ως εξαιρετική από την Οδηγία για την Πρόσβαση (βλ. Σημείο 14 της 2002/19).

Ένας άλλος συμμετέχων έκανε τα παρακάτω σχόλια:

Ο συμμετέχων χαιρετίζει το σύνολο των συμπερασμάτων της ΕΕΤΤ όπως αυτά διατυπώνονται στο Κείμενο Δημόσιας Διαβούλευσης, με ορισμένες διαφοροποιήσεις, όπως αυτές διατυπώνονται κατωτέρω στα ειδικότερα σχόλια και παρατηρήσεις:

1. Είναι εξαιρετικά σημαντικό το συμπέρασμα που διατυπώνεται στην παράγραφο 2.2 αναφορικά με την διαπίστωση πρακτικών συμπίεσης τιμών από τους ΠΔΚ. Για τις εν λόγω παράνομες πρακτικές, οι οποίες διαστρεβλώνουν σε σημαντικότατο βαθμό τον ανταγωνισμό στην τηλεπικοινωνιακή αγορά με απρόβλεπτες συνέπειες αν συνεχίσουν να παρατηρούνται, ο συμμετέχων έχει διαμαρτυρηθεί κατ' επανάληψη κι έχει ζητήσει την λήψη μέτρων. Μετά και από αυτή την ξεκάθαρη διατύπωση, αναμένεται η επιβολή χρηματικών προστίμων στους ΠΔΚ, στα πλαίσια των εν εξελίξει διοικητικών διαδικασιών που έχουν εκκινήσει εναντίον τους.

2. Τα επιχειρήματα των ΠΔΚ, όπως διατυπώνονται στις παραγράφους 2.3.1 και 2.3.2 αποτελούν παραδοχή και οδηγούν στο απαράδεκτο, κατακριτέο και φυσικά ελεγκτέο συμπέρασμα ότι οι ΠΔΚ χρησιμοποιούν τα υψηλά τέλη τερματισμού που εφαρμόζουν για να επιδοτούν την βελτίωση της αποδοτικότητάς τους, την βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών και τις όποιες απώλειες τυχόν θα είχαν από τις ισχυρές ανταγωνιστικές πιέσεις που υφίστανται, όπως τουλάχιστον υποστηρίζουν. Το επιχείρημα των ΠΔΚ στην παράγραφο 2.3.2 ότι «...ακόμη και εάν έθεταν υψηλά τέλη τερματισμού προκειμένου να επιδοτούν την απόκτηση πελατών στο επίπεδο λιανικής, αυτό δεν θα δημιουργούσε αρνητικά αποτελέσματα διότι, καθώς περισσότεροι αποκτούν κινητά τηλέφωνα, οτιδήποτε χάνουν μέσω τελών τερματισμού άνω του κόστους το κερδίζουν όταν κάνουν μια κλήση με κινητό (καθώς η πρόσβαση επιδοτείται [!!!!!! από ποια πηγή? Από τις υπέρογκες χρεώσεις των εναλλακτικών για τέλη τερματισμού?]) και κάποιες χρεώσεις εξερχομένων είναι χαμηλές...», οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι πελάτες λιανικής απολαμβάνουν μειωμένες τιμές, τις οποίες χρηματοδοτούν με τα υψηλά τέλη τερματισμού που καταβάλλουν οι πελάτες χονδρικής των ΠΔΚ, δηλαδή οι εναλλακτικοί πάροχοι υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας. Αν ήθελε υποτεθεί ότι οι πελάτες λιανικής έχουν κάποιο οικονομικό όφελος από τις χαμηλότερες τιμές για τις επιδοτούμενες κλήσεις, οι πελάτες χονδρικής όχι μόνο δεν έχουν κανένα όφελος, αλλά αντίθετα υφίστανται οικονομική ζημία πληρώνοντας αδικαιολόγητα υψηλά τέλη τερματισμού.

3. Έτσι λοιπόν η ευημερία των καταναλωτών την οποία επικαλούνται οι ΠΔΚ στην παράγραφο 2.3.3 αφορά, όπως πολύ σωστά διαπιστώνει η ΕΕΤΤ, μέρος μόνο του κοινωνικού συνόλου και όχι όλους τους καταναλωτές, ενώ παράλληλα υπάρχει στρέβλωση των τρόπων χρήσης της σταθερής και κινητής τηλεφωνίας και επηρεάζεται ο παρατηρούμενος όγκος κίνησης.
4. Ο συμμετέχων συμφωνεί με το συμπέρασμα της ΕΕΤΤ ότι ο τερματισμός κλήσεων σε δίκτυα κινητής είναι υπηρεσία χονδρικής και επομένως σ' αυτό το επίπεδο πρέπει να επιβληθούν υποχρεώσεις, ως πλέον επιρρεπές σε αποτυχία της αγοράς.
5. Ο συμμετέχων συμφωνεί απολύτως με την ανάλυση της ΕΕΤΤ στην παράγραφο 3.2.1, αναφορικά με την βασική αποτυχία της αγοράς, και βεβαίως με το συμπέρασμα ότι οι τιμές θα πρέπει να βασίζονται στο κόστος. Επιπλέον, πρέπει να τονιστεί ότι από την μελέτη του συνόλου του Κειμένου Δημόσιας Διαβούλευσης προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι η υποχρέωση κοστοστρέφειας στην διαμόρφωση των τελών τερματισμού θα έπρεπε να έχει επιβληθεί εδώ και πάρα πολύ καιρό, προκειμένου να αποφευχθούν οι στρεβλώσεις στην αγορά και η νόθευση του ανταγωνισμού. Πρέπει κατά συνέπεια η ΕΕΤΤ να εξετάσει επιπλέον την λήψη μέτρων για την αποκατάσταση των δυσμενών αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την ανώμαλη, όπως διαπιστώνεται, λειτουργία της αγοράς για εξαιρετικά μεγάλο χρονικό διάστημα.
6. Ο συμμετέχων συμφωνεί απόλυτα με το συμπέρασμα ότι πρέπει να επιβληθούν όλες οι διαθέσιμες με βάση το κανονιστικό πλαίσιο ρυθμιστικές υποχρεώσεις στους ΠΔΚ. Επίσης, αναφορικά με την διαμόρφωση της τιμής για τα τέλη τερματισμού, συμφωνεί ότι πρέπει να επιβληθούν από κοινού τόσο η υποχρέωση απαγόρευσης διακριτικής μεταχείρισης, όσο και η υποχρέωση κοστοστρεφούς τιμολόγησης. Ωστόσο, εκφράζει έντονες διαφωνίες αναφορικά με το χρονοδιάγραμμα επιβολής των υποχρεώσεων αυτών, καθώς θεωρεί ότι τα τρία έτη είναι πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι ήδη η αγορά λειτουργεί για εξαιρετικά μεγάλο χρονικό διάστημα σε καθεστώς στρέβλωσης. Η διατήρηση αυτού του καθεστώτος μπορεί να έχει απρόβλεπτες και δυσάρεστες συνέπειες, όπως η έξοδος από την αγορά μικρότερων σε μέγεθος εταιριών που δεν θα μπορέσουν να επιβιώσουν μέχρι την

ομαλοποίηση στην λειτουργία της αγοράς και την εγκαθίδρυση υγιούς και ελεύθερου ανταγωνισμού.

7. Η πρόταση του συμμετέχοντος είναι το σχετικό χρονικό διάστημα για την σύγκλιση των τελών τερματισμού με το κόστος (glide path) να είναι έξι (6) μηνών το πολύ λαμβάνοντας υπόψη και τις σχετικές θέσεις της ΕΕ στο ζήτημα. Είναι προφανές ότι η ΕΕΤΤ θα πρέπει να εποπτεύει, σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα αλλά και μετά την λήξη του, την τήρηση των υποχρεώσεων από την πλευρά των ΠΔΚ και την συνολική συμπεριφορά τους, παρεμβαίνοντας όπου χρειάζεται και επιβάλλοντας επιπλέον ρυθμίσεις.
8. Ωστόσο, η επιβολή απαγόρευσης διακριτικής μεταχείρισης και υιοθέτησης πρακτικών συμπίεσης περιθωρίων πρέπει να γίνει άμεσα, διότι μόνον έτσι θα τεθεί φραγμός στις παράνομες πρακτικές συμπίεσης τιμών που διαπιστώνονται αυτή την στιγμή στην αγορά. Ο συμμετέχων θεωρεί αδιανόητο, ότι είναι δυνατόν να τίθεται καν ζήτημα δυνατότητας σταδιακής συμμόρφωσης με τους κανόνες του ανταγωνισμού ή με άλλες λέξεις σταδιακής απόκλισης από παράνομες συμπεριφορές. Ούτε θεωρεί, ότι απαιτείται οποιαδήποτε περίοδος αξιολόγησης του γεγονότος, ότι οι ΠΔΚ πωλούν την ίδια υπηρεσία σε λιανικούς πελάτες σε τιμές φθηνότερες των τελών διασύνδεσης. Το γεγονός αυτό είναι γνωστό τοις πάσι και απαιτεί την άμεση ενδιάμεση ρυθμιστική και για την προστασία του ανταγωνισμού παρέμβαση της ΕΕΤΤ και δεν χρειάζεται οποιαδήποτε ενδιάμεση ελεγκτική περίοδος προκειμένου να ληφθούν μέτρα για την αποτροπή συμπίεσης των περιθωρίων. Οι υποχρεώσεις για τους ΠΔΚ που περιγράφει η ΕΕΤΤ αναφορικά με την χρήση των GSM-Gateways δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι επιλύουν το πρόβλημα, ιδιαίτερα με βάση τα όσα κατά καιρούς έχουν αναφερθεί σχετικά με την χρήση του εν λόγω εξοπλισμού. Είναι απαραίτητο να απαγορευθεί στους ΠΔΚ να προσφέρουν τιμές λιανικής σε επίπεδα χαμηλότερα από αυτά της χονδρικής άμεσα, ει δυνατόν από αύριο.
9. Η άποψη της ΕΕΤΤ ότι τα τέλη κάθε ΠΔΚ ενδείκνυται να βασίζονται στο αποδοτικό επίπεδο του κόστους γι' αυτόν τον πάροχο, αντανakλώντας έτσι τις κύριες διαφορές ανάμεσα σε κάθε πάροχο που υφίστανται κατά την υπό εξέταση περίοδο, φαίνεται να κινείται προς την ορθή κατεύθυνση, λαμβανομένης υπόψη της μειονεκτικής θέσης της νεοεισελθούσας στον χώρο της κινητής τηλεφωνίας

- εταιρίας και των προβλημάτων που αυτή αντιμετωπίζει σε σχέση με τις τρεις υπόλοιπες εταιρίες του χώρου που είναι ήδη πανίσχυρες.
10. Σχετικά με την διάκριση ανάμεσα σε δίκτυα 2^{ης} και 3^{ης} γενιά και την πιθανή ανάγκη να υπάρξει διαφορετική αντιμετώπιση, ο συμμετέχων επιφυλάσσεται να διατυπώσει τις απόψεις της όταν θα έχει περισσότερα στοιχεία στην διάθεσή του αναφορικά με τα δίκτυα 3^{ης} γενιάς.
 11. Επιπλέον και όσον αφορά τα τέλη τερματισμού, ο συμμετέχων θεωρεί ότι η διαβούλευση της ΕΕΤΤ με τους ΠΔΚ, αναφορικά με το μοντέλο LRIC και την εφαρμογή του για τον προσδιορισμό του κόστους των τελών τερματισμού, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη από τον Ιούλιο του 2003, θα έπρεπε να είναι ανοιχτή για να μπορούν να συμμετάσχουν και να διατυπώσουν τις απόψεις τους και οι υπόλοιπες τηλεπικοινωνιακές επιχειρήσεις, καθώς η όποια απόφαση της ΕΕΤΤ θα έχει αντίκτυπο και στα δικά τους οικονομικά συμφέροντα.
 12. Τέλος, ο συμμετέχων παραπέμπει στις απόψεις που έχει διατυπώσει στο παρελθόν τόσο κατά την διαδικασία ακροάσεων όσο και σε δημόσιες διαβουλεύσεις σε συναφή και αλληλοσυνδεόμενα ζητήματα.

Ένας άλλος συμμετέχων έκανε τα παρακάτω σχόλια:

Γενικές Παρατηρήσεις:

1. Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο δεν έχει ακόμη μεταφερθεί στην Ελληνική νομοθεσία. Εντούτοις, με βάση το πλαίσιο που βρίσκεται σε ισχύ, οι Πάροχοι Κινητών Δικτύων (ΠΔΚ) με σημαντική ισχύ στην αγορά (ΣΙΑ) έχουν υποχρέωση κοστοστρέφειας στα τιμολόγια τους. Από το κείμενο της διαβούλευσης προκύπτει σαφώς ότι η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι αυτή η υποχρέωση δεν έχει τηρηθεί. Με βάση την αρχή της αναλογικότητας και της μη διάκρισης, θα πρέπει να διευκρινιστεί γιατί δεν λαμβάνει η ΕΕΤΤ τα κατάλληλα μέτρα, όπως ανελλιπώς πράττει στην περίπτωση του συμμετέχοντος, για να συμμορφωθούν οι εταιρείες αυτές με την παραπάνω υποχρέωση. Αναφέρεται βεβαίως ότι ο συμμετέχων συμφωνεί με την προσέγγιση που υιοθετείται στην περίπτωση των ΠΔΚ και επιθυμεί να ισχύσει η αρχή της μη διάκρισης σε ότι αφορά αντίστοιχα μέτρα για τη σταθερή τηλεφωνία.
2. Πάντα με βάση την αρχή της αναλογικότητας και ιδιαίτερα της μη διάκρισης, δεδομένου ότι η υποχρέωση της κοστοστρέφειας ισχύει από τη στιγμή του

ορισμού των εν λόγω ΠΔΚ ότι έχουν ΣΙΑ, τίθεται το ερώτημα κατά πόσον η προτεινόμενη ρύθμιση αποκλείει τη δυνατότητα εταιρειών να απαιτήσουν έλεγχο και αναδρομική αποζημίωση για μη κοστοστρεφή τέλη τερματισμού. Θεωρεί ότι, τουλάχιστον για λόγους κανονιστικής βεβαιότητας, τέτοιο ενδεχόμενο θα πρέπει να αποκλειστεί ρητά μέσα από τις σχετικές Αποφάσεις της ΕΕΤΤ.

3. Ιδιαίτερα σε σχέση με τα GSM – Gateways, όπως έχει τονιστεί και στην οικεία διαβούλευση, η χρήση των συσκευών αυτών είναι ιδιαίτερα προβληματική, δεδομένου ότι:

- Αποτελεί τεχνική επιβάρυνση σε σχέση με την ορθόδοξη λύση της διασύνδεσης δικτύων και συνεπώς η εμπορική αξιοποίηση και εξάπλωσή της συνιστά ουσιαστικά φαινόμενο παραοικονομίας. Δημιουργεί σοβαρότατες οικονομικές απώλειες στον συμμετέχοντα (της τάξης των 30 και πλέον εκ. € για το 2003), αλλά και στις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας (ΕΚΤ), και επιβαρύνει τελικά τόσο τα τιμολόγια του συμμετέχοντος για κλήσεις σταθερό προς κινητό αλλά και τα λιανικά τιμολόγια των ΕΚΤ και συνεπώς συνολικά την αγορά κινητής τηλεφωνίας.
- Στρεβλώνει κατά απρόβλεπτο τρόπο τα τεχνικά δεδομένα της τοπολογίας διασύνδεσης μεταξύ του συμμετέχοντος και ΕΚΤ, με αποτέλεσμα τη λανθασμένη διαστασιοποίησή της.
- Οι καταναλωτές που χρησιμοποιούν δίκτυα εΤΠ πιθανότατα δεν γνωρίζουν ότι οι κλήσεις διεκπεραιώνονται με αυτόν τον τρόπο, και έτσι δεν γνωρίζουν και τα επακόλουθα προβλήματα ποιότητας που δημιουργούνται.
- Θέτει και θέματα ασφαλείας, ιδιαίτερα σε σχέση με τις απαιτήσεις για τον εντοπισμό του καλούντος.

Επίσης, η χρήση των GSM-gws:

- δεν συνάδει με την λογική με την οποία η Πολιτεία απένειμε συγκεκριμένα φάσματα συχνοτήτων στα δίκτυα ΕΚΤ, δηλαδή την κάλυψη των αναγκών των κινητών χρηστών, όπως αυτές εκτιμήθηκαν βάσει μελετών και διεθνών πρακτικών. Η ενδεχόμενη χρήση των συχνοτήτων για να καλύψει ανάγκες σταθερών χρηστών, ιδιαίτερα με τα οικονομικά κίνητρα που δημιουργούνται

- από τη στρέβλωση των τιμολογίων, συνιστά κατάχρηση η οποία ενέχει και περιβαντολογικές επιπτώσεις, και
- έρχεται σε σαφή αντίθεση με την πολιτική της Πολιτείας σε σχέση με την περιβαντολογική επιβάρυνση από τη χρήση της κινητής τηλεφωνίας, όπως αυτή φαίνεται και από την προσέγγιση στο θέμα της συνεγκατάστασης των κεραιών. Με τα GSM-gws, αντί της χρήσης (κατάληψης) ενός διαύλου κινητής τηλεφωνίας για την κλήση σταθερό προς κινητό (αυτού του τερματισμού κλήσης), χρησιμοποιούνται δύο (αυτός της εκκίνησης και αυτός του τερματισμού).
 - Για τα παραπάνω δεν θα πρέπει να συνδεθεί η όποια υποχρέωση των ΠΔΚ για κοστοστρέφεια και τα σχετικά τέλη να συνδεθούν με τα GSM – Gateways, η εμπορική χρήση των οποίων πρέπει να απαγορευθεί όπως και σε άλλα κράτη – μέλη της ΕΕ.
4. Στην παρ. 2.2 σημ. 1 του κειμένου της διαβούλευσης (σελ. 10), αναφέρεται ότι οι σταθεροί πάροχοι δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τους κινητούς παρόχους με ίσους όρους για παροχή φωνής. Η διαπίστωση αυτή είναι ανακριβής. Κατ' αρχήν οι σταθεροί πάροχοι μπορούν να δραστηριοποιηθούν στην αγορά αυτή ως ενδιάμεσα δίκτυα μεταξύ του συμμετέχοντος και ΠΔΚ, ακριβώς λόγω της στρέβλωσης από τα υψηλά τέλη τερματισμού, με τη χρήση των GSM – Gateways. Αν τα τέλη ήταν κοστοστρεφή, οι εναλλακτικοί πάροχοι δεν θα είχαν το σημαντικότερο περιθώριο κέρδους που έχουν σήμερα. Θα ήταν πιο ακριβοί, γιατί ακριβώς τεχνικά παρεμβάλλονται στην επικοινωνία μεταξύ δύο δικτύων. Εξίσου ανακριβής είναι και η διαπίστωση του σημ. 2 της ίδιας παραγράφου, γιατί οι εναλλακτικοί πάροχοι εγγράφονται συνδρομητές στους ΠΔΚ ακριβώς ως εταιρικοί πελάτες και απολαμβάνουν των χαμηλών αυτών τιμών.
5. Στην παρ. 2.3.2 του κειμένου της διαβούλευσης (σελ. 11), αναφέρεται ότι τα υψηλά τέλη τερματισμού δεν επηρεάζουν πολύ την αγορά γιατί η διείσδυση της κινητής τηλεφωνίας είναι μεγάλη, σύμφωνα με τους ΠΔΚ. Σημειώνεται ότι η θεώρηση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη ότι μεγάλο ποσοστό των χρηστών κινητής τηλεφωνίας χρησιμοποιεί πλέον καρτοκινητά τηλέφωνα, τα οποία επίσης έχουν υψηλότερα τιμολόγια.

6. Θεωρεί σωστή την πολιτική της ΕΕΤΤ, στο βαθμό που επιθυμεί να επιβάλλει υποχρεώσεις κοστοστρέφειας στα τέλη τερματισμού στα δίκτυα των ΠΔΚ, για σταδιακή παρέμβαση στα τέλη αυτά, για να μη διαταραχθεί η αγορά (σελ 27 του κειμένου). Ακριβώς οι ίδιοι κίνδυνοι ελλοχεύουν και στην περίπτωση του συμμετέχοντος, όπου με βάση τη συλλογιστική αυτή θα έπρεπε επίσης να ισχύσει η αρχή της σταδιακής σύγκλισης τιμών (glide path). Δεν είναι κατανοητό γιατί δεν εφαρμόστηκε η αρχή της μη διάκρισης.

Ένας συμμετέχων επισύναψε τα ακόλουθα παραρτήματα στις γενικές παρατηρήσεις του αναφορικά με την δημόσια διαβούλευση επιβολής υποχρεώσεων στην αγορά τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα:

Παράρτημα 1: Παρατηρήσεις του συμμετέχοντος επί του από 28 Νοεμβρίου 2003 εγγράφου της ΕΕΤΤ «Απαντήσεις της ΕΕΤΤ στις παρατηρήσεις των τηλεπικοινωνιακών παρόχων αναφορικά με τον ορισμό της αγοράς τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα και την ανάλυση του επιπέδου του ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά.»

Στο εν λόγω κείμενο δεν παρέχεται επαρκής απάντηση στο από 3 Οκτωβρίου 2003 έγγραφο του συμμετέχοντος, στο οποίο εκτίθενται αναλυτικά οι θέσεις της εταιρίας. Η ΕΕΤΤ εμμένει στις θέσεις που είχε εκθέσει στο αρχικό κείμενο της διαβούλευσης, χωρίς να αντικρούει με ουσιαστικά επιχειρήματα τις θέσεις που διατύπωσαν οι πάροχοι κινητής τηλεφωνίας και χωρίς να διεξάγει λεπτομερή εμπειρική ανάλυση των σχετικών αγορών, όπως απαιτείται από το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η ΕΕΤΤ δεν προέβη στη διεξαγωγή του SSNIP test, με την αιτιολογία ότι το συγκεκριμένο μεθοδολογικό εργαλείο είναι «θεωρητικό». Επί αυτού υπογραμμίζεται ότι, αντιθέτως, το SSNIP test έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως από πολλές ρυθμιστικές αρχές χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως το πλέον κατάλληλο μεθοδολογικό εργαλείο ανάλυσης της ανταγωνιστικότητας⁹.

- Το από 28 Νοεμβρίου 2003 έγγραφο της ΕΕΤΤ αναφέρεται πολλάκις σε θέσεις που είχαν διατυπωθεί σε παλαιότερο κείμενο διαβούλευσης του

⁹ Βλ. μεταξύ άλλων την Ανάλυση της αντίστοιχης αγοράς που διεξήχθη από την OFTEL και την ιρλανδική Comreg. Βλ. επίσης υπόθεση T-83/91 Tetra Pak International κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 6 Οκτωβρίου 1994, ΣυλλΝομ 1994, σελ. II 00755 καθώς και άλλες κοινοτικές υποθέσεις δικαίου του ανταγωνισμού, όπου το Δικαστήριο χρησιμοποίησε το SSNIP test για την ανάλυση της σχετικής αγοράς και του επιπέδου ανταγωνισμού σε αυτήν.

Ιανουαρίου του 2002 (βλ. μεταξύ άλλων τα σχόλια της EETT επί των ερωτήσεων 4 και 6, αναφορικά με την συμπεριφορά των καταναλωτών και την ενημέρωσή τους ως προς τις τιμές και τα κόστη). Επισημαίνεται όμως, ότι οι απαντήσεις εκείνες στις οποίες παραπέμπει η EETT δεν βασίζονταν σε πραγματικές έρευνες αγοράς, αλλά αποτύπωναν απόψεις και ισχυρισμούς κάποιων (και όχι του συνόλου) παρόχων που είχαν συμμετάσχει σε εκείνη τη διαβούλευση. Επί αυτού υπογραμμίζεται ότι η EETT χρειάζεται να λάβει πλήρως υπόψη της τις απόψεις όλων των παρόχων. Σε καμία περίπτωση δε τα προαναφερόμενα δεν μπορεί να αποτελέσουν υποκατάστατο της έρευνας που η ίδια η EETT πρέπει να διεξάγει, καθώς και της εμπειρικής ανάλυσης βάσει της οποίας θα καταλήξει στα συμπεράσματά της.

- Στη σελ. 5 του εγγράφου εκτίθεται ο ισχυρισμός ότι τα αποτελέσματα του κοστολογικού μοντέλου καταδεικνύουν ότι τα υφιστάμενα τέλη τερματισμού δεν βρίσκονται σε αντιστοιχία με το επίπεδο ανταγωνισμού. Ωστόσο, η ανάπτυξη του κοστολογικού μοντέλου δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί και ο συμμετέχων έχει ήδη δείξει ότι το σχέδιό του περιέχει σημαντικά λάθη και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί, με την τρέχουσα μορφή του, ως ένα αξιόπιστο εργαλείο προσδιορισμού για τα κόστη τερματισμού του συμμετέχοντος. Επιπρόσθετα, το ίδιο το κείμενο της διαβούλευσης του Σεπτεμβρίου 2003 της EETT, αναγνώρισε ότι “είναι σχεδόν αδύνατο να υπολογισθεί το ανταγωνιστικό επίπεδο της τιμής” (σελίδα 32).
- Αναφέρεται επίσης στο κείμενο ότι δεν απαιτείται πλέον ο προσδιορισμός του ανταγωνιστικού επιπέδου των τιμών, μιας και κάθε πάροχος κινητής κατέχει το 100% μερίδιο αγοράς στην συγκεκριμένη αγορά. Όμως, εάν οι χρεώσεις βρίσκονταν σε επίπεδο ανταγωνισμού, αυτό θα ήταν σημαντική απόδειξη ότι ο προτεινόμενος από την EETT στενός ορισμός της αγοράς δεν είναι ο κατάλληλος και ότι ο ορθός ορισμός θα ήταν μια ενιαία εθνική αγορά για τον τερματισμό κλήσεων φωνής στα δίκτυα κινητής. Επομένως, το γεγονός ότι η EETT υποστήριζε ότι δεν μπορούσε να προσδιορίσει το ανταγωνιστικό επίπεδο των τιμών, καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικό.

- Στις σελίδες 8 και 9 του κειμένου απορρίπτεται η συλλογιστική περί υπαρξής ανταγωνιστικής πίεσης στα τέλη τερματισμού κλήσεων φωνής, απόρροια της αυξημένης χρήσης των GSM Gateways, με το επιχείρημα ότι οι πάροχοι κινητής μπορούν εύκολα να ελέγξουν τη χρήση των GSM Gateways, μέσω της πολιτικής τους επί των λιανικών χρεώσεων. Επομένως, τα GSM Gateways δεν δύνανται να ασκήσουν πραγματική ανταγωνιστική πίεση στον τερματισμό κλήσεων φωνής. Όποια και να ήταν η αξία του ισχυρισμού αυτού, η ΕΕΤΤ προτίθεται τώρα, στο εξεταζόμενο κείμενο διαβούλευσης να επιβάλει στους παρόχους την ρυθμιστική υποχρέωση να μην παρεμποδίζουν τη χρήση των GSM Gateways, ουσιαστικά με τη συλλογιστική ότι τα GSM Gateways θα μπορούσαν να αποτελέσουν σημαντικό μοχλό ανταγωνιστικής πίεσης των τελών τερματισμού.

Παράρτημα 2: Ανάκτηση Κοινού Κόστους EPMU vs RAMSEY

1. Προκειμένου να διασφαλισθεί ότι η μέθοδος κοστολόγησης αντικατοπτρίζει την εμπορική πραγματικότητα σε ό,τι αφορά την ανάκτηση του κοινού κόστους, είναι αναγκαίο να εκτιμηθεί η ελαστικότητα της τιμής διαφορετικών προϊόντων. Σύμφωνα με τη θεωρία, εκκινώντας από το οριακό κόστος διαφορετικών υπηρεσιών, η αποτελεσματική τιμολόγηση επιτυγχάνεται όταν οι αναλογικές αυξήσεις επί του οριακού κόστους των διαφορετικών αυτών υπηρεσιών είναι αντιστρόφως ανάλογες με την ελαστικότητα της ζήτησης για κάθε μία από αυτές τις υπηρεσίες. Ειδικότερα, η σχετική ελαστικότητα είναι η υπερελαστικότητα (super elasticity) της τιμής κάθε υπηρεσίας, η οποία μετρά την συνολική επίπτωση της αλλαγής της τιμής μίας υπηρεσίας, στην ζήτηση τόσο της ίδιας υπηρεσίας, όσο και άλλων συναφών υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, η υπερελαστικότητα (super elasticity) της ζήτησης στην τιμή τελών τερματισμού, μετρά την επίδραση των αλλαγών της τιμής των τελών τερματισμού στη ζήτηση για κλήσεις από σταθερό σε κινητό και στη ζήτηση για εκκίνηση κλήσεων από κινητό.
2. Για να υπολογισθεί το σχετικό περιθώριο προσαύξησης (mark-up) του επανακτώμενου κοινού κόστους, είναι αναγκαίο να προσδιορισθεί η αναλογία των σχετικών ελαστικοτήτων για την ελληνική αγορά. Ελλείψει διαθέσιμων

σχετικών στοιχείων, ο συμμετέχων χρησιμοποίησε στοιχεία που παρουσιάστηκαν στις πιο πρόσφατες περιπτώσεις όπου υπολογίστηκαν τέτοιες ελαστικότητες, στην έρευνα που διενήργησε η Επιτροπή Ανταγωνισμού για τα τέλη τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στις βέλτιστες περιπτώσεις που εντοπίστηκαν στην πρόσφατη περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, η υπερελαστικότητα (super-elasticity) των κλήσεων που εκκινούν από κινητά, εκτιμήθηκε ότι κυμαίνεται από 2 μέχρι 4 φορές πάνω από την υπερελαστικότητα (super-elasticity) των κλήσεων από σταθερό σε κινητό. Αυτό σημαίνει ότι το περιθώριο (mark-up) του κοινού μη δικτυακού κόστους πρέπει να είναι 2 με 4 φορές μεγαλύτερο για κλήσεις από σταθερό σε κινητό από ό,τι για κλήσεις που εκκινούν από κινητά δίκτυα.

3. Προκειμένου να απλοποιήσει κανείς τον επιμερισμό στην περίπτωση του συμμετέχοντος, προσδιορίστηκαν μόνο δύο κατηγορίες υπηρεσιών. Καθώς τα χαρακτηριστικά της ελαστικότητας της ζήτησης των άλλων υπηρεσιών τα οποία αποτελούν τμήμα της κατηγορίας «άλλες υπηρεσίες» δεν είναι γνωστά και εν ελλείψει αναλυτικότερων στοιχείων για την ελαστικότητα των τιμών που ισχύει στην ελληνική αγορά κινητής τηλεφωνίας, η επιβολή έγινε σε συνεργασία με συμβούλους μίας συντηρητικής προσέγγισης και έγινε η υπόθεση ότι η υπερελαστικότητα (super-elasticity) της εκκίνησης κλήσεων από κινητά, είναι 1.5 με 2.5 φορές μεγαλύτερη από την ελαστικότητα των κλήσεων από σταθερό σε κινητό. Η μέση τιμή της κλίμακας χρησιμοποιείται για να απεικονισθεί η διαφορά του περιθωρίου αύξησης (mark-up) από το κοινό κόστος όταν χρησιμοποιείται η προσέγγιση RAMSEY σε σχέση με το EPMU.
4. Τα αποτελέσματα του υπολογισμού φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

RECOVERY OF FIXED AND COMMON COSTS (CC) USING EQUI-PROPORTIONAL MARK-UP (EPMU) V RAMSEY

ILLUSTRATION USING PARTICIPANT'S DATA

	Source/units	Index
Total costs of Participant	<i>2002 accounts, Consultant's calculations</i>	100
Common costs – Participant	<i>2002 accounts, Participant/Consultant calculations</i>	17
Common costs – EETT	<i>Analysys assumption</i>	6
Minutes of traffic	<i>2002, Participant</i>	
Unit attributable network cost Participant CC assumption	<i>Equivalent to Analysys network LRIC</i>	100
Ramsey (super-)elasticities		
Termination		-0,2
Non-termination		-0,4
Ratio of termination to non-termination	<i>UK Competition Commission submission averages, Consultant's calculations</i>	0,5

Unit termination cost

Participant CC assumption – EPMU

Participant CC assumption – Ramsey

DIFFERENCE BETWEEN RAMSEY AND EPMU

EETT CC assumption - EPMU

EETT CC assumption - Ramsey

DIFFERENCE BETWEEN RAMSEY AND EPMU

Index figure, compared to 100 for unit attributable network cost (Participant's assumption)

Consultant calculations

120

Consultant calculations

135

15

Consultant calculations

120

Consultant calculations

126

5

ΕΝΟΤΗΤΑ Β

Παρουσίαση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις που τέθηκαν κατά την δημόσια διαβούλευσης επιβολής ρυθμιστικών υποχρεώσεων όσον αφορά την Αγορά τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα

E1. Συμφωνείτε με την προτεινόμενη πολιτική; Συμφωνείτε με τη χρονική διάρκειά της; Θεωρείτε σκόπιμη την αναθεώρησή της σε τακτά χρονικά διαστήματα; Σε ποια επιχειρήματα και στοιχεία στηρίζετε τη θέση σας;

Στην ερώτηση αυτή απάντησαν έντεκα (11) από τους συμμετέχοντες στη δημόσια διαβούλευση, από αυτούς οι εννέα συμφωνούν με τα βασικότερα σημεία της προτεινόμενης από την ΕΕΤΤ πολιτικής ενώ οι δύο διαφωνούν με αυτήν. Οι πέντε από τους εννέα που συμφωνούν με την προτεινόμενη πολιτική διαφωνούν με την προτεινόμενη χρονική διάρκεια των αναθεωρήσεων και θεωρούν ότι η διάρκεια πρέπει να είναι μικρότερη.

Ένας συμμετέχων απάντησε ως εξής:

- Δε συμφωνεί με την πολιτική που προτείνεται. Συμφωνεί με τη σταδιακή προσαρμογή των τιμολογίων, αλλά δε συμφωνεί με τη σύνδεση της πολιτικής αυτής με τη χρήση των GSM-Gateways. Επιμένει στην ισότιμη αντιμετώπιση του.
- Ο καθορισμός της χρονικής διάρκειας του μέτρου θα πρέπει να γίνει κατόπιν προσεκτικής αναλύσεως και συνεργασίας με τους ΠΔΚ, πάντα υιοθετώντας την προσέγγιση της ήπιας ρυθμιστικής παρέμβασης, όπως έγινε και σε άλλα κράτη μέλη (πχ Ιρλανδία).
- Συμφωνεί με την τακτική αναθεώρησή της.

Ένας συμμετέχων προτείνει την αναθεώρηση της προτεινόμενης πολιτικής:

Στην περίπτωση που ληφθούν ρυθμιστικά μέτρα, είναι αυτονόητο ότι από την στιγμή που θα υπάρχουν επαρκή στοιχεία για την εν λόγω αγορά είναι επιβεβλημένη η αναθεώρησή της.

Μια τέτοια αναθεώρηση και επαναξιολόγηση αναμένεται ότι θα στηρίζεται στην ουσιαστική ανάλυση, μέσα από Δημόσια Διαβούλευση, των συνθηκών και των δεδομένων εκείνη τη στιγμή.

Δεδομένης της ταχύτητας με την οποία οι συνέπειες των ρυθμιστικών παρεμβάσεων επηρεάζουν την σχετική αγορά, ο συμμετέχων θεωρεί ότι είναι αναγκαία η αναθεώρησή της ανά έτος.

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και να γίνει αποδεκτή η δυνατότητα των παρόχων να αιτούνται την επανεξέταση των αγορών όταν θεωρούν ότι οι συνθήκες έχουν διαφοροποιηθεί αναφορικά με εκείνες που ίσχυαν όταν ελήφθησαν οι ισχύουσες ρυθμιστικές υποχρεώσεις.

Ένας συμμετέχων εστιάζει στα εξής τρία σημεία:

- Το κείμενο της διαβούλευσης δεν παρουσιάζει επαρκή στοιχεία από τα οποία να αποδεικνύεται ότι οι προτεινόμενες στο κείμενο της διαβούλευσης υποχρεώσεις είναι ανάλογες του επιδιωκόμενου σκοπού, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας και τους στόχους του νέου κοινοτικού κανονιστικού πλαισίου. Αντίθετα με τα όσα ορίζει το άρθρο 8 της Οδηγίας 2002/21/ΕΚ (Οδηγία Πλαίσιο), ο συμμετέχων πιστεύει ότι τα προτεινόμενα ρυθμιστικά μέτρα δεν είναι ανάλογα με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, καθώς δυνάμει των προτεινόμενων μέτρων το πιθανότερο είναι ότι οι καταναλωτές της κινητής τηλεφωνίας θα επωμιστούν κάποιο κόστος, ενώ είναι ιδιαίτερα αμφίβολο αν το κόστος αυτό θα αντισταθμιστεί από κάποια πιθανά οφέλη. Σε κάθε περίπτωση, η ρυθμιστική αρχή φέρει το βάρος απόδειξης και αιτιολόγησης των προτάσεων της.
- Τα προτεινόμενα ρυθμιστικά μέτρα που παρατίθενται στο κείμενο της διαβούλευσης δεν αιτιολογούνται ούτε βασίζονται σε πλήρη και επαρκή επιχειρηματολογία: Το κείμενο της διαβούλευσης δεν περιέχει καθόλου εμπειρικά στοιχεία από την ελληνική αγορά κινητής τηλεφωνίας, ενώ το μόνο στοιχείο που δίνεται είναι άσχετο με την παρούσα υπόθεση, καθώς αναφέρεται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Επισημαίνει ότι μία από τις κύριες αιτιολογίες της απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να ασκήσει βέτο κατά των γνωστοποιήσεων που της

κοινοποίησε τον Φεβρουάριο του 2004 η Φινλανδική ρυθμιστική αρχή FICORA, ήταν ότι η FICORA δεν παρουσίασε επαρκή εμπειρικά στοιχεία για τις υπό ανάλυση σχετικές αγορές. Για τον λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε από τη FICORA να επαναλάβει την ανάλυση των εν λόγω αγορών¹⁰.

- Ο στόχος που τίθεται από το κείμενο της διαβούλευσης, ήτοι η σημαντική μείωση των τελών τερματισμού στην αγορά κινητής τηλεφωνίας, θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω άλλων προσεγγίσεων, που θα ήταν πολύ λιγότερο παρεμβατικές και λιγότερο δαπανηρές για τους καταναλωτές και τους παρόχους. Ήδη οι πάροχοι κινητής τηλεφωνίας (ΠΔΚ), προχώρησαν σε σημαντικές μειώσεις των τελών τερματισμού τα τελευταία χρόνια. Για παράδειγμα, ο συμμετέχων μείωσε σε πραγματικές τιμές τα τέλη τερματισμού του κατά ποσοστό 39% κατά τα τρία τελευταία χρόνια, για τις δε κλήσεις διάρκειας άνω των 30 δευτερολέπτων η μείωση είναι της τάξης του 44%. Αυτό επετεύχθη στη βάση διαπραγματεύσεων, χωρίς ρυθμιστική παρέμβαση. Ο συμμετέχων είναι πρόθυμος να συζητήσει με την ΕΕΤΤ τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να επιτευχθούν περαιτέρω μειώσεις μέσω διαπραγματεύσεων. Θεωρεί ότι αυτό αποτελεί μια πλήρη εναλλακτική πρόταση των υποχρεώσεων που προτείνονται στο παρόν κείμενο διαβούλευσης, η οποία θα εξασφάλιζε με τον πλέον πρόσφορο και αναλογικό τρόπο τους στόχους της συγκεκριμένης διαβούλευσης και του νέου κοινοτικού ρυθμιστικού πλαισίου.

I. Ορισμός σχετικής αγοράς και προσδιορισμός επιχειρήσεων με σημαντική ισχύ στην αγορά (ΣΙΑ)

1. Η ΕΕΤΤ δεν έχει αιτιολογήσει γιατί ο ορθός ορισμός της σχετικής αγοράς είναι η αγορά τερματισμού κλήσεων σε κάθε δίκτυο κινητής τηλεφωνίας χωριστά. Η θέση του συμμετέχοντος, για τους λόγους που εκτέθηκαν αναλυτικά στην από 03.10.2003 απάντησή του επί του σχετικού κειμένου διαβούλευσης της ΕΕΤΤ, είναι ότι ο σωστός ορισμός αγοράς είναι αυτός της ενιαίας εθνικής χονδρικής

¹⁰ Στις 20 Φεβρουαρίου του 2004, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άσκησε βέτο κατά των γνωστοποιήσεων που της κοινοποίησε η FICORA, η Φινλανδική ρυθμιστική αρχή, σχετικά με τις αγορές δημοσίως διαθέσιμων διεθνών τηλεφωνικών υπηρεσιών στο ευρύ κοινό για οικιακούς χρήστες και δημοσίως διαθέσιμων διεθνών τηλεφωνικών υπηρεσιών στο ευρύ κοινό για επιχειρηματικούς χρήστες. Μία από τις κύριες αιτιολογίες της απόφασης αυτής ήταν ότι η FICORA δεν παρουσίασε επαρκή εμπειρικά στοιχεία σχετικά με τις εν λόγω αγορές. Ζητήθηκε από τη FICORA να επαναλάβει την ανάλυση των εν λόγω αγορών.

αγοράς τερματισμού κλήσεων για όλα τα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας και ότι κανένας ΠΔΚ δεν κατέχει σημαντική ισχύ (ΣΙΑ) σε αυτήν την αγορά.

2. Με βάση τον ανωτέρω ορισμό της αγοράς θεωρεί ότι δεν είναι απαραίτητη η επιβολή των ρυθμιστικών μέτρων που προτείνονται στο κείμενο της διαβούλευσης.
3. Πέραν των ως άνω θέσεών του, οι καταρχήν παρατηρήσεις του επί του από 28 Νοεμβρίου 2003 εγγράφου της ΕΕΤΤ με τις «απαντήσεις της ΕΕΤΤ στις παρατηρήσεις των τηλεπικοινωνιακών παρόχων αναφορικά με τον ορισμό της αγοράς τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα και την ανάλυση του επιπέδου του ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά», εμπεριέχονται στο συνημμένο Παράρτημα.

II. Οι προτεινόμενες από την ΕΕΤΤ ρυθμιστικές υποχρεώσεις

4. Το κείμενο της διαβούλευσης (σελ. 23), απαριθμεί πέντε πιθανούς τύπους ρυθμιστικών μέτρων, που περιλαμβάνονται στην Οδηγία για την Πρόσβαση¹¹.
 - Διαφάνεια των χρεώσεων
 - Μη διακριτική μεταχείριση (αμεροληψία)
 - Υποχρέωση λογιστικού διαχωρισμού
 - Υποχρέωση για ικανοποίηση εύλογων αιτημάτων πρόσβασης
5. Υποχρέωση κοστοστρέφειας των χρεώσεων πρόσβασης. Η ΕΕΤΤ υποστηρίζει ότι η επιβολή τριών από τις παραπάνω ρυθμιστικές υποχρεώσεις (διαφάνεια, λογιστικός διαχωρισμός και υποχρέωση παροχής πρόσβασης) θα ήταν ανεπαρκής για την αντιμετώπιση της υποτιθέμενης «αποτυχίας της αγοράς» στην αγορά τερματισμού κλήσεων στην κινητή τηλεφωνία. Για το λόγο αυτό θεωρεί ότι είναι αναγκαία η επιβολή ρυθμιστικών μέτρων που σχετίζονται με την υποχρέωση αμεροληψίας και κοστοστρέφειας.
6. Ωστόσο δεν είναι ευκρινές το ακριβές περιεχόμενο των ρυθμιστικών υποχρεώσεων που προτίθεται να επιβάλει η ΕΕΤΤ, και ειδικότερα αν, πέραν της

¹¹ Οδηγία 2002/20/ΕΚ σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους.

υποχρέωσης κοστοστρέφειας που προτείνει κατά κύριο λόγο, προτείνει την επιβολή και όλων των άλλων ρυθμιστικών μέτρων που απαριθμεί.

7. Επισημαίνεται ωστόσο ότι, όπως αναγνώρισε και η OFCOM, θα ήταν υπερβολικά επαχθές και καθόλου χρήσιμο να επιβληθεί και υποχρέωση λογιστικού διαχωρισμού στην περίπτωση που η ρυθμιστική αρχή επέλεγε να επιβάλει «πλαφόν τιμής».
8. Όπως εκτίθεται παραπάνω, ο συμμετέχων πιστεύει ότι ο καθορισμός χωριστών αγορών τερματισμού κλήσεων για κάθε δίκτυο κινητής τηλεφωνίας δεν είναι ορθός και ότι, συνεπώς, η επιβολή των προτεινόμενων ρυθμιστικών υποχρεώσεων δεν είναι αιτιολογημένη. Επικουρικά, ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία η ΕΕΤΤ αποφάσιζε ότι ο κατάλληλος ορισμός αγοράς αφορά την αγορά τερματισμού σε κάθε δίκτυο κινητής τηλεφωνίας και ότι ο συμμετέχων κατείχε θέση ισχύος (ΣΙΑ) σε αυτή την αγορά, ο συμμετέχων επισημαίνει ότι τα προτεινόμενα μέτρα δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένα, δεν θεμελιώνονται από επαρκή στοιχεία, δεν είναι ανάλογα του επιδιωκόμενου σκοπού και το πιθανότερο είναι ότι θα επιβάλουν κόστος στους καταναλωτές της αγοράς κινητής τηλεφωνίας και στους ΠΔΚ.

III. GSM – GATEWAYS

9. Το κείμενο διαβούλευσης φτάνει στο σημείο να προτείνει την επιβολή μιας ακόμα υποχρέωσης σχετικής με τη χρήση των GSM Gateways (FCTs). Ενώ οι όροι με τους οποίους προτείνεται η συγκεκριμένη ρυθμιστική υποχρέωση δεν είναι ευκρινείς, η ΕΕΤΤ φαίνεται να προτείνει την επιβολή ρυθμιστικής υποχρέωσης με την οποία να απαγορεύεται στους ΠΔΚ να αρνηθούν τον τερματισμό κλήσεων στο δίκτυό τους μέσω GSM Gateways και να θέτουν εμπόδια στους πελάτες τους που επιθυμούν να κάνουν χρήση GSM Gateways.
10. Ήδη ο συμμετέχων έχει εκθέσει αναλυτικά στην ΕΕΤΤ τον προβληματισμό του σχετικά με την επίδραση της χρήσης GSM Gateways. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην απάντηση που απηύθυνε προς την ΕΕΤΤ στις 21 Νοεμβρίου 2003, επί του σχετικού κειμένου που είχε θέσει σε διαβούλευση η ΕΕΤΤ, ο συμμετέχων καταδεικνύει ότι τα GSM Gateways (ή FCT's) μπορούν να προκαλέσουν σοβαρή ζημία στους παρόχους και τους χρήστες των κινητών, μειώνοντας την

αποτελεσματικότητα της χρήσης του δικτύου, επιβαρύνοντας την ποιότητα των κλήσεων και καθιστώντας αδύνατη την παροχή ορισμένων υπηρεσιών στους πελάτες (όπως η αναγνώριση καλούσης γραμμής (CLI)).

11. Το κείμενο της διαβούλευσης δεν παρουσιάζει στοιχεία τα οποία θα αιτιολογούσαν την επιβολή μιας τέτοιας ρυθμιστικής υποχρέωσης. Όπως ο συμμετέχων εκθέτει και στην από 21 Νοεμβρίου 2003 απάντησή του, άλλες εθνικές ρυθμιστικές αρχές, όπως για παράδειγμα η OFCOM και η ComReg, αποφάσισαν ότι η δημόσια (εμπορική) χρήση των GSM - Gateways από άλλους τηλεπικοινωνιακούς παρόχους είναι παράνομη. Για παράδειγμα, σε δύο πρόσφατες περιπτώσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο, ένας ΠΔΚ διέκοψε κάρτες SIM από παρόχους σταθερής τηλεφωνίας, οι οποίοι κατηύθυναν κίνηση μέσω GSM Gateways. Η OFCOM απέρριψε τις καταγγελίες των παρόχων σταθερής τηλεφωνίας ότι ο ΠΔΚ είχε ενεργήσει αντίθετα στους κανόνες του δικαίου προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού, με την αιτιολογία ότι ένας ΠΔΚ δεν μπορεί να κατακρίνεται για την προσπάθειά του να απαγορεύει παράνομη χρήση του δικτύου του. Σε αντίθεση, η ΕΕΤΤ φαίνεται να αντιστρέφει την λογική αυτή καθώς στο σκεπτικό της όχι μόνο αποτρέπονται οι ΠΔΚ να απαγορεύουν τη «δημόσια» χρήση των GSM - Gateways, η οποία σε ορισμένες χώρες είναι παράνομη, αλλά αντίθετα τους ζητείται να διευκολύνουν στην πράξη τη χρήση των «δημόσιων» GSM - Gateways.
12. Η ΕΕΤΤ παρουσιάζει την υποχρέωση που σχετίζεται με τη χρήση GSM Gateways, ως τμήμα της προτεινόμενης υποχρέωσης απαγόρευσης διακριτικής μεταχείρισης. Δεδομένου όμως ότι η χρήση GSM Gateways δεν περιλαμβάνεται στην αγορά τερματισμού κλήσεων (στην ουσία πρόκειται για εμπορική εκμετάλλευση και χρήση των κατ' αποκλειστικότητα απονεμηθισών στους παρόχους κινητής συχνότητας κινητής τηλεφωνίας GSM, η οποία είναι σαφώς παράνομη ως αντικείμενη σε ρητές διατάξεις της ισχύουσας τηλεπικοινωνιακής νομοθεσίας), η προσέγγιση αυτή της ΕΕΤΤ οδηγεί στα εξής σοβαρά προβλήματα:
 - α) Συνιστά ευθεία παράβαση του κοινοτικού ρυθμιστικού πλαισίου, καθώς στο πλαίσιο ρύθμισης μίας αγοράς (στην προκειμένη περίπτωση της αγοράς τερματισμού κλήσεων) επιχειρείται η επιβολή ενός μέτρου που αφορά μια άλλη αγορά.

β) Συνιστά ευθεία παράβαση της κοινοτικής οδηγίας για τον Τηλεπικοινωνιακό Τερματικό Εξοπλισμό (99/5/EK) και της ελληνικής νομοθεσίας που ενσωμάτωσε την ως άνω οδηγία στην ελληνική έννομη τάξη (Π.Δ. 44/2002), σύμφωνα με όσα έχει αναλυτικά εκθέσει στις θέσεις που υποβλήθηκαν στην ΕΕΤΤ στο πλαίσιο της Δημόσιας Διαβούλευσης του Νοεμβρίου 2003 για τα GSM Gateways.

γ) Το μέτρο αυτό από μόνο του εισάγει την διάκριση, αν και η επιβολή του επιχειρείται να αιτιολογηθεί από το κείμενο της διαβούλευσης με την επίκληση της αρχής της μη διάκρισης.

δ) Δεδομένου ότι το μέτρο αυτό δεν έχει προταθεί, ούτε υιοθετηθεί από καμία άλλη Εθνική Ρυθμιστική Αρχή, ούτε προβλέπεται από κανένα κείμενο του νέου κοινοτικού κανονιστικού πλαισίου, τυχόν υιοθέτησή του από την ΕΕΤΤ, θα δημιουργούσε φραγμούς στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά και θα οδηγούσε σε ασυμβατότητα προς τους κοινοτικούς στόχους πολιτικής. Οι συγκεκριμένοι στόχοι πολιτικής του νέου κοινοτικού κανονιστικού πλαισίου τίθενται στις παραγράφους 2, 3 και 4 του άρθρου 8 της Οδηγίας Πλαίσιο και αφορούν την εγκαθίδρυση μιας ενιαίας εσωτερικής αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών, η οποία διέπεται από καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού, χωρίς εμπόδια και άλλους φραγμούς. Οι στόχοι αυτοί αποτελούν και τον κύριο σκοπό του νέου κοινοτικού κανονιστικού πλαισίου εν γένει, το οποίο στοχεύει στη θέσπιση ενιαίου κανονιστικού πλαισίου, από το οποίο θα διέπονται όλα τα δίκτυα και οι υπηρεσίες μετάδοσης έτσι ώστε να επιτευχθεί η επιδιωκόμενη σύγκλιση στους κλάδους των τηλεπικοινωνιών, των μέσων επικοινωνίας και της τεχνολογίας¹².

ε) Σύμφωνα, εξάλλου, με όσα προβλέπονται στο άρθρο 7 της Οδηγίας Πλαίσιο και στο άρθρο 8 της Οδηγίας για την Πρόσβαση, οι Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές οι οποίες επιθυμούν να επιβάλουν ρυθμιστικές υποχρεώσεις που δεν προβλέπονται στην ίδια την Οδηγία για την Πρόσβαση, θα πρέπει να υποβάλουν σχετικό αίτημα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Εξ όσων ο συμμετέχων γνωρίζει δεν έχει υποβληθεί σχετικό αίτημα.

13. Ο συμμετέχων διαφωνεί κάθετα και απορρίπτει την προτεινόμενη ρυθμιστική υποχρέωση που σχετίζεται με τη χρήση των GSM Gateways.

¹² βλ. σχετικά COM 2000/239

IV. Αναλογικότητα

14. Η διαβούλευση της ERG σχετικά με τις ρυθμιστικές υποχρεώσεις που δημοσιεύτηκε στις 05.12.2003¹³, καταδεικνύει ότι σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, η αρχή της αναλογικότητας εξασφαλίζεται όταν υπάρχει δυνατότητα επιλογής μεταξύ περισσότερων κατάλληλων μέτρων και επιλέγονται αυτά που είναι τα λιγότερο επαχθή (δηλαδή τα ελάχιστα δυνατά για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου) και οι δυσμενείς τους συνέπειες δεν είναι δυσανάλογες με τους στόχους που επιδιώκονται. Η ERG φτάνει στο σημείο να αναγνωρίσει ότι «υπάρχει υποχρέωση το κόστος της επιβαλλόμενης ρύθμισης να μην είναι δυσανάλογο με τους επιδιωκόμενους στόχους». Επιπλέον, η OFTEL με το από 19.12.2003 έγγραφό της το οποίο προτείνει ρυθμιστικές υποχρεώσεις για τον τερματισμό κλήσεων στην χονδρική αγορά κινητών δικτύων, σημειώνει ότι «Ο Διευθυντής (της OFTEL) αναγνωρίζει ότι κάθε ρυθμιστική παρέμβαση είναι η κατάλληλη, μόνο όταν υπάρχει εύλογη προσδοκία ότι η ωφέλεια (από την επιβολή των ρυθμιστικών υποχρεώσεων) θα υπερβεί το κόστος».
15. Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση η EETT δεν παρουσιάζει εμπειρικά στοιχεία ή αναλυτικά ποσοτικά επιχειρήματα, από τα οποία να αποδεικνύεται ότι τα οφέλη από την εφαρμογή των προτεινόμενων ρυθμιστικών υποχρεώσεων ξεπερνούν το κόστος της επιβολής τους. Μάλιστα, στη σελίδα 33 του κειμένου της διαβούλευσης, αν και αναγνωρίζεται ότι, ενώ οι πελάτες της σταθερής τηλεφωνίας μπορεί να επωφεληθούν από τα χαμηλά τέλη διασύνδεσης, οι πελάτες της κινητής τηλεφωνίας θα αντιμετωπίσουν δυσμενείς συνέπειες από τις συγκεκριμένες προτάσεις της EETT για επιβολή ρυθμιστικών υποχρεώσεων, ωστόσο δεν παρουσιάζονται στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι το κόστος της επιβολής των συγκεκριμένων ρυθμιστικών υποχρεώσεων στην αγορά των δικτύων κινητής τηλεφωνίας θα αντισταθμισθεί από το όφελος που θα αποκομίσουν άλλες κατηγορίες παρόχων και καταναλωτών. Δεν είναι δηλαδή ξεκάθαρη η αιτιολογική βάση επί της οποίας στηριζόμενη η EETT καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι συγκεκριμένες προτάσεις της θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερα οφέλη παρά ζημία.

¹³ ERG(03)43.

16. Τα προαναφερόμενα ενισχύονται από το γεγονός ότι η μείωση των τελών τερματισμού δεν θα είναι ανώδυνη ούτε για τους χρήστες, όπως εξάλλου αναγνωρίζεται και από την ίδια την ΕΕΤΤ στο κείμενο της διαβούλευσης. Η ελληνική αγορά κινητής τηλεφωνίας είναι ιδιαιτέρως ανταγωνιστική, και συνεπώς απότομες μειώσεις των τελών τερματισμού θα οδηγούσαν τους ΠΔΚ σε αυξήσεις των τιμών λιανικής. Αυτό θα ήταν ιδιαιτέρως επαχθές για τους χρήστες κινητών τηλεφώνων και θα οδηγούσε ορισμένους από αυτούς να ακυρώσουν τις συνδρομές τους και να πάνουν να είναι χρήστες κινητής τηλεφωνίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο σε επίπεδο οφέλους του κοινωνικού συνόλου (social welfare), τυχόν οφέλη που ενδεχομένως θα είχαν ορισμένοι χρήστες (σταθερής τηλεφωνίας) θα αναιρούνταν από την επακόλουθη επιβάρυνση των χρηστών κινητής τηλεφωνίας. Το δε κείμενο της διαβούλευσης δεν παρέχει στοιχεία αναφορικά με το θέμα αυτό.

17. Όλες οι προτεινόμενες ρυθμιστικές υποχρεώσεις πρέπει να επιλέγονται μετά από σύγκριση α) της κατάστασης που αναμένεται να διαμορφωθεί μετά την επιβολή των ρυθμιστικών υποχρεώσεων, με β) την κατάσταση που πιθανολογείται ότι θα διαμορφωνόταν δίχως την επιβολή των συγκεκριμένων ρυθμιστικών υποχρεώσεων. Σε ό,τι αφορά το β, σημειώνεται ότι ο συμμετέχων μείωσε σε πραγματικές τιμές τα τέλη τερματισμού του κατά ποσοστό 39% κατά τα τρία τελευταία χρόνια, για τις δε κλήσεις διάρκειας άνω των 30 δευτερολέπτων η μείωση είναι της τάξης του 44%. Ωστόσο το στοιχείο αυτό, που αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι θα ακολουθήσουν περαιτέρω μειώσεις των τελών τερματισμού και χωρίς τα συγκεκριμένα επαχθή ρυθμιστικά μέτρα που προτείνονται, δεν φαίνεται να λαμβάνεται υπόψη από το κείμενο της διαβούλευσης.

V. Προτεινόμενες από τον συμμετέχοντα ρυθμιστικές υποχρεώσεις.

18. Όπως προαναφέρθηκε, οι ΠΔΚ προχώρησαν ήδη σε μεγάλες μειώσεις των τελών τερματισμού, με το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, κάθε πρόταση επιβολής νέων ρυθμιστικών υποχρεώσεων, θα πρέπει να διαμορφώνεται μέσα σε αυτό το πλαίσιο. Επικουρικά, αν υποθεθεί ότι απαιτείτο η επιβολή πρόσθετων ρυθμιστικών υποχρεώσεων, ο συμμετέχων θεωρεί ότι οι κατάλληλες θα ήταν:

- Υποχρέωση διαφάνειας. Οι ΠΔΚ θα μπορούσαν να υποχρεωθούν να δημοσιεύουν τα τέλη τερματισμού κλήσεων από σταθερά δίκτυα.
- Υποχρέωση μη διάκρισης: Ο συμμετέχων θα ανταποκρινόταν θετικά στην επιβολή μιας ρυθμιστικής υποχρέωσης απαγόρευσης διακριτικής μεταχείρισης, σύμφωνα με το άρθρο 12 της Οδηγίας για την Πρόσβαση, έναντι των παρόχων σταθερής τηλεφωνίας που ζητούν διασύνδεση.
- Αίτημα για παροχή διασύνδεσης. Σύμφωνα με το άρθρο 12 της Οδηγίας για την Πρόσβαση, ο συμμετέχων θα πρέπει να ανταποκρίνεται σε όλα τα εύλογα αιτήματα για παροχή διασύνδεσης.
- Αίτημα επιβολής «εύλογων» χρεώσεων: Αν και η έννοια του «εύλογου» είναι ασαφής, ο συμμετέχων θα έβλεπε θετικά για τους σκοπούς της παρούσας διαδικασίας, μία ερμηνεία του «εύλογου», η οποία θα αφορούσε την υποχρέωση να επιβάλλονται μόνο «εύλογα» τέλη τερματισμού.

VI. Τέλη τερματισμού από κινητό σε κινητό

19. Η ΕΕΤΤ προτείνει τη ρύθμιση των τελών τερματισμού κλήσεων από κινητό σε κινητό με τον ίδιο τρόπο που θα ρυθμίζονται τα τέλη τερματισμού κλήσεων από σταθερό σε κινητό. Αυτό θα σήμαινε στην πράξη την επιβολή πλαφόν τιμής και στη χρέωση από κινητό σε κινητό (σελίδα 30). Ο συμμετέχων διαφωνεί με αυτήν την προσέγγιση για τους λόγους που αναφέρονται κατωτέρω.
20. Η ΕΕΤΤ αναφέρει στο κείμενο της διαβούλευσης (σελίδα 20) ότι θεωρεί πιθανό να διαπιστωθεί αποτυχία στην αγορά τερματισμού κλήσεων από κινητό σε κινητό, εάν οι πάροχοι δεν καταφέρουν να συμφωνήσουν, επί της βάσης της αρχής της αμοιβαιότητας, σε ένα κοστοστρεφές αποτέλεσμα (κοστοστρεφείς τιμές). Ο συμμετέχων θεωρεί ότι πράγματι δεν είναι απίθανο τυχόν διμερείς διαπραγματεύσεις να αποτύχουν να καταλήξουν στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Παρά ταύτα, η επίκληση αυτής της πιθανότητας αποτυχίας και μόνο, δεν αρκεί για την επιβολή εκ των προτέρων ρυθμιστικών υποχρεώσεων σε μία αγορά. Η πρακτική την οποία ακολούθησαν οι ΠΔΚ, μέχρι σήμερα ήταν να ξεκινούν με διμερείς διαπραγματεύσεις, καταφεύγοντας στη διαιτησία της ΕΕΤΤ μόνο στις περιπτώσεις, που δεν επιτυγχάνετο συμφωνία των μερών. Επιπλέον, οι τέσσερις πάροχοι κινητής τηλεφωνίας, υπέγραψαν πρόσφατα συμφωνίες διασύνδεσης για

την κίνηση SMS, ακολουθώντας την ίδια διαδικασία διαπραγματεύσεων, δίχως να απαιτηθεί ρυθμιστική παρέμβαση της ΕΕΤΤ. Συνεπώς, ο συμμετέχων δεν κατανοεί το λόγο για τον οποίο θα έπρεπε στην περίπτωση του τερματισμού φωνητικών κλήσεων από κινητό σε κινητό να υπάρξει διαφορετική προσέγγιση από αυτήν που ισχύει μέχρι σήμερα.

21. Πιστεύει ότι η επιβολή πλαφόν τιμής στα τέλη τερματισμού από κινητό σε κινητό συνιστά επιβολή δυσανάλογης ρυθμιστικής υποχρέωσης σε σχέση με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Στην πράξη, το επιδιωκόμενο από την ΕΕΤΤ αποτέλεσμα θα μπορούσε να επιτευχθεί με την επιβολή ρυθμιστικής υποχρέωσης ηπιότερης μορφής, εάν οι πάροχοι συμφωνούσαν να ρυθμίζουν τα τέλη τερματισμού σε βάση διαπραγματεύσεων, με την ΕΕΤΤ να εμπλέκεται στη διαδικασία μόνο εκ των υστέρων, στην περίπτωση που κριθεί αναγκαία η υπαγωγή σε διαιτησία.

VII. Μοντέλο Μακροπρόθεσμου Επαναζητικού Κόστους (LRIC)

22. Η ΕΕΤΤ προτείνει να επιβληθεί «πλαφόν τιμής» (price cap) για τα τέλη τερματισμού των ΠΔΚ. Σύμφωνα με αυτό, προτείνεται να επιβληθεί στους ΠΔΚ η σταδιακή μείωση των τελών τερματισμού, η οποία θα ολοκληρωθεί εντός τριών ετών και οι τιμές του τελικού σταδίου της οποίας θα καθοριστούν από τα αποτελέσματα στα οποία θα καταλήξει το κοστολογικό μοντέλο LRIC, το οποίο αυτή τη στιγμή αναπτύσσεται από την εταιρεία εξωτερικών συμβούλων της ΕΕΤΤ, Analysys.

23. Η Analysys έχει παρουσιάσει στους ΠΔΚ ένα πρώτο σχέδιο του μοντέλου LRIC. Όπως είναι αντιληπτό, επί του παρόντος, η εταιρία Analysys επανεξετάζει το μοντέλο αυτό επί τη βάσει των παρατηρήσεων και σχολίων των ΠΔΚ, έτσι ώστε το τελικό μοντέλο να αντανakλά με μεγαλύτερη ακρίβεια την πραγματική κατάσταση των κινητών δικτύων. Ο συμμετέχων έχει εκθέσει αναλυτικά τις απόψεις του σε μια σειρά εγγράφων που έχει υποβάλει στην ΕΕΤΤ σχετικά, τα οποία και αποτελούν πάγιες θέσεις του στις οποίες και παραπέμπει. Σε κάθε περίπτωση, επισημαίνονται τα εξής:

- Καταρχάς, όπως έχει προαναφερθεί, θεωρεί ότι η πιο κατάλληλη μέθοδος για την εκτίμηση του κόστους τερματισμού κλήσεων είναι αυτή μέσω κοστολογικού μοντέλου FDC και όχι μέσω κοστολογικού μοντέλου LRIC, καθώς το

κοστολογικό μοντέλο FDC δίνει πιο ακριβή και αξιόπιστα αποτελέσματα. Αντιθέτως, στο κείμενο της διαβούλευσης η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι η πιο κατάλληλη μέθοδος είναι αυτή του κοστολογικού μοντέλου LRIC, χωρίς ωστόσο να αιτιολογεί τη θέση της αυτή. Δεδομένης εξάλλου της πρότασης της ΕΕΤΤ για επιβολή «πλαφόν τιμής» (price cap), είναι φανερό ότι η επιλογή του καταλληλότερου κοστολογικού μοντέλου είναι υψίστης σημασίας και ως εκ τούτου θεωρείται ότι η ΕΕΤΤ δεν δύναται να προχωρήσει στην υιοθέτηση μιας τέτοιας απόφασης χωρίς επαρκή αιτιολογία.

- Σε κάθε περίπτωση, ο συμμετέχων εκφράζει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με τη μέχρι σήμερα ανάλυση της εταιρείας Analysys για τη δημιουργία του κοστολογικού μοντέλου LRIC όσον αφορά το δίκτυο του. Το μοντέλο που μέχρι σήμερα έχει αναπτυχθεί δεν αποτελεί μια ορθή αναπαράσταση του δικτύου του συμμετέχοντος και υποτιμά σημαντικά τα κόστη τερματισμού κλήσεων του συμμετέχοντος. Αυτές οι αδυναμίες του κοστολογικού μοντέλου καταδεικνύουν ότι το συγκεκριμένο μοντέλο δεν μπορεί να δώσει ορθά στοιχεία ούτε για τα μελλοντικά κόστη. Σημειώνεται δε ότι οι προβλέψεις για τα μελλοντικά κόστη είναι ένα κρίσιμο στοιχείο του κοστολογικού μοντέλου. Ο συμμετέχων έχει δώσει στην εταιρεία Analysys ένα σημαντικό αριθμό στοιχείων ούτως ώστε να βοηθήσει την Analysys να βελτιώσει το μοντέλο της. Ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν έχει αποδειχθεί ότι η Analysys θα δημιουργήσει ένα πραγματικά αξιόπιστο μοντέλο, επί του οποίου θα βασιστεί το «πλαφόν τιμής» (price cap).
- Η προσέγγιση που επιχειρείται με το κοστολογικό μοντέλο LRIC είναι ελλιπής, καθώς δεν συνυπολογίζει το γεγονός ότι τα αποτελεσματικά από πλευράς τιμής (economically efficient) τέλη τερματισμού θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν την εφαρμογή της τιμολόγησης Ramsey (Ramsey Pricing) και να ενσωματώνουν τις εξωτερικές οικονομίες δικτύου (network externalities). Επιπροσθέτως, τα αποτελεσματικά τέλη τερματισμού θα πρέπει να οριστούν έτσι ώστε να επανακτούν ένα μέρος από τα μη δικτυακά κόστη.
- Επίσης, επισημαίνει ότι το υπολογιζόμενο από την Analysys κόστος κεφαλαίου, αν και υψηλότερο από αυτό που είχε αρχικά προτείνει η ίδια η Analysys, εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο του πραγματικού και πρέπει να επανεξεταστεί.

Οι θέσεις του συμμετέχοντος για το θέμα αυτό περιέχονται στην από 20.1.2004 επιστολή του.

- Αν τελικά δεν επιτευχθεί η δημιουργία ενός ικανοποιητικού μοντέλου LRIC, πιστεύει ότι η ΕΕΤΤ θα πρέπει να υιοθετήσει μια από τις προαναφερόμενες εναλλακτικές.

i) Εξωτερικές οικονομίες δικτύου (network externalities)

24. Η ΕΕΤΤ απορρίπτει το επιχείρημα των ΠΔΚ ότι το αποτελεσματικό επίπεδο του κόστους τερματισμού κλήσεων θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει ένα περιθώριο (mark up), το οποίο θα αντικατοπτρίζει τις επιδράσεις σε άλλους συνδρομητές από τις αλλαγές στο συνολικό αριθμό συνδρομητών. Το κύριο επιχείρημα της ΕΕΤΤ για την απόρριψη αυτή μάλλον φαίνεται να έγκειται στο ότι ο βαθμός διείσδυσης του κινητού τηλεφώνου στην Ελλάδα είναι υψηλός και ως τούτου δεν θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να ενισχυθεί περαιτέρω ο αριθμός των συνδρομητών!

25. Η προσέγγιση αυτή δεν είναι ορθή, όπως προκύπτει και από το από 20.01.2004 έγγραφο της εταιρίας επί του κοστολογικού μοντέλου LRIC, όπου εκτίθενται αναλυτικά οι θέσεις του συμμετέχοντος και αναπτύσσονται πλήρως τα σχετικά με τις εξωτερικές οικονομίες δικτύου θέματα, συμπεριλαμβανομένης και μιας εκτίμησης επί της επιλογής του κατάλληλου περιθωρίου (βλ. Παράρτημα 2 του από 20.01.2004 εγγράφου της εταιρίας μας). Συνοπτικά, αναφέρονται τα εξής:

- Τόσο η OFTEL, όσο και η Επιτροπή Ανταγωνισμού του Ηνωμένου Βασιλείου έχουν ήδη αποδεχθεί ότι ο οποιοσδήποτε υπολογισμός αποτελεσματικού επιπέδου χρεώσεων τερματισμού κλήσεων θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει ένα περιθώριο (mark-up) για τις εξωτερικές οικονομίες δικτύου (network externalities). Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με την 9η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η διείσδυση του κινητού τηλεφώνου είναι σημαντικά πιο υψηλή στο Ηνωμένο βασίλειο από ό,τι στην Ελλάδα. Ως εκ τούτου, αν γίνει δεκτή η θέση της ΕΕΤΤ, σύμφωνα με την οποία υψηλή διείσδυση σημαίνει ότι δεν απαιτείται η υιοθέτηση ενός περιθωρίου (mark-up), δεν είναι κατανοητό πώς υιοθετήθηκε αυτό από την OFTEL και την Επιτροπή Ανταγωνισμού του Ηνωμένου Βασιλείου, σε μια αγορά, δηλαδή όπου υπάρχει υψηλότερη διείσδυση από αυτήν της Ελλάδας. Επισημαίνει δε ότι η ΕΕΤΤ ως

προς τα λοιπά έχει ακολουθήσει πλήρως τη θέση της OFTEL και της Επιτροπής Ανταγωνισμού του Ηνωμένου Βασιλείου, συμπεριλαμβανομένης και της πρότασης για υιοθέτηση «πλαφόν τιμής» (price cap).

- Το κείμενο της διαβούλευσης αναφέρεται στο επιχείρημα των ΠΔΚ ότι μια μείωση των τελών τερματισμού θα δημιουργήσει μια αντίστοιχη αύξηση στις τιμές λιανικής σε μια προσπάθεια εξισορρόπησης των τιμών και ως εκ τούτου αυτή είναι ενδεχόμενο τελικά να αποβεί σε βάρος των καταναλωτών. Η ΕΕΤΤ απορρίπτει το επιχείρημα αυτό στηρίζοντας τη θέση της αυτή στο ότι πολλοί χρήστες που πραγματοποιούν κλήσεις από σταθερό σε κινητό δεν είναι συνδρομητές κινητής τηλεφωνίας και επομένως δεν θα επηρεαστούν από ενδεχόμενη αύξηση τιμών λιανικής κινητής τηλεφωνίας. Είναι φανερό, ότι στο σημείο αυτό η ΕΕΤΤ, φαίνεται να αποδέχεται ότι η διείσδυση του κινητού τηλεφώνου έχει ακόμη πολλά περιθώρια αύξησης και είναι σημαντικά κατώτερη από το σημείο κορεσμού.
- Σε κάθε περίπτωση, σε αντίθεση με αυτά που αναφέρονται στο κείμενο της διαβούλευσης, τα σχετικά με τις εξωτερικές οικονομίες του δικτύου θέματα δεν αφορούν μόνο τα εξωτερικά πλεονεκτήματα από την αύξηση των συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας, αλλά αφορούν και τα εξωτερικά κόστη από τη μείωση των συνδρομητών. Για παράδειγμα, μια μείωση στα τέλη τερματισμού θα οδηγήσει σε αύξηση των χρεώσεων των εξερχομένων κλήσεων και σε μείωση της επιδότησης συσκευών. Αν αυτό οδηγήσει σε μείωση του αριθμού των συνδρομητών (όπως είναι αναμενόμενο), θα έχει ως αποτέλεσμα να επιβληθούν εξωτερικά κόστη σε άλλους χρήστες (για παράδειγμα θα μειωθούν οι δυνατότητες των σταθερών χρηστών για κλήσεις σε κινητά δίκτυα).
- Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι επονομαζόμενοι «οριακοί» συνδρομητές (marginal subscribers) που θα σταματούσαν να είναι χρήστες κινητών τηλεφώνων λόγω αύξησης του κόστους, είναι τόσο πελάτες συμβολαίου όσο και πελάτες καρτοκινητής. Μάλιστα, η μελέτη του συμμετέχοντος καταδεικνύει ότι ο αριθμός αυτός ισομοιράζεται μεταξύ των πελατών συμβολαίου και των πελατών καρτοκινητής, καθώς οι σχετικές επιβαρύνσεις θα εκδηλώνονταν με αυξημένα πάγια και μειωμένες επιδοτήσεις

συσκευών για τους πελάτες συμβολαίου, και με υψηλότερες χρεώσεις για τους πελάτες καρτοκινητής (καθώς και υψηλότερες χρεώσεις ανά λεπτό για τους πελάτες συμβολαίου μετά τον δωρεάν χρόνο ομιλίας).

ii) Τιμολόγηση Ramsey (Ramsey Pricing)

26. Το κείμενο της διαβούλευσης επίσης απορρίπτει την εφαρμογή της τιμολόγησης Ramsey υιοθετώντας την επιλογή της ανάκτησης του κοινού κόστους μέσω μιας ισοαναλογικής αύξησης επί του κόστους (EPMU). Η ΕΕΤΤ στηρίζει την επιλογή αυτή σε τρεις λόγους:

- Υποστηρίζει ότι αφού τα κοινά κόστη του δικτύου είναι σχετικά μικρά, έχει ελάχιστη σημασία στην πράξη το αν υιοθετηθεί η τιμολόγηση Ramsey ή το EPMU. Στην πραγματικότητα όμως τα κοινά κόστη είναι σημαντικά όπως έχει ήδη αναπτύξει κατά την από 13 Ιουνίου 2003 παρουσίαση της Analysys και στο σχετικό από 23 Ιουνίου 2003 έγγραφό του.
- Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και αν υποθεθεί ότι τα κοινά κόστη του δικτύου είναι σχετικά χαμηλά, η επιλογή μεταξύ της τιμολόγησης Ramsey και του EPMU είναι ιδιαίτερης σημασίας όπως καταδεικνύεται στο Παράρτημα Β. Ειδικότερα, το Παράρτημα αυτό περιέχει υπολογισμούς αναφορικά με το περιθώριο (mark-up) που προκύπτει από τα επανακτώμενα κοινά δικτυακά κόστη στις ακόλουθες δύο περιπτώσεις: (α) χρησιμοποιώντας τα κοινά δικτυακά κόστη που υπολογίζει ο συμμετέχων και (β) χρησιμοποιώντας τα κοινά δικτυακά κόστη που κατά την εκτίμησή του υπολογίζει η Analysys. Σύμφωνα με το σενάριο (α) η εφαρμογή της τιμολόγησης Ramsey αντί της EPMU θα αύξανε το περιθώριο του επανακτώμενου κοινού κόστους στο 35% του δικτυακού κόστους (αντί για 25% βάσει της EPMU). Σύμφωνα με το σενάριο (β) το περιθώριο θα ήταν 20% με την εφαρμογή του EPMU και 26% με την εφαρμογή της τιμολόγησης Ramsey. Ως εκ τούτου είναι φανερό ότι, ακόμη και αν ο υπολογισμός γίνει επί τη βάση της μη ρεαλιστικής εκτίμησης της Analysys σε ό,τι αφορά τα κοινά κόστη, η επιλογή ανάμεσα στη μέθοδο EPMU και τη μέθοδο Ramsey παραμένει σημαντική.
- Η ΕΕΤΤ υποστηρίζει ότι η τιμολόγηση Ramsey είναι δύσκολο να εφαρμοστεί στην πράξη, καθώς είναι δύσκολο να υπολογιστούν οι σχετικές ελαστικότητες. Ωστόσο, ο συμμετέχων ήγειρε το θέμα της τιμολόγησης

Ramsey ήδη στα από 23 Ιουνίου 2003 και από 20 Ιανουαρίου 2004 έγγραφά του και πρότεινε μάλιστα στην ΕΕΤΤ να συνεργαστεί με τους ΠΔΚ για την πραγματοποίηση των κατάλληλων μελετών ελαστικότητας. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΕΤΤ θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα στοιχεία του Ηνωμένου Βασιλείου για το θέμα αυτό, όπως άλλωστε ήδη κάνει σε άλλα σημεία της παρούσας διαβούλευσης καθώς και στην προηγούμενη διαβούλευση για τον ορισμό της σχετικής αγοράς και των οργανισμών με ΣΙΑ στην αγορά.

- Τέλος, η ΕΕΤΤ υποστηρίζει ότι δεν είναι βέβαιο το κατά πόσο οι τιμές λιανικής, οι οποίες δεν ρυθμίζονται, θα ακολουθήσουν τις αρχές της τιμολόγησης Ramsey. Στην πράξη όμως, οι χρεώσεις εκκίνησης και τερματισμού κλήσεων ακολουθούν ήδη τις αρχές της τιμολόγησης Ramsey. Το περιθώριο (mark-up) για την ανάκτηση του κοινού κόστους είναι σημαντικά μικρότερο για την εκκίνηση κλήσεων, αντικατοπτρίζοντας το γεγονός ότι η ελαστικότητα είναι υψηλότερη για την εκκίνηση κλήσεων από ό,τι για τον τερματισμό κλήσεων.

VIII. Υιοθέτηση «πλαφόν τιμής» (price cap)

27. Όπως προαναφέρθηκε, ο συμμετέχων θεωρεί ότι δεν είναι ορθό μέτρο η επιβολή «πλαφόν τιμής» (price cap) και, επίσης, θεωρεί ότι το μοντέλο LRIC που αναπτύσσει η Analysys δεν είναι επαρκής βάση πάνω στην οποία μπορεί να στηριχθεί η προτεινόμενη σταδιακή πορεία μειώσεων (glide path). Ωστόσο, ακόμη και στην περίπτωση που η ΕΕΤΤ τελικά υιοθετήσει την επιβολή «πλαφόν τιμής» (price cap), ο συμμετέχων θα ήθελε να επισημάνει τα εξής:

i) Διαφορές μεταξύ ΠΔΚ

28. Το κείμενο της διαβούλευσης αναφέρει (σελ. 26) ότι υπάρχει δυνατότητα επιλογής μεταξύ (α) της θέσπισης ενιαίου «πλαφόν τιμής» που θα είναι κοινό για όλους τους ΠΔΚ και (β) της θέσπισης διαφορετικών «πλαφόν τιμής» τα οποία θα διαφοροποιούνται αναλόγως του κάθε ΠΔΚ, έτσι ώστε να αντισταθμίζονται οι διαφορές κόστους, όπως επί παραδείγματι, «η απονομή φάσματος, η τιμή που καταβάλλεται για το φάσμα και η ισχύουσα κλίμακα λειτουργιών» (βλ. υποσημείωση 23 της σελ. 26 του κειμένου της διαβούλευσης). Μετά την αναφορά

των δύο επιλογών, η ΕΕΤΤ καταλήγει στην επιλογή (β) χωρίς ωστόσο να αιτιολογεί την επιλογή της αυτή.

29. Ο συμμετέχων υπογραμμίζει ότι η επιλογή μεταξύ ενιαίας ή διαφοροποιημένης επιβολής «πλαφόν τιμής» είναι ιδιαίτερα σημαντική. Όπως έχει προαναφερθεί κατά την παρουσίαση της εταιρείας Analysys που πραγματοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 2003, αλλά και στο από 20 Ιανουαρίου 2004 έγγραφό του συμμετέχοντος σχετικά με την παρουσίαση αυτή, οι μόνες διαφορές όσον αφορά τα κόστη των ΠΔΚ οι οποίες είναι εύλογο να ληφθούν υπόψη είναι οι διαφορές που έγκεινται στο ότι κάποιοι ΠΔΚ λειτουργούν σε συχνότητα 900 GSM, ενώ κάποιοι άλλοι σε συχνότητα 1800 GSM. Ως εκ τούτου ο συμμετέχων θεωρεί ότι η σωστή προσέγγιση είναι το οποιοδήποτε «πλαφόν τιμής» να βασιστεί επί του κόστους ενός υποθετικού ΠΔΚ, με μια μόνο προσαρμογή ανάλογα με το αν αυτός λειτουργεί σε συχνότητα 900 GSM ή σε συχνότητα 1800 GSM.
30. Αντιθέτως θεωρεί ότι είναι αυθαίρετο και μη νόμιμο να επιβληθεί διαφορετικό «πλαφόν τιμής» σε κάθε ΠΔΚ γιατί αυτό θα οδηγήσει σε άνιση μεταχείριση των ΠΔΚ. Η υιοθέτηση μιας τέτοιας πολιτικής ουσιαστικά θα ισοδυναμεί με τιμωρία των πιο επιτυχημένων ΠΔΚ, των οποίων η αποτελεσματικότητα και ανταγωνιστικότητα τους επέτρεψε να επεκταθούν στην αγορά και να αποκτήσουν αξιόλογο μερίδιο σε αυτήν, μειώνοντας ταυτόχρονα τα κόστη του δικτύου τους. Αντιστοίχως, θα επιδοτήσει τους λιγότερους επιτυχημένους ΠΔΚ, οι οποίοι έχουν χάσει μερίδιο αγοράς. Δεδομένου ότι σκοπός της ΕΕΤΤ είναι η προώθηση της αποτελεσματικότητας, θεωρεί ότι αυτή είναι μια λανθασμένη προσέγγιση. Σε περίπτωση δε που τελικά υιοθετηθεί η προσέγγιση της επιβολής ενιαίου «πλαφόν τιμής» (price cap), αυτό θα δώσει στους ΠΔΚ ώθηση να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα και την ανταγωνιστικότητά τους καθώς θα επιβραβεύονται αναλόγως.
- ii) Διάρκεια του «πλαφόν τιμής»
31. Το κείμενο της διαβούλευσης προτείνει (σελ. 27) να επιβληθεί το «πλαφόν τιμής» για διάρκεια τριών ετών, στο τέλος της οποίας το τέλος τερματισμού θα επιτύχει το σκοπούμενο αποτέλεσμα, όπως αυτό ορίζεται από τα πραγματικά κόστη. Η βάση επί της οποίας επιλέχθηκε η προαναφερόμενη διάρκεια δεν είναι σαφής, ούτε αναφέρεται στο κείμενο της διαβούλευσης.

32. Ο συμμετέχων προτείνει η προαναφερόμενη διάρκεια να επιμηκυνθεί στα πέντε έτη. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα μετριασθούν τα δυσμενή αποτελέσματα από την επιβολή του «πλαφόν τιμής» τόσο στους ΠΔΚ όσο και στους καταναλωτές.
- iii) Δομή των τελών τερματισμού
33. Το κείμενο της διαβούλευσης προτείνει (σελ. 31) ότι θα πρέπει να απαγορευθεί στους ΠΔΚ να θέτουν τέλη τερματισμού που συμπεριλαμβάνουν ελάχιστη χρέωση.
34. Θεωρεί ότι η υιοθέτηση μιας τέτοιας πρότασης θα αποτελούσε υπέρμετρη παρέμβαση στην επιχειρηματική ελευθερία του συμμετέχοντος να καθορίζει τη δική του δομή χρεώσεων. Επισημαίνονται δε τα εξής:
- Ο υπολογισμός της επιβάρυνσης που προκαλεί η ελάχιστη χρέωση στο μέσο όρο χρέωσης ανά λεπτό, αποτελεί θέμα απλής μαθηματικής πράξης. Ως εκ τούτου η εφαρμογή ελάχιστης χρέωσης δεν προσκρούει στην αρχή της κοστοστρέφειας. Αντιθέτως, δεδομένου ότι το σημαντικότερο ποσοστό του κόστους του δικτύου αφορά την εκκίνηση και τον τερματισμό των κλήσεων και όχι τη μετάδοση των κλήσεων, η επιβολή ελάχιστης χρέωσης ενισχύει την ακριβή αντανάκλαση της δομής του κόστους του δικτύου στις χρεώσεις.
 - Η ελάχιστη χρέωση που εφαρμόζει ο συμμετέχων ισχύει για όλους τους παρόχους με τον ίδιο ακριβώς τρόπο και ως εκ τούτου δεν παραβιάζει την αρχή της μη διάκρισης και της διαφάνειας.
35. Επίσης, επισημαίνεται ότι στην Ευρώπη τα τέλη διασύνδεσης, τόσο για τους σταθερούς όσο και για τους κινητούς παρόχους, ποικίλουν σημαντικά ως προς τη δομή- χρεώσεις για ώρες αιχμής και μη αιχμής (peak/off-peak), ελάχιστη χρέωση, χρεώσεις εκκίνησης κλήσης, διαφορετικές χρεώσεις για το πρώτο και τα υπόλοιπα λεπτά συνομιλίας, κτλ. Χαρακτηριστικά παραδείγματα παρατίθενται κατωτέρω:
- Πορτογαλία: Εφαρμόζεται ελάχιστη διάρκεια χρέωσης (1 λεπτό). Τα υπόλοιπα λεπτά ομιλίας χρεώνονται με πολύ μεγαλύτερο τέλος, σε σχέση με το πρώτο λεπτό, ενώ υπάρχει και διαφοροποίηση στη χρέωση μεταξύ ωρών αιχμής και μη αιχμής (peak / off-peak).
 - Βέλγιο, Δανία & Νορβηγία: Οι πάροχοι κινητής χρεώνουν τέλη εκκίνησης της κλήσης (call set-up).

- Γαλλία: Διαφοροποίηση στη χρέωση μεταξύ ωρών αιχμής και μη αιχμής (peak / off-peak). Επίσης, εφαρμόζονται δύο (2) διαφορετικά μοντέλα χρέωσης, ανάλογα με το αν ο σταθερός πάροχος τηλεφωνίας διασυνδέεται με τον κινητό εντός της ίδιας γεωγραφικής ζώνης (υπάρχουν 17 ζώνες διασύνδεσης), εντός της οποίας η κλήση εκκινεί.
- Ισπανία, Σουηδία, Μεγ.Βρετανία, Ιρλανδία & Λουξεμβούργο: Οι πάροχοι εφαρμόζουν διαφορετικές χρεώσεις ανάλογα με την ώρα και μέρα (2 ή 3 μοντέλα χρέωσης που αναφέρονται σε χρονικά διαστήματα peak / off-peak).

IX. Επανεξέταση των προτεινόμενων ρυθμιστικών μέτρων

36. Το κείμενο της διαβούλευσης προτείνει οι ρυθμιστικές υποχρεώσεις σχετικά με τη μη διάκριση να επανεξεταστούν 6 μήνες μετά την εφαρμογή τους, ώστε να εξεταστεί εάν (α) θα πρέπει να επιταχυνθεί η τριετής μετάβαση στο μοντέλο κοστοστρεφούς χρέωσης των τελών τερματισμού, ή (β) εάν θα πρέπει η υποχρέωση μη διακριτικής μεταχείρισης να αντικατασταθεί από φόρμουλα χρέωσης που ορίζει τιμές χονδρικής σχετικά με τις τιμές λιανικής, “λιανική τιμή μείον” (retail-minus).
37. Σχετικά με την πρόταση αυτή, επισημαίνεται ότι δεν είναι αποδεκτό η προαναφερόμενη επανεξέταση να αφορά μόνο την επιβολή αυστηρότερων ρυθμιστικών ελέγχων και υποχρεώσεων. Εξάλλου, ένας από τους στόχους του νέου Ευρωπαϊκού Ρυθμιστικού Πλαισίου είναι να ελαττώσει βαθμιαία την ex ante ρυθμιστική παρέμβαση. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση επανεξέτασης, η ΕΕΤΤ θα πρέπει να εξετάσει πρωτίστως πώς θα αμβλυνθούν οι ex ante ρυθμιστικές υποχρεώσεις, στο βαθμό που αυτές τελικά προκαλούν σημαντική ζημία στους παρόχους ή/και στους τελικούς καταναλωτές.

X. Χειρισμός Επενδύσεων & Υπηρεσιών Δικτύων 3ης Γενιάς (3G)

38. Στο κείμενο της διαβούλευσης, η ΕΕΤΤ προτείνει οι ρυθμιστικές παρεμβάσεις να ισχύουν για τον τερματισμό κλήσεων τόσο σε δίκτυα 2ης όσο και σε δίκτυα 3ης γενιάς.
39. Λαμβάνοντας υπόψη ότι α) μία από τις προτεινόμενες υποχρεώσεις αφορά στην επιβολή ενός «πλαφόν τιμής» στα τέλη τερματισμού και ότι β) το πλαφόν τιμής προτείνεται να βασίζεται στο μοντέλο LRIC που όμως αφορά αποκλειστικά σε

κόστη δικτύων 2ης γενιάς, η πρόταση της ΕΕΤΤ πρακτικά σημαίνει ότι ο τερματισμός σε δίκτυα 3ης γενιάς θα ρυθμιστεί σύμφωνα με τα κόστη και τα στοιχεία κίνησης του δικτύου 2ης γενιάς.

40. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή είναι διαφορετική από αυτήν που έχει ακολουθηθεί από άλλες Ρυθμιστικές Αρχές και την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- Το θέμα αυτό έχει αναλυθεί λεπτομερώς από την Επιτροπή Ανταγωνισμού και την OFTEL στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η πιο πρόσφατη θέση της OFTEL (νυν OFCOM) αντικατοπτρίζεται στην “Διευκρινιστική Δήλωση & Ειδοποίηση” (Explanatory Statement and Notification) επί της αγοράς τερματισμού φωνής σε κινητά δίκτυα, η οποία δημοσιεύθηκε στις 19 Δεκεμβρίου 2003. Η OFTEL καταλήγει ότι δεν θα ήταν ορθό να επιβληθούν ex-ante ρυθμιστικές υποχρεώσεις για τον τερματισμό σε δίκτυα 3ης γενιάς, με το σκεπτικό ότι «οι υπηρεσίες 3ης γενιάς είναι νέες και καινοτόμες, η χρήση τους από το κοινό δεν είναι εξασφαλισμένη και τα κόστη παροχής τους είναι ακόμα δύσκολο να εκτιμηθούν». Επιπλέον, η OFTEL «δεν συνηθίζει να επιβάλλει ρυθμιστικούς ελέγχους σε τόσο νέες και αναπτυσσόμενες υπηρεσίες, καθώς η ρύθμιση θα μπορούσε να αποθαρρύνει τις επενδύσεις και την ανάπτυξη νέων υπηρεσιών, ζημιώνοντας τελικά τους τελικούς καταναλωτές».
- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην από 5 Φεβρουαρίου 2004 απάντηση της στην κοινοποίηση των προθέσεων της OFCOM, σχολιάζοντας την προσέγγιση που προτίθεται να ακολουθήσει η OFCOM, αποδέχεται την προσέγγιση αυτή. Ωστόσο, υπογραμμίζει ότι «ο τερματισμός κλήσεων φωνής σε δίκτυα 3ης γενιάς δεν πρέπει να λαμβάνεται αυτός καθεαυτός ως νέα υπηρεσία, ή ως μια νέα αγορά» και υποστηρίζει ότι “θα ήταν σκόπιμο η OFCOM να εξασφαλίζει με τα τελικά μέτρα που θα υιοθετήσει την υποχρέωση διαφάνειας αναφορικά με τον τερματισμό στα δίκτυα 3ης γενιάς».
- Παράλληλα, η ComReg, η Ιρλανδική Ρυθμιστική Αρχή, έχει επίσης δημοσιεύσει ένα κείμενο διαβούλευσης (στις 22 Οκτωβρίου 2003) για την αγορά τερματισμού φωνής σε κινητά δίκτυα. Η ComReg υιοθετεί την άποψη ότι «τα δίκτυα 3ης γενιάς, τα οποία βρίσκονται σε διαφορετικό σημείο εξέλιξης σε σχέση με τα δίκτυα 2ης γενιάς και τα οποία αποτελούν

καινοτομία στον κλάδο της κινητής τηλεφωνίας, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο από τα δίκτυα 2ης γενιάς». Καταλήγοντας, η ComReg υποστηρίζει ότι «μόνο η υποχρέωση της διαφάνειας θα πρέπει να επιβληθεί στον τερματισμό κλήσεων φωνής στα δίκτυα 3ης γενιάς».

41. Η θέση του συμμετέχοντος αναφορικά με το θέμα είναι η εξής:

- Αν και η OFCOM, η ComReg και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν λάβει διαφορετικές θέσεις επί της ρύθμισης των υπηρεσιών 3ης γενιάς (σε γενικές γραμμές η OFCOM προτείνει να μην επιβληθεί καμία ρυθμιστική υποχρέωση, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η ComReg προτείνουν αποκλειστικά και μόνο την επιβολή της υποχρέωσης της διαφάνειας), κανένας από τους παραπάνω δεν συμφωνεί με την προσέγγιση της ΕΕΤΤ, ότι δηλαδή θα πρέπει να επιβληθεί έλεγχος των τιμών για τον τερματισμό κλήσεων σε δίκτυα 3ης γενιάς. Πράγματι, κανένας από τους παραπάνω δεν εξέτασε καν την επιβολή μιας τόσο επαχθούς υποχρέωσης, όπως είναι ο έλεγχος των τιμών για τον τερματισμό κλήσεων σε δίκτυα 3ης γενιάς.
- Σε περίπτωση που ο τερματισμός σε δίκτυα 3ης γενιάς ρυθμίζεται στην Ελλάδα κατά τρόπο διαφορετικό από ό,τι στα άλλα κράτη μέλη, όπως εν τοις πράγμασι προτείνεται στο κείμενο της διαβούλευσης, θα δημιουργούνταν φραγμοί στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά και θα οδηγούσε σε ασυμβατότητα προς τους κοινοτικούς στόχους πολιτικής, όπως αυτοί τίθενται στις παραγράφους 2, 3 και 4 του άρθρου 8 της Οδηγίας Πλαίσιο και διέπουν το νέο κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο ανωτέρω (βλ. σχετικά με το θέμα αυτό και την παράγραφο 15 δ ανωτέρω).
- Η ΕΕΤΤ στηρίζει τη θέση της στις εκτιμήσεις των συμβούλων της ότι το κόστος τερματισμού στα δίκτυα 3ης γενιάς θα είναι 2 έως 4 φορές χαμηλότερο από το κόστος τερματισμού στα δίκτυα 2ης γενιάς. Ο συμμετέχων δεν γνωρίζει τη βάση στην οποία στηρίχθηκαν αυτές οι εκτιμήσεις, ώστε να μπορεί να τις σχολιάσει, πολύ περισσότερο που η ΕΕΤΤ δεν ζήτησε τη συνδρομή των εταιριών κινητής τηλεφωνίας αναφορικά με τις λεπτομέρειες του δικτύου 3ης γενιάς (διαστασιοποίηση του δικτύου, σχετικά κόστη κ.λ.π.). Κατά συνέπεια πρόκειται απλώς για εκτιμήσεις που δεν

βασίζονται σε μια ενδελεχή ανάλυση και μοντελοποίηση του δικτύου 3ης γενιάς του συμμετέχοντος σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας και της χρηστής διοίκησης. Επισημαίνεται μάλιστα ότι η ανάπτυξη των δικτύων 3ης γενιάς, συμπεριλαμβανομένου του κόστους κτήσης της σχετικής άδειας, συνεπάγεται μεγάλα κόστη και επενδύσεις και είναι πρόθυμος να συνεργαστεί με την ΕΕΤΤ για τα θέματα αυτά.

- Τόσο η OFTEL όσο και η ΕΕΤΤ ανέθεσαν το έργο της υλοποίησης των μοντέλων μακροπρόθεσμου επαυξητικού κόστους (LRIC) για τον τερματισμό κλήσεων φωνής στην ίδια συμβουλευτική εταιρία, την Analysys. Παρόλο που η Analysys συνεργάζεται εδώ και αρκετά χρόνια με την OFTEL, η OFTEL έχει καταλήξει, όπως προαναφέρθηκε, ότι στην περίπτωση του κόστους τερματισμού σε δίκτυα 3ης γενιάς «τα κόστη αυτά είναι ακόμα δύσκολο να εκτιμηθούν». Κατά συνέπεια δεν είναι δυνατόν η ΕΕΤΤ, παρόλο που το LRIC της βρίσκεται ακόμα σε φάση ανάπτυξης, να είναι σε θέση να εκτιμήσει το επίπεδο του κόστους των δικτύων 3ης γενιάς και να το χρησιμοποιήσει ως βάση για μια ρυθμιστική παρέμβαση με τη μορφή του πλαφόν τιμής.
- Το κείμενο της διαβούλευσης αναφέρει ότι το μοντέλο LRIC που αναπτύσσει η ΕΕΤΤ, λαμβάνει ως δεδομένο ότι ο τερματισμός σε κινητά δίκτυα θα συνεχίσει να δρομολογείται στο μέλλον αποκλειστικά μέσω του δικτύου 2ης γενιάς των παρόχων κινητής τηλεφωνίας. Όπως αναπτύχθηκε και κατά την παρουσίαση που διενεργήθηκε από την Analysys στις 9 Δεκεμβρίου 2003, η προσέγγιση αυτή δεν είναι ορθή. Λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη ότι η ΕΕΤΤ κάλεσε τον συμμετέχοντα να παράσχει εκτίμηση αναφορικά με το χρονοδιάγραμμα μετάβασης στο δίκτυο 3ης γενιάς, για να διενεργηθούν οι κατάλληλες αναπροσαρμογές στο μοντέλο LRIC, ώστε το τελευταίο να συμπεριλάβει χαμηλότερα επίπεδα στην κίνηση μέσω του δικτύου 2ης γενιάς για το μέλλον, δεν είναι κατανοητή η θέση που αναπτύσσεται στο κείμενο της διαβούλευσης αναφορικά με τη δρομολόγηση της κίνησης, η οποία οδηγεί και σε λανθασμένη εκτίμηση του κόστους τερματισμού στα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας.

- Σε κάθε περίπτωση, αν υιοθετηθεί η πρόταση για ρύθμιση και των τελών τερματισμού κλήσεων στα δίκτυα 3ης γενιάς, τότε είναι αυτονόητο ότι το LRIC που αναπτύσσεται θα πρέπει να αναθεωρηθεί ώστε να συμπεριλάβει και τα κόστη του συμμετέχοντος για την ανάπτυξη δίκτυο 3ης γενιάς (συμπεριλαμβανομένου του κόστους απόκτησης της άδειας). Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση θα οδηγούσε σε λανθασμένα αποτελέσματα, τα οποία δεν θα ανταποκρίνονταν στις πραγματικές οικονομικές συνθήκες.

42. Με βάση τα ανωτέρω η προσέγγιση που επιχειρείται στο κείμενο της διαβούλευσης αναφορικά με τα δίκτυα 3ης γενιάς πάσχει σημαντικά και πρέπει να επανεξεταστεί εξ ολοκλήρου.

Ένας συμμετέχων απάντησε ως εξής:

Επειδή οι κανόνες του ανταγωνισμού έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς από μόνοι τους για την αντιμετώπιση της έλλειψης αποτελεσματικού ανταγωνισμού στη σχετική αγορά για τον τερματισμό κλήσεων σε κάθε δίκτυο κινητής τηλεφωνίας και ειδικότερα της «συμπύεσης περιθωρίου» συμφωνεί κατ' αρχήν με τις κατευθυντήριες γραμμές που έχει θέσει η ΕΕΤΤ για τις προτεινόμενες κανονιστικές υποχρεώσεις στην ανωτέρω αγορά.

Με δεδομένο όμως ότι κανένας ΠΔΚ δεν υπόκειται σε πραγματικό ανταγωνιστικό περιορισμό, αντίθετα με τα ειδικά τιμολογιακά πακέτα προς τους λεγόμενους «εταιρικούς» πελάτες καταφέρνουν οι ΠΔΚ και προσελκύουν το σύνολο σχεδόν της σχετικής αγοράς, ο συμμετέχων θεωρεί ότι πρέπει να υπάρξει σύντμηση της προτεινόμενης τριετούς περιόδου σύγκλισης των τελών τερματισμού με το κόστος (glide path) ώστε αφενός να αποτραπεί εκ μέρους των ΠΔΚ ο σχεδιασμός στρατηγικών αρνητικού επηρεασμού του ανταγωνισμού, αυξητικών του κόστους των αντιπάλων τους και αφετέρου να εξασφαλιστεί η διαρκής και ανταγωνιστική παρουσία στην αγορά των ΠΣΔ.

Περαιτέρω, έχει ήδη διαπιστωθεί ότι οι ΠΣΔ βασίζονται στα GSM – Gateways για να μπορούν να ανταγωνίζονται τους ΠΔΚ. Όμως παρά την αύξηση της κίνησης που εξυπηρετείται από τα GSM – Gateways, αυτά δεν μπορούν να θεωρηθούν ως υποκατάστατα από την πλευρά της προσφοράς ή ως τρόποι ανταγωνιστικής πίεσης, αφού εξαρτώνται αποκλειστικά από την εμπορική πολιτική των ΠΣΔ.

Συνεπώς, πρέπει κατά τη διάρκεια της περιόδου ελέγχου των τιμών τερματισμού κλήσεων των ΠΔΚ (glide path) να επιβληθούν κανονιστικές ρυθμίσεις για την απρόσκοπτη χρήση των GSM – Gateways από τους ΠΣΔ για την παροχή των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών τους. Να αναγνωριστεί δηλαδή με ειδική κανονιστική διάταξη η δυνατότητα των ΠΣΔ να χρησιμοποιούν την τεχνολογία των GSM – Gateways για τον τερματισμό κλήσεων των πελατών τους σε κινητά δίκτυα.

Μετά από την αναγνώριση και την αποδοχή της χρήσεως των GSM – Gateways για την παροχή υπηρεσιών από τους ΠΣΔ θα πρέπει κατ' ακολουθία να θεσπιστούν και αντίστοιχες κανονιστικές υποχρεώσεις και κυρώσεις για την παρεμπόδιση της χρήσης των GSM – Gateways.

Ενδεικτικά και όχι περιοριστικά, προτείνεται: να υποχρεωθούν οι ΠΔΚ να παρέχουν κάρτες SIM μετά από σχετική έντυπη αίτηση των ΠΣΔ εντός συγκεκριμένης προθεσμίας (λ.χ. 10 ημερών) από την υποβολή της σχετικής αιτήσεως να υποχρεωθούν οι ΠΔΚ να παρέχουν στους ΠΣΔ κάρτες SIM με ειδικά τιμολογιακά πακέτα, ήτοι σε τιμές σημαντικά αποκλίνουσες και φθηνότερες από τις προσφερόμενες τιμές λιανικής προς τους εταιρικούς πελάτες τους να θεσπιστούν κυρώσεις για την καθυστέρηση στην εκτέλεση της παραγγελίας των ΠΣΔ για παροχή καρτών SIM (λ.χ. ποινικές ρήτρες) να επιβληθούν σημαντικά χρηματικά πρόστιμα στους ΠΔΚ για κάθε περίπτωση αδικαιολόγητης άρνησης χορήγησης καρτών SIM στους ΠΔΚ

2. Όσον αφορά τους εφαρμοστέους κανόνες κατά τη διάρκεια του ορίζοντα τριετίας σύγκλισης των τελών τερματισμού με το κόστος, θα πρέπει να γίνει η εξής επισήμανση: προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί κατά το δυνατό η βαθμιαία πορεία προσαρμογής των τιμών/glide path (διότι η επιμήκυνσή της εξυπηρετεί μόνο σκοπιμότητες των ΠΔΚ και όχι την αγορά ή τους καταναλωτές) ώστε να διασφαλιστεί η παρουσία των ΠΣΔ στην αγορά τερματισμού κλήσεων σε δίκτυα κινητής τηλεφωνίας και μετά το πέρας της τριετίας, θα πρέπει στο χρονικό εκείνο σημείο όπου πλέον τα ελεγχόμενα τέλη πλησιάζουν σημαντικά προς το κόστος να επιταχυνθεί γεωμετρικά ο ρυθμός εξισορρόπησης (rebalancing), με απώτερο στόχο οι τελικές διαμορφούμενες τιμές να είναι σημαντικά χαμηλότερες από τις φθηνότερες προσφερόμενες τιμές στους εταιρικούς πελάτες των ΠΔΚ.

3. Μετά το πέρας της τριετίας ή της όποιας χρονικής περιόδου καθορίζεται ως περίοδος σύγκλισης (glide path) θα πρέπει να γίνει απολογισμός με συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών και να ελεγχθεί κατά πόσο έχουν επιτευχθεί οι επιθυμητοί στόχοι, οι οποίοι κατά την άποψή μας πρέπει να είναι οι εξής: α) η χαμηλότερη προσφερόμενη λιανική τιμή τελών τερματισμού σε κινητά δίκτυα σε εταιρικούς πελάτες να είναι σημαντικά υψηλότερη τουλάχιστον κατά ποσοστό 25% από τα τέλη διασύνδεσης, β) να απαγορευτούν εκπτώτικα πακέτα στα τέλη διασύνδεσης με βάση τον όγκο της κίνησης (volume discount)

Ένας συμμετέχων απάντησε ότι συμφωνεί με την προτεινόμενη πολιτική καθώς και με την προτεινόμενη διάρκειά της. Θεωρεί ότι κάθε μακρόχρονη πολιτική πρέπει να ελέγχεται συχνά ως προς την επικαιρότητά της σε σχέση με τις συνθήκες της αγοράς και να αναθεωρείται κατάλληλα, με γνώμονα την ανάπτυξη του ανταγωνισμού και την προστασία του καταναλωτή.

Ένας συμμετέχων συμφωνεί με την προτεινόμενη πολιτική, θεωρεί όμως ότι η χρονική διάρκεια των τριών ετών είναι αρκούντως μεγάλη. Είναι προφανές ότι στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα τα δίκτυα σταθερής τηλεφωνίας είναι υποχρεωμένα να καταφύγουν στη χρήση GSM - Gateways. Ως εκ τούτου θα πρέπει να ληφθούν όλα τα απαραίτητα κανονιστικά μέτρα, ώστε να αναγνωρισθεί η χρήση τους και ταυτόχρονα να υποχρεωθούν τα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας να μην καταφεύγουν σε διακριτική μεταχείριση των δικτύων σταθερής τηλεφωνίας σε σχέση με τους λιανικούς καταναλωτές. Το χρονικό διάστημα εξομάλυνσης της αγοράς πρέπει να είναι σύντομο, δεδομένου ότι ήδη αναμένεται η δημιουργία προβλημάτων ποιότητας που οφείλονται στον ιδιαίτερα μεγάλο όγκο της τηλεπικοινωνιακής κίνησης που πρέπει να εξυπηρετήσουν τα δίκτυα σταθερής τηλεφωνίας με χρήση GSM - Gateways. Αν ληφθεί υπόψη και η αναμενόμενη περαιτέρω αύξηση της διείσδυσης της σταθερής τηλεφωνίας στην ελληνική αγορά, εύκολα καταλήγει κανείς στο συμπέρασμα ότι όσο παρατείνεται το χρονικό διάστημα τόσο μεγαλύτερα προβλήματα ποιότητας αναμένονται να δημιουργηθούν, με αποτέλεσμα τον κλονισμό της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στους παρόχους σταθερής τηλεφωνίας. Επιπλέον, η παράταση της χρονικής περιόδου σε συνδυασμό με την αύξηση της τηλεπικοινωνιακής κίνησης θα

έχει ως αποτέλεσμα την πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων των παρόχων σταθερής τηλεφωνίας σε ειδικού εξοπλισμού, ο οποίος μετά την εξομάλυνση της αγοράς ουσιαστικά θα πρέπει να απενεργοποιηθεί. Συνεπώς σύντομη χρονική διάρκεια ισοδυναμεί με εξοικονόμηση κεφαλαίων τα οποία μπορούν να επενδυθούν σε άλλους τομείς, όπως νέες υπηρεσίες, ενημέρωση καταναλωτών, κοκ. Ένα άλλο θέμα είναι ότι όλο και περισσότερες επιχειρήσεις καταφεύγουν στη χρήση ιδίων GSM- Gateways ώστε να μειώσουν περαιτέρω τα τηλεπικοινωνιακά τους κόστη. Το γεγονός αυτό ισοδυναμεί με την πραγματοποίηση μικρής μεν άλλα όχι ασήμαντης επένδυσης από μέρους τους. Το status quo που θα προκύψει μέχρι την εξομάλυνση της αγοράς θα έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αρνητικών εντυπώσεων των καταναλωτών έναντι της ρυθμιστικής αρχής αλλά και των παρόχων σταθερής και κινητής τηλεφωνίας. Προκειμένου να αποφευχθεί αυτό, ο συμμετέχων θεωρεί ότι πρέπει να ληφθούν μέτρα τα οποία να αποτρέπουν τους καταναλωτές από τη χρήση ιδίων GSM - Gateways, π.χ. η θέσπιση ειδικής έκπτωσης ή δημιουργία οικονομικών προγραμμάτων για τα δίκτυα σταθερής τηλεφωνίας που να παρέχουν χαμηλότερες χρεώσεις σε σχέση με τα προγράμματα λιανικής. Ο συμμετέχων κρίνει σκόπιμη τον περιοδικό έλεγχο της αποτελεσματικότητας της προτεινόμενης πολιτικής με σκοπό την πιθανή αναθεώρησή της. Σε κάθε περίπτωση θεωρεί ότι ανάμεσα στα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα των παρόχων σταθερής τηλεφωνίας είναι αφ' ενός τα τέλη τερματισμού κλήσεων σε δίκτυα κινητής τηλεφωνίας να είναι τουλάχιστον 35% χαμηλότερα από τις αντίστοιχες λιανικές χρεώσεις, αφ' ετέρου να μην επιτραπεί σε οποιοδήποτε δίκτυο η παροχή εκπτώσεων όγκου, δεδομένου ότι κάτι τέτοιο θα οδηγούσε τους νεοεισερχόμενους παρόχους εκτός αγοράς.

Ένας συμμετέχων έθεσε τα ακόλουθα θέματα:

Το επιχείρημα που προβάλλεται από τους Π.Κ, βάσει του οποίου η επιδότηση της λιανικής από τα τέλη τερματισμού δεν δημιουργεί αρνητικά αποτελέσματα διότι, καθώς περισσότεροι αποκτούν κινητά τηλέφωνα, οτιδήποτε χάνουν μέσω τελών τερματισμού άνω του κόστους το κερδίζουν όταν κάνουν μια κλήση με κινητό, είναι ουσιαστικά ανίσχυρο. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να έχει μια βάση εφόσον αποδεικνυόταν από συγκεκριμένα στοιχεία. Σε κάθε περίπτωση όμως, η επιδότηση

δημιουργεί στρεβλώσεις, οι οποίες θα ήταν ανεκτές μόνο εφόσον η αγορά βρισκόταν σε πρώιμο επίπεδο ανάπτυξης, γεγονός που δεν ισχύει εν προκειμένω.

Αντίστοιχα συμφωνεί και με την απόρριψη από την ΕΕΤΤ του επιχειρήματος των network externalities. Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να ευσταθεί 12 χρόνια μετά την εμφάνιση της κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα και όταν η ονομαστική διείσδυση φτάνει το 90% του πληθυσμού. Συμφωνεί με την απόρριψη από την ΕΕΤΤ του επιχειρήματος του «κοινωνικού οφέλους» από τη χρήση των εσόδων τερματισμού για την επιδότηση της απόκτησης πελατών στο επίπεδο λιανικής. Τα συγκεκριμένα προγράμματα συνιστούν στην ουσία loyalty programs, τα οποία δεν αποφέρουν στους καταναλωτές τέτοιο όφελος που να δικαιολογεί τη συνέχιση της επιδότησης αυτής. Συμφωνεί με αμφότερα τα συμπεράσματα που παρατίθενται στην ενότητα 2.4. Επί του παρόντος, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών της αγοράς και των προβλεπόμενων τεχνολογικών εξελίξεων, είναι πράγματι απίθανο να αντιμετωπιστεί ικανοποιητικά ο τερματισμός κλήσεων σε κινητά από ανταγωνιστικές πιέσεις. Επίσης, οι εναλλακτικοί πάροχοι δεν μπορούν να ξεπεράσουν αποτελεσματικά τις συνέπειες των υψηλών τελών τερματισμού σε κινητά. Στα πλαίσια της προσπάθειάς των εναλλακτικών παρόχων να ξεπεράσουν τις συνέπειες αυτές – έστω προσωρινά και μειώνοντας την ποιότητα των υπηρεσιών τους - οι περισσότεροι καταφεύγουν στη χρήση GSM - Gateways. Ωστόσο, η ίδια η χρήση των GSM - Gateways συνιστά στρέβλωση της αγοράς και σε ορισμένες περιπτώσεις τεχνολογικά ανορθόδοξη επιλογή, ενώ οι Π.Κ από την πλευρά τους, με την πολιτική που ακολουθούν το τελευταίο διάστημα στον τομέα αυτό καθιστούν τη χρήση των GSM - Gateways ακόμη πιο προβληματική. Συμφωνεί στο ότι η διαπραγματευτική ισχύς των δικτύων κινητής είναι απόλυτη όσον αφορά τον τερματισμό σε κινητά δίκτυα των κλήσεων που προέρχονται από σταθερά δίκτυα. Αυτή η ισχύς επιτρέπει τα τέλη αυτά να μην έχουν καμία σχέση με το οριακό κόστος της υπηρεσίας τερματισμού και απουσία ρύθμισης μπορεί με ασφάλεια να υποστηριχθεί ότι συνιστούν κερδοσκοπία. Άλλωστε η καμπύλη ζήτησης της συγκεκριμένης υπηρεσίας είναι πράγματι ανελαστική. Επί των προτεινόμενων ρυθμιστικών υποχρεώσεων, θέτει τα ακόλουθα:

Η χρήση του μοντέλου μακροπρόθεσμου επαυξητικού κόστους (LRIC) θεωρείται ότι θα πρέπει να αποτελεί βασικό και αναπόσπαστο συστατικό των ενδεχομένων

ρυθμιστικών υποχρεώσεων. Η επιλογή της μεθόδου κοστολόγησης LRIC αποτελεί καταλυτικό εργαλείο στον προσανατολισμό της λιανικής τιμής προς το κόστος.

Συγκεκριμένα εμφανίζει:

- Forward looking
- Υποθέτει κόστος για αποτελεσματικό δίκτυο “ efficient operator “.
- Χρησιμοποιεί αναλυτικά κοστολογικά μοντέλα
- Χρησιμοποιεί μόνο μεταβλητό κόστος .
- Χρησιμοποιεί μόνο το « συνδυαστικό » κόστος “joint costs “
- Δεν χρησιμοποιεί κοινό κόστος το οποίο αντιμετωπίζεται ως επιπλέον περιθώριο κέρδους “ extra margin” e.g Τιμές Ramsey.

Ο συμμετέχων συμφωνεί ότι τα τέλη του κάθε παρόχου να αντικατοπτρίζουν τις ιδιαιτερότητες του κάθε δικτύου, στο αποτελεσματικό του όμως πεδίο.

Αναφορικά με την απαγόρευση της διακριτικής μεταχείρισης, θεωρεί ορθή την επιβολή της υποχρέωσης ως γενικής αρχής, αλλά κρίνεται σκόπιμη και η επιβολή ειδικών υποχρεώσεων με τις οποίες εξειδικεύεται η εν λόγω απαγόρευση. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να τεθούν στα πλαίσια της γενικότερης υποχρέωσης αμεροληψίας επιμέρους υποχρεώσεις που να εστιάζουν στη στρέβλωση που δημιουργεί η χρήση των FCTs από τους παρόχους κινητών υπηρεσιών σε συνδυασμό με τα τέλη τερματισμού τους. Θεωρεί απόλυτα ορθές τις ειδικές υποχρεώσεις που περιγράφονται στο τμήμα υπό τον τίτλο «μη διακριτική μεταχείριση:μια ενδιάμεση κανονιστική υποχρέωση». Ωστόσο, κρίνει σκόπιμο να προστεθεί σε αυτές και η απαγόρευση περιορισμού του δικαιώματος των φορέων που προμηθεύονται κάρτες SIM να μεταπωλούν τον αερόχρονο που προμηθεύονται μέσω αυτών. Συγκεκριμένα, θεωρεί τυπική περίπτωση διακριτικής μεταχείρισης την πρακτική βάσει της οποίας οι ίδιοι οι Π.Κ πωλούν υπηρεσίες στην αγορά σταθερής τηλεφωνίας μέσω FCTs, ενώ παράλληλα απαγορεύουν σε τρίτους που προμηθεύονται κάρτες SIM από αυτούς να χρησιμοποιούν τον πωλούμενο αερόχρονο για παροχή υπηρεσιών στην αγορά σταθερής τηλεφωνίας μέσω FCTs. Σημειώνεται δε ότι εφόσον η χρήση των FCTs δεν απαγορεύεται από καμία νομοθετική ή κανονιστική διάταξη, επί του παρόντος ο μόνος όρος που θέτει περιορισμούς σε αυτούς είναι η συμβατική ρήτρα που τίθεται το τελευταίο διάστημα από τους Π.Κ, βάσει της οποίας απαγορεύεται η μεταπώληση

του αερόχρονου. Εάν κρινόταν νόμιμη η ρήτρα αυτή, ουσιαστικά δεν θα υπήρχε για τους παρόχους σταθερής περιθώριο δραστηριοποίησης στο τμήμα κλήσεων από σταθερό σε κινητό εταιρικών πελατών. Η συγκεκριμένη αδυναμία έχει άμεση και σημαντική επίδραση στα έσοδα των σταθερών παρόχων το 40% των οποίων προέρχονται από την κατηγορία κλήσεων «σταθερό σε κινητό». Ο σταθερός πάροχος που χρησιμοποιεί αποκλειστικά τη διασύνδεση για τον τερματισμό κλήσεων σε κινητά, δεν είναι σε θέση να ανταγωνιστεί τους Π.Κ στην αγορά των εταιρικών πελατών, όπου οι λιανικές τιμές των Π.Κ είναι σαφώς χαμηλότερες από τα τέλη διασύνδεσης. Ως εκτούτου, οι Π.Κ με την παροχή υπηρεσιών σε εταιρικούς πελάτες μέσω FCTs και την παράλληλη απαγόρευση μεταπώλησης αερόχρονου από τους παρόχους σταθερής, ουσιαστικά αποκλείουν αυτούς από την αγορά εταιρικών πελατών και ιδίως στο τμήμα των κλήσεων από σταθερό σε κινητό και πλήττουν μια σημαντική πηγή εσόδων των παρόχων σταθερής. Επομένως, περιορισμοί αυτού του είδους θα πρέπει να απαγορευθούν ρητώς στο πλαίσιο της υποχρέωσης αμεροληψίας. Δεδομένου ότι υφίσταται επί του παρόντος κοινώς παραδεκτή στρέβλωση στην αγορά, θεωρεί την εν λόγω μεταβατική υποχρέωση, υπό τη μορφή που προτείνεται ανωτέρω ως απαραίτητο μέσο εξισορρόπησης της αγοράς.

Σχετικά με την πρόταση της ΕΕΤΤ για την σταδιακή μείωση των τελών τερματισμού λόγω συνθηκών αγοράς υπάρχει συμφωνία μόνο επί της αρχής.

Θεωρεί ότι ο χρόνος των 3 ετών για την διολίσθηση του τέλους από την τιμή R_0 στην τιμή C (την κοστοστρεφή) είναι ιδιαίτερα μεγάλος και δυσανάλογος των επιπτώσεων της στρέβλωσης στους παρόχους σταθερής τηλεφωνίας. Για το λόγο αυτό, προτείνει τον χρόνο των 3 εξαμήνων (σύνολο 1,5 έτη, με αντίστοιχες αναπροσαρμογές στο μοντέλο υπολογισμού της τιμής οροφής), έτσι ώστε η αγορά να συγκλίνει και να ορθολογικοποιηθεί συνολικότερα (κινητή, σταθερή). Εξάλλου, υπάρχει ευρωπαϊκή εμπειρία όπου οι ρυθμιστικές επιβολές υπήρξαν περισσότερο «ριζοσπαστικές» και από άποψη χρόνου, αλλά και από άποψη περιεχομένου ρύθμισης. Το επιχείρημα ότι το χρονικό διάστημα που παρέχεται προς τους Π.Κ είναι υπερβολικό, ενισχύεται από το γεγονός ότι η ρυθμιστική υποχρέωση της κοστοστρέφειας, έχει επιβληθεί σε δύο Π.Κ ήδη από τον Φεβρουάριο του 2003, με τον ορισμό της εθνικής αγοράς διασύνδεσης και τον προσδιορισμό αυτών ως φορέων με σημαντική ισχύ στην αγορά. Οι εν λόγω Π.Κ έχουν αγνοήσει παντελώς την υποχρέωση αυτή. Οι εναλλακτικοί

πάροχοι υφίστανται ήδη καθ' όλο αυτό το διάστημα τις συνέπειες που επιφέρει η μη εφαρμογή κοστοστρεφών τελών τερματισμού από τους Π.Κ και, ιδίως, από τους δύο εξ αυτών στους οποίους είχε ήδη επιβληθεί η υποχρέωση αυτή. Βάσει των ανωτέρω, η παράταση της στρέβλωσης αυτής για χρονικό διάστημα τριών ετών είναι αδικαιολόγητη. Τέλος, αναφορικά με το ζήτημα της αναθεώρησης των επιβαλλόμενων ρυθμιστικών υποχρεώσεων ανά τακτά χρονικά διαστήματα, θεωρεί αυτή σκόπιμη στο βαθμό που απαιτείται για την προσαρμογή στις εξελίξεις της αγοράς. Εντούτοις, σύμφωνα και με τα οριζόμενα στο νέο Κοινοτικό Κανονιστικό Πλαίσιο, θα πρέπει να υπάρχει έγκαιρη ειδοποίηση των μερών που επηρεάζονται από οποιαδήποτε μεταβολή, ενώ παράλληλα θα πρέπει να εξασφαλίζεται η νομική βεβαιότητα, προκειμένου να επιτρέπεται σε κάθε ενδιαφερόμενο μέρος να χαράζει μακροπρόθεσμα τις στρατηγικές επιλογές του, τις επενδύσεις και γενικότερα τον τρόπο με τον οποίο δραστηριοποιείται στην αγορά.

Ένας συμμετέχων δεν συμφωνεί με την πολιτική αυτή. Δεν πρέπει να χαρακτηριστεί ως τρόπος διασύνδεσης η χρήση των FCTs. Τόσο ποιοτικά όσο και τεχνικά υπολείπονται από τη διασύνδεση με σηματοδοσία Νο 7.

Εάν για λόγους πολιτικής πρέπει να λειτουργήσουν τότε θα πρέπει να δει κανείς τις υποχρεώσεις των ΠΚΤ ως προς τις τεχνικές υποδομές που πρέπει να διαθέσουν στους εναλλακτικούς παρόχους, διότι η κίνηση που εξυπηρετούν είναι πολύ μεγάλη.

Επίσης οφείλεται να ακολουθηθεί η διαδικασία διαστασοποίησης δικτύου όπως και στην διασύνδεση. Σε κάθε περίπτωση όμως δεν μπορεί να διατίθενται στους μεγάλους πελάτες FCTs.

Η χρονική διάρκεια προσαρμογής τιμών είναι πολύ μεγάλη. Θα υπάρξει στρέβλωση στην αγορά αναλόγως των σχέσεων των Π.Κ.Τ. με τις εταιρείες σταθερής τηλεφωνίας. Ο συμμετέχων προτείνει να μειωθεί ο χρόνος προσαρμογής στους 18 μήνες με τριμηνιαίο έλεγχο της κατάστασης.

Ένας συμμετέχων απάντησε ότι από τη στιγμή που το κοινωνικό όφελος δεν μεγιστοποιείται μόνο μέσω της ισχύουσας δομής τιμολόγησης, μία αλλαγή στη δομή αυτή δεν θα έχει τόσο σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις. Εξάλλου οι παράγοντες που αποδεικνύουν την αποτελεσματικότητα του ανταγωνισμού κατά ΠΔΚ δεν εγγυώνται

ανταγωνιστικότητα στο επίπεδο χονδρικής που αφορά τους παρόχους σταθερής τηλεφωνίας. Είναι γνωστό ότι κάποια εμπόδια εισόδου στην αγορά εμποδίζουν τον ανταγωνισμό ιδίως όσον αφορά ζητήματα σχετικά με την ζήτηση και την προσφορά χονδρικών και λιανικών τιμών. Μία *ex ante* ρύθμιση κατά την οποία θα υπάρχει συνεχής εποπτεία και ρύθμιση των τελών τερματισμού θα βοηθήσει στη διατήρηση της νέας αυτής πολιτικής η οποία αποβλέπει στην τιμολόγηση με βάση το κόστος για τον τερματισμό κλήσεων σε κινητά δίκτυα. Τα τρία χρόνια είναι ένα λογικό διάστημα στο τέλος του οποίου θα μπορούν να αναγνωριστούν κάποια αξιοσημείωτα σφάλματα της πολιτικής αυτής ή και να φανεί κάποια σημαντική εξέλιξη στην αγορά προς όφελος πάντα των καταναλωτών. Είναι σημαντικό να υπάρχει και ο ανάλογος έλεγχος ανά τακτά χρονικά διαστήματα, όπως για παράδειγμα κάθε δύο μήνες, έτσι ώστε να αποφευχθούν τυχόν σημαντικά προβλήματα που θα ζημιώσουν εκτός από τους καταναλωτές και τους ίδιους τους παρόχους.

Ένας συμμετέχων συμφωνεί με την προτεινόμενη πολιτική σε γενικές γραμμές, αλλά πιστεύει πως η χρονική διάρκειά της μπορεί να μειωθεί αρκετά. Πιστεύει πως η αγορά τόσο σε επίπεδο χονδρικής όσο και σε επίπεδο λιανικής μπορεί να προσαρμοστεί πολύ γρηγορότερα από το προτεινόμενο διάστημα των 3 ετών. Τα επιχειρήματά του συμμετέχοντος ακολουθούν παρακάτω. Πρώτα από όλα, θεωρεί πως τα επιχειρήματα των ΕΚΤ δεν ευσταθούν και πιστεύει πως κάθε προσπάθεια «επιδότησης» μια υπηρεσίας ή ενός προϊόντος μέσω των εσόδων από μια άλλη υπηρεσία ή προϊόν, αντιβαίνει σε κάθε έννοια κοστοστρέφειας, και μάλιστα μπορεί να επιφέρει περαιτέρω στρεβλώσεις στην ήδη προβληματική αγορά τερματισμού προς κινητά. Η περίοδος των 3 ετών κατά τη γνώμη του είναι πολύ μεγαλύτερη από όσο απαιτείται για να εφαρμοστεί μια πολιτική κοστοστρέφειας. Οι εταιρίες κινητής τηλεφωνίας (ΕΚΤ), χωρίς ουσιαστικό ανταγωνιστή στις κλήσεις προς κινητά, μπορούν μέχρι και αυτή τη στιγμή να αλλάζουν τις τιμές λιανικής κατά βούληση. Πρόσφατη απόδειξη είναι η ταυτόχρονη αύξηση των τιμών τερματισμού και των τριών εταιριών (Cosmote, Vodafone, Telestet) κατά το τέλος του 2003, με αποτέλεσμα και οι τρεις εταιρίες να προσφέρουν τώρα ακριβώς την ίδια τιμή λιανικής σε εταιρικούς πελάτες (9.6 Eurocents/λεπτό). Πρέπει να σημειωθεί πως σε εταιρικά πακέτα η γενική τάση που επικρατούσε μέχρι πρότινος ήταν η μείωση των

τιμών, και πως η αύξηση συνέβη σε κατάλληλη χρονική στιγμή, όταν ανακινήθηκε το ζήτημα τερματισμού μέσω GSM - Gateways, διασύνδεσης κλπ. Αυτή η κίνηση έγινε εις βάρος των εταιρικών πελατών λιανικής γενικότερα, οι οποίοι ενώ πριν τις αυξήσεις απολάμβαναν τιμές μεταξύ 7 και 8 Eurocents/λεπτό ή και λιγότερο αν συμπεριληφθούν και οι εκπτώσεις που υπήρχαν, μετά τις αυξήσεις η τιμολόγηση γίνονταν στα 9.6 Eurocents. Ο συμμετέχων είχε δηλαδή αύξηση από 20% έως και περισσότερο από 40% σε ορισμένες περιπτώσεις. Αυτό έγινε τη στιγμή που δεν υπήρχε κανένας προφανής (λόγω κοστοστρέφειας) λόγος αύξησης, ενώ αντίθετα, υπάρχουν πάγιοι λόγοι μείωσης τιμών λόγω ανταγωνισμού, από τη στιγμή που ο μοναδικός πλέον τρόπος αύξησης των πελατών μιας ΕΚΤ, είναι να αποσπάσει πελάτες από άλλη ΕΚΤ. Συμπερασματικά, στο επίπεδο λιανικής, ο συμμετέχων πιστεύει ότι αυτή η αύξηση ήταν ενάντια σε κάθε αρχή κοστοστρέφειας και ενάντια στα συμφέροντα των πελατών λιανικής, οι οποίοι δεν είχαν τη δυνατότητα αντίδρασης με το να επιλέξουν άλλη ΕΚΤ, επειδή και οι τρεις ΕΚΤ έκαναν τις ίδιες αυξήσεις «εν χορώ». Σε ό,τι αφορά στο επίπεδο χονδρικής, αυτές οι κινήσεις, σε συνδυασμό με τη χρονική σύμπτωση της Διαβούλευσης σχετικά με τη χρήση των GSM Gateways, δείχνουν την ολοφάνερη πρόθεση που έχουν οι ΕΚΤ να εδραιώσουν το μονοπώλιό τους στην αγορά τερματισμού κλήσεων προς κινητά. Με αυτήν την απότομη και ταυτόχρονη αύξηση των τιμών τους, φανερώνουν την πρόθεση τους για εκμηδενισμό του περιθωρίου των εναλλακτικών παρόχων που χρησιμοποιούν GSM Gateways ως επί το πλείστον, επειδή η αύξηση είναι τέτοια ώστε από τη μία οι εταιρικοί πελάτες των ΕΚΤ να παραμένουν σε αυτές αφού δεν έχουν εναλλακτικές λύσεις, αλλά ταυτόχρονα οι τιμές των εταιρικών πακέτων λιανικής να προσεγγίζουν περισσότερο τις τιμές διασύνδεσης χονδρικής, ώστε οι εναλλακτικοί πάροχοι να εξαναγκασθούν να εγκαταλείψουν τα GSM Gateways και να διασυνδεθούν με τις ΕΚΤ με τιμές όμως οι οποίες δεν είναι κοστοστρεφείς ακόμη. Κατά την άποψή του συμμετέχοντος, η λύση για να διορθωθεί η παραπάνω κατάσταση, είναι να μειωθεί κατά πολύ το προτεινόμενο διάστημα προσαρμογής. Μάλιστα, πιστεύει πως πρέπει να εξεταστεί και το κατά πόσο είναι απαραίτητο να υπάρχει οποιοδήποτε διάστημα προσαρμογής αν όχι άμεση επιβολή υποχρέωσης ROI το οποίο να δημοσιεύεται στο δικτυακό τόπο της ΕΕΤΤ, όπως στην περίπτωση του παρόχου σταθερής τηλεφωνίας για τη διασύνδεση με τους εναλλακτικούς παρόχους. Αυτά τα ROI, όπως το

αντίστοιχο του παρόχου σταθερής τηλεφωνίας, είναι απαραίτητο να διέπονται από κοστοστρεφές πνεύμα, με τη βοήθεια του πορίσματος του Διεθνούς Συμβούλου ο οποίος έχει αναλάβει τη δημιουργία μοντέλου LRIC για τον υπολογισμό του κόστους τερματισμού κλήσεων στα κινητά δίκτυα. Έτσι, στο επίπεδο της χονδρικής δεν θα υφίσταται διαχωρισμός σε εταιρίες κινητής ή σταθερής ούτε και μεροληψία οποιουδήποτε είδους σε ό,τι αφορά τη διασύνδεση με μία ΕΚΤ. Ο συμμετέχων υποστηρίζει ότι με αυτόν τον τρόπο θα πάψει η στρέβλωση της αγοράς σύντομα και αποτελεσματικά, χωρίς τη μεσολάβηση κάποιου διαστήματος προσαρμογής. Στο επίπεδο της λιανικής, ο συμμετέχων πιστεύει πως οι καταναλωτές θα καλωσορίσουν τις νέες εξελίξεις, γιατί οι περισσότεροι είναι πελάτες τόσο κινητής, όσο και σταθερής τηλεφωνίας. Το πάγιο αίτημά τους είναι η μείωση του κόστους κλήσεων από σταθερά προς κινητά και όχι τόσο του κόστους από κινητά προς κινητά. Συνεπώς, είναι προς συμφέρον του τελικού καταναλωτή η γρήγορη εφαρμογή της προτεινόμενης πολιτικής. Αυτοί είναι συνολικά οι λόγοι που ο συμμετέχων πιστεύει ότι είναι δυνατό να γίνει μια σχετικά πιο γρήγορη και «απότομη» μετάβαση στο τελικό στάδιο της πρότασης της ΕΕΤΤ, χωρίς την παρέλευση του μεγάλου χρονικού διαστήματος των τριών ετών.

Ένας άλλος συμμετέχων συμφωνεί με το σύνολο της προτεινόμενης πολιτικής μείωσης των τιμών τερματισμού σε κινητά δίκτυα πλην δύο σημείων και θεωρεί απαραίτητη την προτεινόμενη αναθεώρησή της ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Είναι προφανές ότι δεν είναι εφικτό να μειωθούν άμεσα στα ζητούμενα επίπεδα οι τιμές τερματισμού λόγω της μεγάλης μεταβολής που απαιτείται. ως εκ τούτου, απαιτείται μια συγκεκριμένη χρονική περίοδος που κατά την κρίση του θα πρέπει να είναι το πολύ 24 μήνες (αντί της προτεινόμενης 36μηνης περιόδου). Το συγκεκριμένο glide path θεωρείται ότι είναι πιο εύλογο και θα επιφέρει –προφανώς– γρηγορότερα επιθυμητά αποτελέσματα και θα ήταν σημαντικός αρωγός του ανταγωνισμού, ενώ ένα 36μηνο glide path θα καθυστερούσε σημαντικά την ανάπτυξη της αγοράς. Επίσης, όπως δεν είναι εφικτό να υποχωρήσουν οι τιμές τη συγκεκριμένη στιγμή, θα πρέπει να φτάσουν στα ζητούμενα επίπεδα σταδιακά και ν' αναθεωρούνται τακτικά. Ο διμηνιαίος έλεγχος των τελών τερματισμού από την ΕΕΤΤ κρίνεται ικανοποιητικός. Όσον αφορά στην προσαρμογή της ονομαστικής αξίας των τελών

ελέγχου στις τιμές πληθωρισμού, τονίζει ότι αυτό δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να επιφέρει αύξηση των τιμών (εκτός εάν οι τιμές του πληθωρισμού είναι ιδιαίτερα υψηλές). Ο συμμετέχων συμφωνεί στην απαγόρευση ελάχιστης χρέωσης κλήσης και χρέωσης ανά δευτερόλεπτο αλλά δεν θεωρεί ότι το κόστος τερματισμού θα πρέπει να προκύπτει από το μεσοσταθμισμένο όρο του κόστους τερματισμού σε δίκτυο 2ης γενιάς και 3^{ης} γενιάς αλλά υπολογισμένο με βάση ένα από αυτά τα δύο δίκτυα. Εφόσον τα δίκτυα 3^{ης} γενιάς θα είναι αυτά που θα καθιερωθούν, θεωρεί ότι θα πρέπει το κόστος να βασιστεί σε αυτά. Τέλος συμφωνεί ότι κανένας πάροχος κινητής τηλεφωνίας δεν θα μπορεί ν' αρνηθεί τερματισμό κλήσης προερχόμενο από FCT ή GSM-gws ούτε θα δύναται να εμποδίσει τους πελάτες του να τα χρησιμοποιήσουν και θεωρεί ότι οι Π.Κ δεν θα δύνανται παράλληλα ν' αρνηθούν ούτε και την παροχή καρτών SIM για τον ίδιο λόγο.

Ε2. Πιστεύετε ότι θα πρέπει να υπάρχει κάποια ιδιαιτερότητα αναφορικά με τη ρυθμιστική μεταχείριση της Q-Telecom, ως νεοεισερχόμενης στην αγορά κινητής τηλεφωνίας; Σε ποια επιχειρήματα και στοιχεία στηρίζετε τη θέση σας;

Στο ερώτημα αυτό απάντησαν όλοι οι συμμετέχοντες (13/13) και συγκεκριμένα:

Εννιά από τους συμμετέχοντες υποστηρίζουν ότι δεν θα πρέπει να υπάρχει κάποια ιδιαιτερότητα αναφορικά με τη ρυθμιστική μεταχείριση της Q-Telecom, ως νεοεισερχόμενης στην αγορά κινητής τηλεφωνίας.

Ένας συμμετέχων δήλωσε ότι υπάρχει ιδιαιτερότητα για την Q-Telecom με βάση το υφιστάμενο πλαίσιο, αλλά αυτό δεν εφαρμόζεται. Με βάση το νέο πλαίσιο, δεν θεωρεί ότι υπάρχει ιδιαιτερότητα, αφού όπως σωστά αναλύθηκε σύμφωνα με τις Συστάσεις της ΕΕ, έχει και αυτή ΣΙΑ σε ότι αφορά στον τερματισμό κλήσεων στο δίκτυό της.

Ένας άλλος συμμετέχων θεωρεί ότι η λογική επιβολής ex ante ρυθμιστικών υποχρεώσεων στην αγορά τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα εφαρμόζεται ανεξάρτητα από το μέγεθος ενός παρόχου και τον χρόνο εισόδου του στην αγορά. Ήδη η Q-Telecom διαθέτει μια σημαντική πελατειακή βάση μέσα σε μια περίοδο λειτουργίας μικρότερη των 2 ετών (η πελατειακή βάση της Q-Telecom στις 31 Δεκεμβρίου 2003 έφτασε συνολικά τις 366.536 συνδέσεις κινητής τηλεφωνίας¹⁴) και ο εν λόγω πάροχος προσφέρει υπηρεσία τερματισμού κλήσεων στο δίκτυό του. Κατά συνέπεια αν η ΕΕΤΤ επιβάλλει μηχανισμό ελέγχου τιμών στην αγορά τερματισμού κλήσεων της Vodafone, TIM και Cosmote τότε τον ίδιο μηχανισμό θα πρέπει να εφαρμόσει και στην Q-Telecom.

Ένας συμμετέχων θεωρεί ότι εφόσον η ΕΕΤΤ κρίνει ότι θα πρέπει να υπάρχει ιδιαίτερη μεταχείριση της Q-Telecom, τότε αυτό δεν μπορεί να στηριχθεί αποκλειστικά και μόνο στο γεγονός ότι είναι νεοεισερχόμενος πάροχος στην εν λόγω αγορά. Επιπλέον θα πρέπει να τηρηθεί η αρχή της αναλογικότητας για όλους

ανεξαιρέτως τους παρόχους αναφορικά με την επιβολή τυχόν ρυθμιστικών υποχρεώσεων.

Ένας άλλος συμμετέχων δήλωσε ότι η ΕΕΤΤ έχει ορίσει ως σχετική αγορά την αγορά τερματισμού κλήσεων σε κάθε δίκτυο κινητής τηλεφωνίας χωριστά και έχει καταλήξει ότι κάθε ένας από τους ΠΔΚ έχει ΣΙΑ στην κάθε μια αγορά. Στο εξεταζόμενο δε κείμενο διαβούλευσης προτείνεται ως κατάλληλο μέτρο, η υιοθέτηση πλαφόν τιμής στα τέλη τερματισμού του κάθε ΠΔΚ. Ο συμμετέχων δεν είναι σύμφωνος με την προσέγγιση αυτή, καθώς πιστεύει ότι δεν είναι εύλογη και δεν δικαιολογείται από τις συνθήκες της αγοράς η υιοθέτηση μιας τέτοιας αυστηρής και παρεμβατικής υποχρέωσης. Ωστόσο, αν υιοθετηθεί η προσέγγιση του κειμένου της διαβούλευσης, τίθενται δυο σημαντικά θέματα:

1) Το πρώτο θέμα που τίθεται είναι το κατά πόσο θα ισχύουν και για την Q-Telecom οι ίδιες ρυθμιστικές υποχρεώσεις που προτείνεται να επιβληθούν στην COSMOTE, τη Vodafone και την TIM, και ειδικότερα, αν η τυχόν υιοθέτηση πλαφόν τιμής θα εφαρμοστεί στην Q-Telecom με τον ίδιο τρόπο που θα εφαρμοστεί και στους άλλους ΠΔΚ. Ο συμμετέχων πιστεύει ότι, αν τελικά υιοθετηθεί η επιβολή πλαφόν τιμής, αυτή θα πρέπει να ισχύει και για τους τέσσερις ΠΔΚ για τους εξής λόγους:

- Σύμφωνα με τη θέση της ΕΕΤΤ, κάθε ΠΔΚ έχει ΣΙΑ στη σχετική αγορά τερματισμού κλήσεων στο δίκτυό του, λόγω της αποτυχίας της αγοράς που έχει προκύψει από την αρχή «ο καλών πληρώνει». Είναι προφανές ότι η αποτυχία αυτή της αγοράς, αν ισχύει, αφορά εξίσου όλους τους παρόχους ανεξαρτήτως μεριδίου αγοράς. Ως εκ τούτου, από την ίδια τη συλλογιστική του κειμένου της διαβούλευσης, προκύπτει ότι αν θεωρηθεί ως κατάλληλο ρυθμιστικό μέτρο για την αντιμετώπιση της αποτυχίας της αγοράς η επιβολή πλαφόν τιμής, τότε το πλαφόν τιμής θα πρέπει να εφαρμοστεί σε όλους τους παρόχους.
- Αν τελικά επιβληθεί πλαφόν τιμής μόνο στις COSMOTE, Vodafone και TIM και όχι στην Q-Telecom και αν η επιβολή αυτή αφορά τόσο τις κλήσεις από σταθερό σε κινητό, όσο και τις κλήσεις από κινητό σε κινητό, πιστεύει ότι θα διαταραχθεί σημαντικά η αγορά. Η Q-Telecom θα μπορεί να θέτει πολύ υψηλότερα τέλη τερματισμού για τον τερματισμό των κλήσεων που προέρχονται από τις

COSMOTE, Vodafone, TIM, από ότι θα επιτρέπεται στους τρεις αυτούς ΠΔΚ να θέτουν στις κλήσεις που εκκινούν από την Q-Telecom. Αυτό θα οδηγούσε στο αποτέλεσμα να χρεώνουν οι COSMOTE, Vodafone και TIM υψηλότερες χρεώσεις για κλήσεις σε συνδρομητές της Q-Telecom από ό,τι για κλήσεις σε άλλους προορισμούς και ως εκ τούτου θα οδηγούνταν σε περίπλοκες τιμολογήσεις που θα προκαλούσαν σύγχυση στους καταναλωτές.

Το κείμενο της διαβούλευσης προτείνει τη θέση ενός συγκεκριμένου επιδιωκόμενου τέλους τερματισμού για κάθε ΠΔΚ, βάσει του κοστολογικού μοντέλου LRIC που αναπτύσσεται για κάθε ΠΔΚ. Στη συνέχεια θα ορισθεί μια συγκεκριμένη σταδιακή πορεία μειώσεων (glide path) ούτως ώστε να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο τέλος μέχρι το τέλος του χρονικού ορίου που θα τεθεί. Είναι, λοιπόν φανερό ότι το δεύτερο σημαντικό θέμα που τίθεται σε περίπτωση που το πλαφόν τιμής επιβληθεί σε όλους τους ΠΔΚ, έγκειται στο αν θα τεθεί για όλους τους ΠΔΚ το ίδιο επιδιωκόμενο τέλος. Για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, ο συμμετέχων πιστεύει ότι θα πρέπει να τεθεί για όλους τους ΠΔΚ το ίδιο επιδιωκόμενο τέλος. Η μόνη επιτρεπτή διαφοροποίηση θα πρέπει να είναι αυτή της προσαρμογής του υψηλότερου κόστους των ΠΔΚ που εκπέμπουν σε 1800 GSM έναντι αυτών που εκπέμπουν σε 900 GSM, καθώς υφίστανται υψηλότερα κόστη από την αρχική απονομή φάσματος τα οποία είναι αναπότρεπτα.

Ένας συμμετέχων θεωρεί ότι δεν υπάρχει κανένας δικαιολογητικός λόγος για τη διακριτική μεταχείριση της Q-Telecom σε σχέση με τις προτεινόμενες κανονιστικές ρυθμίσεις. Κάθε είδους διακριτική μεταχείριση θα έδινε την ευχέρεια στον οιονδήποτε αποδέκτη της, επωφελούμενος τόσο από τις ευεργετικές εξαιρέσεις της εφαρμογής των νέων ρυθμίσεων όσο και από την δυσχέρεια στην αποδεικτική διαδικασία να προβαίνει ενδεχομένως σε συμπράξεις ή εναρμονισμένες στρατηγικές λ.χ. με άλλον πάροχο κινητής ή σταθερής με αρνητική επίδραση στον ανταγωνισμό τόσο σε βάρος τρίτου παρόχου κινητής όσο και σε βάρος των ΠΣΔ.

Ένας συμμετέχων θεωρεί ότι θα πρέπει όλοι οι Π.Κ να έχουν την ίδια μεταχείριση. Εξ' άλλου μείωση των τιμών τερματισμού στο δίκτυο της Q-Telecom θα επιφέρει και

αύξηση της κίνησης προς αυτό και παράλληλα και νέους πελάτες (εφόσον μαζί με τα τέλη τερματισμού στο δίκτυο της μειωθούν και τα τέλη λιανικής). Η αυξημένη κίνηση θα φέρει στην εταιρεία αυξημένους τζίρους και ως εκ τούτου μακροπρόθεσμο όφελος.

Ένας συμμετέχων θεωρεί ότι δεν συντρέχει λόγος ιδιαίτερης ρυθμιστικής μεταχείρισης της Q-Telecom.

Ένας άλλος συμμετέχων έθεσε την άποψη ότι η νέα αυτή πολιτική θα πρέπει να εφαρμοστεί για όλους τους ΠΚΔ και τα τέλη κάθε παρόχου να εξαρτώνται από έναν μέσο όρο που θα οριστεί ύστερα από κοινή απόφαση μεταξύ αυτών και της ΕΕΤΤ. Έτσι δεν θα αδικούνται κάποιες νέες εταιρίες στον χώρο της κινητής τηλεφωνίας όπως είναι η Q-Telecom και θα υπάρχει μια ελεγχόμενη ισορροπία για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα που θα οριστεί από τους ίδιους. Ο συμμετέχων θεωρεί πως θα μπορούσε να εφαρμοσθεί αυτή η πολιτική για 2 με 3 χρόνια και ανάλογα με τα αποτελέσματα που θα επιφέρει να αποφασιστεί ένα συγκεκριμένο κόστος για κάθε πάροχο στο οποίο θα βασίζονται και οι τιμές του. Εξάλλου η προσέλκυση νέων συνδρομητών για κάθε εταιρία και περισσότερο για μία νέα εταιρία στον χώρο, όπως η Q-Telecom, μπορεί να γίνει και με άλλους τρόπους (τρόποι όπως νέες υπηρεσίες και προσφορές) και όχι με τα υψηλά τέλη τερματισμού.

Ένας συμμετέχων έθεσε την άποψη ότι σε αυτή την ρύθμιση πρέπει να ενταχθεί κάθε εταιρεία κινητής τηλεφωνίας η οποία:

- Έχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά της
- Έχει τιμές χονδρικής υψηλότερες ή περίπου ίσες με τις on-net τιμές λιανικής

Αν η συγκεκριμένη εταιρεία έχει αυτές τις προϋποθέσεις, τότε ναι, πρέπει να ενταχθεί στην ρύθμιση

Δυο από τους συμμετέχοντες θεωρούν ότι θα πρέπει να υπάρχει κάποια ιδιαιτερότητα αναφορικά με τη ρυθμιστική μεταχείριση της Q-Telecom, ως νεοεισερχόμενης στην αγορά κινητής τηλεφωνίας.

Ένας εξ' αυτών δηλώνει ότι θα πρέπει να υπάρχει μια ιδιαιτερότητα αναφορικά με την Q-Telecom όπως και με άλλες εταιρίες που επιθυμούν να εισέλθουν στην αγορά της κινητής τηλεφωνίας, μόνο όμως εάν αυτές δείξουν πως ενδιαφέρονται να προχωρήσουν στη δημιουργία δικού τους δικτύου σε εύλογο χρονικό διάστημα.

Ο συμμετέχων αντιλαμβάνεται ότι είναι μεγάλες οι δυσκολίες δημιουργίας δικτύου και εισαγωγής μιας εταιρίας σε μια αγορά κινητής τηλεφωνίας που έχει σχεδόν καλυφθεί από άλλες εταιρίες, οι οποίες μάλιστα είχαν όλο το χρόνο στη διάθεσή τους να αναπτύξουν το δικό τους δίκτυο μέσα σε διάστημα πολλών ετών, σε «παρθένο έδαφος».

Επίσης, οι 3 παλαιότερες εταιρίες είχαν τη δυνατότητα να προσθέσουν νέες υπηρεσίες σταδιακά, ενώ μια νεοεισερχόμενη εταιρία, πρέπει να είναι περισσότερο έτοιμη τη στιγμή που αποφασίζει να εισέλθει στο χώρο, από ότι ήταν οι ήδη υπάρχουσες εταιρίες κινητής τη στιγμή που εισήλθαν. Θέτει σαν παράδειγμα, πως όταν ξεκίνησαν οι πρώτες εταιρίες κινητής στην Ελλάδα δεν προσέφεραν παρά μόνο υπηρεσίες φωνητικών υπηρεσιών. Τώρα, μια νέα εταιρία κινητής, εάν επιθυμεί να αποκτήσει πελάτες, θα πρέπει από την πρώτη στιγμή κιόλας να προσφέρει υπηρεσίες SMS, MMS, κλπ. Μάλιστα, τα εμπόδια για μια νέα εταιρία είναι ακόμη μεγαλύτερα εάν αναλογιστεί κανείς πως αυτή θα πρέπει ουσιαστικά να αποσπάσει πελάτες από τις άλλες εταιρίες, αφού ο βαθμός διείσδυσης στην Ελληνική αγορά κινητής τηλεφωνίας είναι πλέον μέγιστες με όλο το κόστος που κάτι τέτοιο συνεπάγεται.

Ο άλλος συμμετέχων αναφέρει σχετικά με την περίπτωση της Q-Telecom:

Αν η λογική των υψηλών τελών τερματισμού των εταιριών κινητής κατά την περίοδο αυτή των 12 ετών λειτουργούσε ως μία μορφή «επιδότησης» της προσφοράς (στην ουσία της υποδομής) για τις υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας, και η Q-Telecom υπαχθεί στην ρύθμιση, άρα δεν απολαμβάνει την ως άνω «επιδότηση», τότε παρατηρείται μια μορφή δυσμενούς «διακριτικής» μεταχείρισης. Όμως δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός της πραγματικότητας επί της οποίας δραστηριοποιείται η Q-Telecom. Αυτή δρα στην ουσία ως εικονικός πάροχος κινητής τηλεφωνίας όσον αφορά τον τερματισμό κλήσεων, χρησιμοποιώντας το δίκτυο του συμμετέχοντος. Αυτό σημαίνει ότι το πραγματικό κόστος τερματισμού για την Q-Telecom θα ήταν ταυτόσημο με του συμμετέχοντος αν δεν υπήρχε κόστος εθνικής περιαγωγής. Μάλιστα

επεκτείνοντας τον συλλογισμό θα μπορεί να αναρωτηθεί κανείς αν ακόμα και αυτό το κόστος θα έπρεπε να εξεταστεί ως επιπλέον κόστος τερματισμού κλήσεων ιδιαίτερα κάτω από το πρίσμα του “efficient operator”.

Αν συμπεριληφθούν οι προβλέψεις για υποκειμενοποίηση των κριτηρίων του “efficient operator” όπως ήδη αναφέρθηκε, τότε πράγματι οι ρυθμίσεις που θα επιβληθούν στην Q-Telecom θα πρέπει να διαφοροποιούνται από τους λοιπούς παρόχους .

Ένας άλλος συμμετέχων δήλωσε ότι θα πρέπει

- Να δοθεί η δυνατότητα και στην Q-Telecom να χρησιμοποιήσει FCTs
- Να μην εξαιρεθεί από την υποχρέωση της παροχής SIM CARD στους εναλλακτικούς παρόχους για τερματισμό κλήσεων στο δίκτυο της

Τέλος, *ένας από τους συμμετέχοντες* δεν απάντησε στο υποεξέταση ερώτημα.

Ε3. Αναφέρατε τυχόν άλλα στοιχεία ή άλλες πληροφορίες οι οποίες, κατά την κρίση σας, θα πρέπει να τεθούν υπ' όψη της ΕΕΤΤ στο πλαίσιο της παρούσας διαβούλευσης για τη διαμόρφωση της πληρέστερης δυνατής εικόνας των ζητημάτων που αφορούν τον τερματισμό κλήσεων σε κινητά δίκτυα.

Στο ερώτημα αυτό απάντησαν πέντε (5/13) από τους συμμετέχοντες στη διαβούλευση και συγκεκριμένα:

Ένας συμμετέχων δήλωσε ότι η αγορά του τερματισμού κλήσεων από Κινητά σε Κινητά Δίκτυα δεν θα πρέπει να συμπεριληφθεί στην παρούσα φάση, ούτε να εξεταστεί στο πλαίσιο της παρούσας διαβούλευσης.

Τα προτεινόμενα ρυθμιστικά μέτρα δεν θα πρέπει να αφορούν την ανωτέρω αγορά καθώς οι τιμές θα πρέπει να εξακολουθήσουν να ρυθμίζονται με συμφωνίες που συνάπτουν μεταξύ τους οι πάροχοι κινητής τηλεφωνίας.

Στην περίπτωση απόφασης παρέμβασης της ΕΕΤΤ για την ρύθμιση των τελών τερματισμού στην εν λόγω αγορά είναι απαραίτητο και αναμένεται ότι η Επιτροπή θα εξετάσει εις βάθος και θα συνεκτιμήσει τα ιδιαίτερα σημαντικά κόστη των πρόσφατων επενδύσεων στις οποίες έχει προβεί ο συμμετέχων τόσο για την ανάπτυξη πολύ εκτεταμένου δικτύου Κινητής Τηλεφωνίας 3ης Γενιάς, δεδομένων του ιδιαίτερα αυξημένου κόστους απόκτησης της εν λόγω Ειδικής Άδειας.

Η ανάληψη επιχειρηματικού ρίσκου σε μια αγορά που έχει κινδύνους και δυσχέρειες, ιδιαίτερα στα θέματα της διευκόλυνσης ανάπτυξης δικτύου και υποστήριξης αυτού, θα πρέπει να συμβαδίζει με μια ορθολογική εξέταση των παραγόντων που επηρεάζουν την διαμόρφωση υγιούς και φιλικού προς την ανάπτυξη περαιτέρω επενδύσεων επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Ένας συμμετέχων θεωρεί ότι ήταν σκόπιμο να υπάρξει ενημέρωση εκ μέρους της ΕΕΤΤ για την διαδικασία που προτίθεται να ακολουθήσει μετά την ολοκλήρωση της

παρούσας διαβούλευσης. Επί αυτού προτείνεται, τυχόν σχέδιο μέτρων που θα προκύψει μετά την ολοκλήρωση της παρούσας διαβούλευσης, να τεθεί εκ νέου σε δημόσια διαβούλευση πριν υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και να τεθεί υπόψη των λοιπών εθνικών ρυθμιστικών αρχών των Κρατών-Μελών, έτσι ώστε να δοθεί η δυνατότητα στα ενδιαφερόμενα μέρη να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους επί των συγκεκριμένων μέτρων που τελικά θα προταθούν.

Σε κάθε περίπτωση, επισημαίνεται ότι η ΕΕΤΤ δεν έχει δημοσιοποιήσει μέχρι σήμερα εθνικές διαδικασίες διαβούλευσης, όπως επιβάλλει το άρθρο 6 της Οδηγίας Πλαίσιο¹⁵ και ως εκ τούτου δεν έχει συμμορφωθεί πλήρως προς τις σχετικές υποχρεώσεις της που απορρέουν από το νέο κοινοτικό πλαίσιο. Σε κάθε περίπτωση, η δημοσίευση των εθνικών διαδικασιών διαβούλευσης θα εξασφάλιζε μεγαλύτερη διαφάνεια και βεβαιότητα δικαίου.

Σε ό,τι δε αφορά τη διαδικασία που ακολουθείται στο πλαίσιο της παρούσας διαβούλευσης, θέτει τα εξής:

- Η προθεσμία που χορηγήθηκε για την υποβολή παρατηρήσεων δεν είναι εύλογη καθώς ήταν ιδιαίτερα σύντομη: οι τηλεπικοινωνιακοί πάροχοι κλήθηκαν να υποβάλουν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα (περίπου ένας μήνας) πλήρεις απαντήσεις σε μία μεγάλη σειρά πολύπλοκων και σημαντικών θεμάτων που ενδέχεται να επηρεάσουν τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα το σύνολο της τηλεπικοινωνιακής αγοράς και των τηλεπικοινωνιακών χρηστών (σταθερής και κινητής τηλεφωνίας). Επί αυτού ενδεικτικά αναφέρει ότι για τη διαβούλευση που διενεργήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο για το ίδιο θέμα δόθηκε στους τηλεπικοινωνιακούς παρόχους προθεσμία δύομισι μηνών προκειμένου να απαντήσουν.
- Διατηρεί επιφυλάξεις σχετικά με το αν λήφθηκαν πλήρως υπόψη οι θέσεις των ενδιαφερομένων μερών που υποβλήθηκαν στις προηγούμενες διαβουλεύσεις για τη σχετική αγορά. Για παράδειγμα, μολονότι ο συμμετέχων υπέβαλε αναλυτικές παρατηρήσεις στο προηγούμενο κείμενο διαβούλευσης που αναφερόταν στον προσδιορισμό της αγοράς και των ΣΙΑ στην αγορά

¹⁵ Οδηγία 2002/21/ΕΚ σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα, η ΕΕΤΤ δεν επεδίωξε να συζητήσει αυτά τα σχόλια και δεν πραγματοποίησε δημόσια ακρόαση προκειμένου να συζητηθούν τα σχετικά θέματα είτε με κάθε ενδιαφερόμενο μέρος χωριστά, είτε από κοινού με όλους τους ενδιαφερομένους. Αντ' αυτού, η ΕΕΤΤ περιορίστηκε μόνο σε ένα κείμενο απάντησης στα σχόλια των τηλεπικοινωνιακών παρόχων με το οποίο εμμένει στις αρχικές της θέσεις και από το οποίο προκύπτει ότι δεν έχουν γίνει πλήρως κατανοητές οι θέσεις - παρατηρήσεις που υπέβαλαν σχετικά τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Ένας συμμετέχων δήλωσε πως όλοι οι πάροχοι θα πρέπει να παρέχουν κάρτες SIM καθώς και να δημιουργούν τις αναγκαίες υποδομές για την εξυπηρέτηση της κίνησης με τα ελάχιστα ποιοτικά κριτήρια. Επιβάλλεται επίσης να μην δημιουργούν τεχνικά προβλήματα στους εναλλακτικούς παρόχους για τερματισμό κίνησης στα Δ.Κ.Τ.

Ένας άλλος συμμετέχων θεωρεί ότι δεν υφίστανται άλλα σημεία που να μην έχουν καλυφθεί είτε από την παρούσα είτε από τις προηγούμενες διαβουλεύσεις

Ένας από τους συμμετέχοντες θεωρεί ότι εφ' όσον εφαρμοστεί η αρχή της κοστοστρέφειας, νέοι πάροχοι σταθερής τηλεφωνίας θα μπορούν να δραστηριοποιηθούν με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο ανταγωνισμός στην αγορά. Αυτό φυσικά προϋποθέτει την εφαρμογή της αρχής της κοστοστρέφειας. Επειδή θα μειωθούν τα τέλη τερματισμού των κινητών, οι ίδιοι θα πρέπει να προσέξουν ώστε όταν θα προσπαθήσουν να εξισορροπήσουν την μείωση αυτή με κάποια άλλα μέτρα να μην προκαλέσουν άλλου είδους δυσμενείς συνθήκες στους καταναλωτές.

Τέλος, *οκτώ από τους συμμετέχοντες* δεν απάντησαν στο υποεξέταση ερώτημα.